לימוד יומי

חיד''א יומי - חומש שמות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חיד''א יומי - חומש שמות

רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידא-יומי-חומש-שמות/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פָּרָשַׁת שְׁמוֹת 5
יוֹם א' 5
יוֹם ב' 6
יוֹם ג' 7
יוֹם ד' 7
יוֹם ה' 9
יוֹם ו' 9
פָּרָשַׁת וָאֵרָא 10
יוֹם א' 10
יוֹם ב' 11
יוֹם ג' 12
יוֹם ד' 13
יוֹם ה' 14
יוֹם ו' 15
פָּרָשַׁת בֹּא 15
יוֹם א' 15
יוֹם ב' 16
יוֹם ג' 17
יוֹם ד' 18
יוֹם ה' 19
יוֹם ו' 20
פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח 20
יוֹם א' 20
יוֹם ב' 21
יוֹם ג' 23
יוֹם ד' 23
יוֹם ה' 24
יוֹם ו' 25
פָּרָשַׁת יִתְרוֹ 26
יוֹם א' 26
יוֹם ב' 26
יוֹם ג' 27
יוֹם ד' 28
יוֹם ה' 29
יוֹם ו' 30
פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים 32
יוֹם א' 32
יוֹם ב' 32
יוֹם ג' 33
יוֹם ד' 34
יוֹם ה' 35
יוֹם ו' 36
פָּרָשַׁת תְּרוּמָה 37
יוֹם א' 37
יוֹם ב' 38
יוֹם ג' 39
יוֹם ד' 40
יוֹם ו' 42
פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה 43
יוֹם א' 43
יוֹם ב' 44
יוֹם ג' 45
יוֹם ד' 46
יוֹם ה' 47
יוֹם ו' 48
פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא 49
יוֹם א' 49
יוֹם ב' 50
יוֹם ג' 51
יוֹם ד' 52
יוֹם ה' 53
יוֹם ו' 54

יוֹם א' 55
יוֹם ב' 55
יוֹם ג' 56
יוֹם ד' 57
יוֹם ה' 58
יוֹם ו' 59
פָּרָשַׁת ויקהל 60
יוֹם א' 60
יוֹם ב' 61
יוֹם ג' 61
יוֹם ד' 62
יוֹם ה' 63
יוֹם ו' 64
פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי 65
יוֹם א' 65
יוֹם ב' 66
יוֹם ג' 67
יוֹם ד' 68
יוֹם ה' 69
יוֹם ו' 69

פָּרָשַׁת שְׁמוֹת

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. שָׁאוֹל שָׁאַל אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהִתְעַנּוֹת שׁוֹבָבֵי"ם, וַיִּרְא כִּי לֹא יָכֹל, כִּי יֵשׁ לוֹ חֲלָאִים, גַּם שֵׁיבָה זְרָקָה בּוֹ, וְלָכֵן בְּעַצְמוֹ צִעֵר, מַה יַּעֲשֶׂה לְתִקּוּן נַפְשׁוֹ? וְאָמַרְתִּי לוֹ, דְּבַמְצִיאוּת זֶה לְעֵת זִקְנָה וּבְסוֹבְלֵי חוֹלָאִים, יֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה לִפְדּוֹת כָּל יוֹם תַּעֲנִית בְּמָמוֹן.
(יוֹסֵף בְּסֵדֶר סִימָן ג', וְשָׁם הוֹסִיף תְּפִלָּה וְעוֹד. ע"ש)

ב. וְיֵדַע נֶאֱמָנָה, כִּי אִסּוּר גָּמוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים וּלְבוּשֵׁיהֶן וְתַכְשִׁיטֵיהֶן, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (אִיּוֹב לא, א) "וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל-בְּתוּלָה", וּפֵרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲבוֹדָה זָרָה כ' ע"ב) שֶׁלֹּא נִסְתַּכֵּל אֲפִלּוּ בְּמַלְבּוּשׁ בְּתוּלָה הָעוֹמֶד בַּכֹּתֶל. וְקַל וְחֹמֶר לִיגַּע בָּהֶן וּבִלְבוּשָׁן וְלִשְׂחוֹק עִמָּהֶן, כִּי כָּל זֶה גּוֹרֵם לְטָמֵא נַפְשׁוֹ, וַחֲבָלִים נָפְלוּ לוֹ חֶבְלֵי עֲבוֹתוֹת לִירַשׁ גֵּיהִנֹּם, וּבִשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מַלְאֲכֵי חַבָּלָה יַרְאוּהוּ כָּל הַצּוּרוֹת הַהֵם וְיִעַצְרוּהוּ וְיִצַּעֲרוּהוּ צַעַר בַּנֶּגַע.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף פג-פד)

מוּסָר

עַל נְהַ"ר כְּבָר נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, בְּסִפְרָן שֶׁל צַדִּיקִים מְלֵאִים מְפִיקִים דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה, בְּתַמְרוּק עָוֹן פְּגָם הַבְּרִית וְתִקּוּנוֹ. וְאוּלָם נְקוֹט נַפְשָׁךְ בְּקִצִּיר"י, קְצִירַת הָאוֹמֶר, קֶמַח סֹלֶת, כְּשֵׁם שֶׁאָנוּ רוֹקְדִין בְּנָפַת הַקְצוּר קְמְחָא טְחִינָא מִיסּוֹד רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה קַמְּאֵי וּבַתְרָאֵי. וּכְשֵׁם שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֹלִי בְּגוּפוֹ, יְבַקֵּשׁ לְמַעַן דַּעַת בְּסַבַּ"ת עֲשׂוּיָה בָּא לוֹ הַחֹלִי, וְיִתְאַוֶּה לְרַפֹּאתוֹ, וְיִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִן הוּא וַהֲלְאָה מִדָּבָר הַגּוֹרֵם לְחֹלִי, כֵּן צָרִיךְ לְהַכִּיר חֹלִי הַנֶּפֶשׁ וְסִיבָּתָם וּרְפוּאָתָם וּשְׁמִירָתָם כְּדַת מַה לַּעֲשׂוֹת.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף סט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּשְׁמַע פַּרְעֹה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיְבַקֵּשׁ לַהֲרֹג אֶת מֹשֶׁה - יֵשׁ לַחֲקֹר קְצָת דְּמֹשֶׁה הָיָה כְּבֵן בַּתְיָה בִּתּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וְהָיָה לוֹ גְּדֻלָּה, וְאִם שֹׂר אֶחָד קָרוֹב לַמַּלְכוּת יֹאמְרוּ עָלָיו שֶׁהָרַג הֶדְיוֹט אֶחָד, מִי יְבַקֵּשׁ דָּמוֹ מִמֶּנּוּ. וְכֹל שֶׁכֵּן כְּשֶׁלֹּא יֵשׁ רְאָיָה גְּדוֹלָה וְעֵדִים בַּדָּבָר, וּכְשֶׁהָרַג הַמְצָרִי לֹא הָיָה אִישׁ, דִּכְתִיב "וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ", וְאֵיךְ כְּשֶׁשָּׁמַע פַּרְעֹה, תֵּכֶף בִּקֵּשׁ לַהֲרֹג מֹשֶׁה הֶחָבִיב לְבִתּוֹ וְגָדוֹל בַּחֲצַר הַמַּלְכוּת, וּמִבְּלִי חֲקִירָה כְּלָל רַק בִּשְׁמִיעָה בְּעָלְמָא?

וְאָפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ זַ"ל שֶׁהָרְגוּ בַּשֵּׁם הַמְפוֹרָשׁ, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה **אוֹמֵר**" דַּיְיקָא בָּאֲמִירָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּשְׁמַע פַּרְעֹה אֶת **הַדָּבָר** הַזֶּה", לְשׁוֹן דִּבּוּר, דְּאָמִירָה לְחוּד, וּמִזֶּה נִתְפַּעֵל מְאֹד מְאֹד, כִּי יָכֹל לָבוֹא אֲצָלוֹ וּמִבְּלִי שׂוּם הַרְגָּשָׁה יַזְכִּיר הַשֵּׁם וְיַהַרְגֵהוּ, וּבִמְקוֹם סַכָּנָה כָּזוֹ, אֵין לְהַשְׁגִּיחַ בְּשׂוּם דָּבָר - "וַיְבַקֵּשׁ לַהֲרֹג אֶת מֹשֶׁה", כִּי פַּרְעֹה סָבַר שֶׁהוּא עָשָׂה רֹב פֶּשַׁע דִּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְלָכֵן לֹא יוֹעִיל לוֹ חָכְמָתוֹ בְּיוֹם עֶבְרָה וּפְקֻדַּת חֶטְאוֹ מִמֶּלֶךְ הָאָרֶץ, וְלָכֵן בִּקֵּשׁ לְהוֹרְגוֹ.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. צָרִיךְ שֶׁקּוֹדֶם אֲשֶׁר יֹאמְרוּ קַדִּישׁ לִפְנֵי הָעֲדָה, יֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּגוֹן בַּשַּׁחַר "יִשְׁתַּבַּח", בְּמִנְחָה "אַשְׁרֵי", בְּלִמּוּד "רַבִּי חֲנַנְיָה" אוֹ אֵיזֶה מִזְמוֹר. (בֵּית דָּוִד סִימָן ל' וְאַחֲרוֹנִים. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה סִימָן נ"ז מֵרַב עַמְרָם גָּאוֹן).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ח, סְעִיף א)

ב. נָהֲגוּ בְּסוֹף כָּל לִמּוּד לוֹמַר "רַבִּי חֲנַנְיָה" וכו', שֶׁיִּהֵא נֶחְשָׁב קַדִּישׁ עַל הָאַגָּדָה, הֲגַם שֶׁאוֹמֵר עַל תַּנַ"ךְ וּמִשְׁנָה וּגְמָרָא וְזֹהַר. (בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן נ"ה).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ח, סְעִיף ב)

מוּסָר

יֵשׁ לְהִשְׁתַּדֵּל וְלָרוּץ כְּדֵי לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ (שֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן נ"ו). תַּרְתֵּי קָאָמַר "לְהִשְׁתַּדֵּל וְלָרוּץ". וּבְפֶרֶט בְּקַדִּישׁ שֶׁאַחַר דְּרָשַׁת אַגָּדָה לְעַם, בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב, דְּאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ שֶׁהקב"ה מוֹחֵל עֲוֹונוֹתֵיהֶם. וּכְבָר אָמְרוּ בְּסוֹטָה דְּקָאִים עַלְמָא אֲיְהוּא שְׁמַיְהּ דְּאַגַּדְתָּא [הָעוֹלָם עוֹמֵד בִּזְכוּת קַדִּישׁ הַנֶּאֱמָר עַל דִּבְרֵי אַגָּדָה].

(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן נ"ה אוֹת ו')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּתֵּן אֶת צִפֹּרָה בִּתּוֹ לְמֹשֶׁה - דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ כִּי "צִפֹּרָה" גִּימַטְרִיָּא "לְמֹשֶׁה".

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. אֵין לוֹמַר קַדִּישׁ, כִּי אִם הֵיכָא דְתַקּוּן בַּתְּפִלָּה אוֹ עַל לְמוּד, אֲבָל עַל תְּפִלּוֹת שֶׁתִּקֵּן ר' סְעַדְיָא וּתְחִנּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, לֹא יֹאמַר קַדִּישׁ (הַרַמְבַּ"ם בְּתְשׁוּבָה הַנִּקְרָא "פְּאֵר הַדּוֹר" סִימָן ק"ל). גַּם עַל הַמִּזְמוֹרִים אוֹמְרִים קַדִּישׁ, וְאַדְרַבָּא קַדִּישׁ עַל תְּהִלִּים, הוּא מְבַטֵּל הַקַּטֵּיגוֹרִים וּמֵגִין מִמַּלְאָכֵי חַבָּלָה (בִּרְכֵי יוֹסֵף שָׁם וְשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה יו"ד סִימָן שע"ו).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ח, סְעִיף ג-ד)
ב. קַדִּישׁ בַּתְרָא, לֹא יֹאמְרֵנוּ אֶלָּא גָּדוֹל, אֲבָל שְׁאָר קַדִּישִׁים, יָכֹל לְאוֹמְרָם אֲפִלּוּ קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחִנּוּךְ (בֵּית יְהוּדָה סִימָן כ"ב)
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ח, סְעִיף יא).

מוּסָר

מֶה עָצְמוּ וְגָדְלוּ סְעִיפֵי שְׂרִיגֵי חֵטְא זֶה [פְּגָם הַבְּרִית], בְּכַמָּה אֹפָנִים פָּנִים מִפָּנִים שׁוֹנִים כִּי בְּשֵׁגֶם לֹא חָטָא בְּעֶרְוָה וְנִדָּה וְכֵיוֹצֵא, בְּפֹעַל אִם חָשַׁב וְהִרְהֵר וְעַל יְדֵי זֶה בָּא לְהַשְׁחִית בֶּהָקִיץ, גָּדוֹל עָוֹן זֶה מְאֹד מְאֹד. וְלֹא זוֹ בֶּהָקִיץ, אֶלָּא אֲפִלּוּ בַּחֲלוֹם, אִם יְטַמְּאוּהוּ, דְּבַקְּתוֹ הָרָעָה וְעָתִיד לִיתֵּן אֶת הַדִּין, וְעָנוּשׁ יֵעָנֵשׁ כִּי נֶפֶשׁ הוּא חוֹבֵל, נִבְרָאִים מַזִּיקִין כמ"ש רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "פְּרִימוּ מֵאֶרֶץ תְּאַבֵּד וְזֶרַע"ם מִבְּנֵי אָדָם".
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף עה-עו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גֵּרְשֹׁם - צְפוֹרָה קָרְאָה אֶת שֵׁם בְּנָהּ גֵּרְשׁוֹם. כְּךָ כָּתַב רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם. וְאֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ ז"ל שֶׁהִתְנָה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה עִם יִתְרוֹ שֶׁהַבֵּן הָרִאשׁוֹן יִהְיֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְכָתְבוּ הַמְפָרְשִׁים דְּסָמַךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה עַל צִדְקַת צִפּוֹרָה שֶׁהִיא לֹא תִתְרַצֶּה. וּלְזֶה הִיא קָרְאָה שֵׁם הַבֵּן הָרִאשׁוֹן, כְּלוֹמַר שֶׁאֵין לְבַעֲלָהּ רְשׁוּת, וּמָה שֶׁנִּתְרַצָּה הָיָה בְּעַל כָּרְחוֹ. וְזֶהוּ "כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה", וַאֲנִי אֵינִי מִתְרַצֶּה.
(דְּבַשׁ לְפִי עֵרֶךְ צִפּוֹרָה)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. אִם הִתְחִיל קַדִּישׁ אוֹ קְדֻשָּׁה בָּעֲשָׂרָה וְיָצְאוּ קְצָת, גּוֹמֵר הַקַּדִּישׁ אוֹ קְדֻשָּׁה (סִימָן נ"ה).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סְעִיף ב)

ב. אִם הָיוּ עֲשָׂרָה בְּמָקוֹם אֶחָד וְאוֹמֵר קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ עִמָּהֶם יָכֹל לַעֲנוֹת, וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא מַפְסִיק טִנּוּף אוֹ גּוֹי אוֹ גּוֹיָה (סִימָן נ"ה וּבֵית דָּוִד).
(קֶשֶׁר גּוּדָּל, סִימָן ט, סְעִיף בך)

מוּסָר

יִתְעוֹרֵר הָאָדָם שֶׁבְּפָגָם הַבְּרִית הוּא פּוֹגֵם מְאֹד בנר"ן [נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה] וּבְחוֹתָם הַמֶּלֶךְ, וּפוֹגֵם בְּשָׁרְשֵׁי נר"ן [נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה] לְמַעְלָה. בִּפְגָם זֶה מֵתוּ עֵר וְאוֹנָן (יְבָמוֹת ל"ד ע"ב), אַף שֶׁהָיוּ קְטַנִּים בְּנֵי שְׁמוֹנַת שָׁנִים (סד"ע רַבָּה פ"ב), וְעַל חֵטְא זֶה בָּא מַבּוּל לָעוֹלָם (סַנְהֶדְרִין ק"ח ע"ב). אֵין בְּשׁוּם עֲבֵרָה מִי שֶׁבּוֹרֵא גּוּף לַמַּזִּיקִים כַּעֲבֵירַת פְּגָם הַבְּרִית. הוּא מְעַכֵּב הַגְּאֻלָּה, כִּי אֵין בֵּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבְּגוּף (יְבָמוֹת סג: נִדָּה יג ע"ב), וְזֶה מוֹרִיד מֵחָדָשׁ בַּקְּלִפּוֹת, וְזֶה צַע"ר הַשָּׁמַיִם וְצַעַר כָּל הָעוֹלָמוֹת שֶׁמְּעַכֵּב תְּשׁוּעַת ה'. וְאוֹי לוֹ וּלְרֹעַ מַזָּלוֹ אִם לֹא חָזַר בִּתְשׁוּבָה, כִּי אַחַר מוֹתוֹ נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ עַל הַכֹּל, מִלְבַד עוֹנְשׁוֹ עַל עֶצֶם הָעֲבֵירָה. בְּיוֹתֵר יֶחֱרַד חֲרָדָה גְּדוֹלָה, כִּי עַתָּה אֲנַחְנוּ בָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, וְהוּא כְּנֶגֶד הַיְסוֹד, וּמַעֲשָׂיו הַמְקֻלְקָלִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּ"א.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף ע-עד)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיְהִי בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה - יֵשׁ לְדַקְדֵּק דְּהָיָה לֵיהּ לְמֵימַר "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְעָקוּ עַל הָעֲבֹדָה"? וְתוּ "מִן הָעֲבֹדָה" דִּכְתִיב אַחַר כָּךְ יָתֵר, וְדַי בַּמֶּה שֶׁכָּתוּב "וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל-הָאֱלֹהִים", וּכְבָר נוֹדַע דִּכְבָר אָמַר "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה" וְעָלָה קָאָמַר "וַתַּעַל" וכו'? וְאֶפְשָׁר דְּרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ: "וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם", שֶׁנִּצְטָרַע וְהָיָה שׁוֹחֵט מֵאָה וַחֲמִשִּׁים תִּנּוֹקוֹת בַּבֹּקֶר וּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים בָּעֶרֶב, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם" שֶׁנִּצְטָרַע וְהָיָה שׁוֹחֵט הַתִּנּוֹקוֹת, "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה" אֲנָחָה נוֹשֶׁנֶת תַּדִּירִית, אַף "וַיִּזְעָקוּ" עַתָּה עַל הַשְּׁחִיטָה מְשֻׁלֶּשֶׁת מֵאוֹת תִּנּוֹקוֹת בְּיוֹם. אַף בָּזֶה לֹא יָדְעוּ שֶׁהַתִּנּוֹקוֹת הָאֵלּוּ רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וְלָא חֲשִׁיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דַּעֲבִיד דִּינָא בְּלָא דִּינָא חַ"ו, וּלְכָךְ "וַתַּעַל שַׁוְעָתָם מִן הָעֲבֹדָה" דַּוְקָא וְלֹא עַל הַתִּנּוֹקוֹת.
(פֶּה אֶחָד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. יִזָּהֵר מְאֹד לְהָיוֹת אָזְנָיו קַשּׁוּבוֹת לַחֲזָרַת הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר הַעֲמִידָה, כְּדֵי שֶׁיַּעֲנֶה קְדֻשָּׁה וְאָמֵנִים כְּתִקָּנָן, וְלֹא יִהְיֶה אָמֵן יְתוֹמָה וכו'.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פב)

ב. בְּג' רֹאשׁוֹנוֹת, עֲנִיַּית "אָמֵן" הוּא שֶׁאֱמֶת הַדָּבָר, וּבָאֶמְצָעִיּוֹת וְאַחֲרוֹנוֹת, כְּוָנַת "אָמֵן", שֶׁכֵּן יִהְיֶה. בָּעֲנִיַּית אָמֵן דִּבָּרְכוֹת, יְכַוֵּין "אָמֵן" גִּימַטְרִיָּא "יאהדונהי".
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פג-פד)

מוּסָר

כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אַגָּדָה מִפִּי הַדּוֹרֵשׁ וְעוֹנֶה "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא", מְכַפְּרִין לוֹ עֲוֹונוֹתָיו (חֶסֶד לְאַבְרָהָם מַעֲיַין ב' נָהָר ל'. וְעַיֵּן מִדְבָּר קְדֵמוֹת מע' ד' אוֹת י"ד).
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן י, סְעִיף קמו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁנִּצְטָרַע. וְצָרִיךְ לְדַעַת מִנָּא לְהוּ? וּפֵרֵשׁ הָרַב רַבֵּנוּ הֶעְשָׁל זצ"ל בָּמֶה שֶׁאָמְרוּ דְּבָיוֹם סִלּוּקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲצוֹצְרוֹת, דְּאֵין שִׂלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת, וְכֵן כְּתִיב "וַיִּקְרְבוּ יְמֵי-דָוִד לָמוּת" (וְלָא כְּתִיב "הַמֶּלֶךְ דָּוִד"), וְהַיְנוּ דְּקַשְׁיָא לְרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דְּהָכָא כְּתִיב "וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם", וְהַוֵה לֵיה לְמֵימַר "וַיָּמָת פַּרְעֹה", כִּי אֵין שִׂלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת, לָזֶה אָמְרוּ "שֶׁנִּצְטָרַע", וּמִשּׁוּם הֵכִי כְּתִיב "מֶלֶךְ", דְּעַדַיִין הָיָה יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ וְעוֹסֵק בִּרְפוּאוֹת. ודפח"ח.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא. "אָמֵן" קַאי לְעֵיל, וּמַתְחִיל הַשַּׁבָּח יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיַּפְסִיק מְעַט בֵּין אָמֵן לְיְהֵא שְׁמֵיהּ (אַחֲרוֹנִים סִימָן נ"א).
(קֶשֶׁר גְּוּדָל, סִימָן ח, סְעִיף טוֹב)

ב. יֹאמַר "יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא" בִּנְשִׁימָה אַחַת (אַחֲרוֹנִים שָׁם).
(קֶשֶׁר גְּוּדָל, סִימָן ח, סְעִיף חַי)

מוּסָר

עֲנִיַּית "אָמֵן" חוֹבָה וּמִצְוָה. וּמָה גַּם לִדְבָרֵי זֹהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת וַיֵּלֶךְ) וּלְדִבְרֵי רַבֵּנוּ הָאָר"י זצ"ל דְּחָמוּר טוּבָא כַּנּוֹדָע, וְאַסְמָכֵיהּ אַקְרָא דְּ"מַלֵּא פְּנֵיהֶם קָלוֹן" סוֹפֵי תֵּבוֹת "אָמֵן", דְּהַוָּא עֹנֶשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ [עוֹנֶה] "אָמֵן". וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים.
(שו"ת חַיִּים שָׁאַל סִימָן ס"ח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

לֹא תִגְּרְעוּ מִלִּבְנֵיכֶם דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ - אֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ שֶׁהָיָה חָסֵר לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל לְבֵנָה וְלָקְחוּ בְּנוֹ וְהִנִּיחוּהוּ בַּבִּנְיָן. וְזֶה רָמַז לָהֶם "לֹא תִגְּרְעוּ מִלִּבְנֵיכֶם דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ", שֶׁאִם יֶחְסְרוּ לְבֵנִים יוּשְׂמוּ בָּנִים בִּמְקוֹמוֹ, וְלָכֵן "לֹא תִגְּרְעוּ מִלִּבְנֵיכֶם", שֶׁאִם לֹא תַּעֲשׂוּ מִנִּין הַלְּבֵנִים, תַּשְׁלִימוּ מִבְּנֵיכֶם. וְדוֹק.
(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת וָאֵרָא

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יַעֲנֶה אָמֵן חֲטוּפָה, דְּהַיְנוּ כְּאִלּוּ הָאֶל"ף נְקֻדָּה בַּחֲטָף, וְכֵן לֹא יַחְטֹף לַעֲנוֹת קֹדֶם שֶׁיְּסַיֵּם הַמְבָרֵךְ. לֹא יַעֲנֶה אָמֵן קְטוּפָה שֶׁאֵינָהּ נִכֶּרֶת הַנּוּ"ן (סִימָן קכ"ד). לֹא יֹאמַר "אָמֵאיִן" אוֹ "אמני", וְאֵין הַנּוּ"ן דְּגוּשָׁה וְלֹא צְרוּיָ"ה (הרמד"ל ז"ל).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף ב-ד)

ב. לֹא יַעֲנֶה אָמֵן יְתוֹמָה שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ הַבְּרָכָה, וַאֲפִלּוּ יוֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ בְּרָכָה עוֹמֵד, וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ מְחֻיָּב, אִם הַבְּרָכָה הִיא לְהוֹצִיא הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָם. אֲבָל בִּרְכַּת הַתּוֹרָה וּבִרְכַּת הַנֶּהֱנִין, אִם יוֹדֵעַ הַבְּרָכָה שֶׁהוּא מְבָרֵךְ, יָכֹל לַעֲנוֹת אָמֵן (ב"ח סִימָן קכ"ד).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף ה)

מוּסָר

אִי לַזֹּאת, בְּרֵישׁ כָּל מַרְאֵי"ן, יֵשֵׁב בָּדָד וְיִדֹּם לְהִסְתַּכֵּל יָפֶה יָפֶה מֵעֵת הֱיוֹתוֹ, מֶה הָיָה לוֹ וּמָה בְּיָדוֹ מֵחַטָּאת נְעוּרִים, בְּכָל פְּרָטֵי פְּרָטוּת מִינֵי חַטָּאִים אֵלּוּ [שֶׁל פֶּגֶם הַבְּרִית], כִּי עָצְמוּ מִסַּפֵּר, וּכְשֶׁיִּזְכֹּר וְיֵדַע רוּבָם כְּכוּלָם, אָז תָּבִין וְתִשְׁקֹל בְּפֶלֶס עַד הֵיכָן מַגִּיעַ פֶּגֶם כָּל אֶחָד, וּכְשֶׁתַּגִּיעַ לָזֶה הֲלֹא תֵּבוֹשׁ הֲלֹא תִּכָּלֵם, וְתִתְחָרֵט חֲרָטָה גְּדוֹלָה, וּפַלְגֵי מַיִם יֵרְדוּ עֵינֶיךָ, וּבְמְרִירוּת תֵּאָנַח אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת, מְקוּטֶרֶת מ"ר עוֹבֵר, עַל אֲשֶׁר הִכְעַסְתָּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ,

וְעָבַרְתָּ עַל כַּמָּה שְׁבוּעוֹת וּכְרִיתוֹת שֶׁנִּכְרְתוּ עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, וַאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּךָ בְּחַדְרֵי בָּטֶן (נִדָּה ל' ע"ב), וּמָרִית אֶת פִּי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּטוּבוֹ הַגָּדוֹל יְצָרָךְ וֶהֱבִיאֲךָ לָעוֹלָם, וְהִרְבָּה לְהֵיטִיב עִמְּךָ מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא יְשׁוֹעָר. וְאִם תַּעֲמִיק הָעִיּוּן בָּזֶה, אֵין סָפֵק כִּי תִּהְיֶה בָּזוּי בְּעֵינֶיךָ, נִמְאַס שָׁפֵל וְאָפֵל. אַדְּהָכִי וַהֲכִי עַיִן בָּמַר בּוֹכָה וְלֵב נִשְׁבַּר, כְּמוֹ חַי כְּמוֹ חָרוֹ"ן נֶאֱנַח בְּשִׁבְרוֹן, וְתֵכֶף תִּקַּבֵּל עַל עַצְמְךָ לִגְדוֹר כַּמָּה גְּדֵרִים וּסְיָגִים שֶׁלֹּא תָּבֹא לִידֵי חֵטְא מֵהַיּוֹם וְהַלְאָה. וְעִקַּר הַכֹּל לְהִתְרַחֵק מִשְּׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ הַמַּרְגִּילִין לְעֶרְוָה (אֲבוֹת פ"ג מי"ג).

(צַפְנַת שְׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף פב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אוֹתָם - יִתָּכֵן כִּי בְּאוֹמְרוֹ "שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מִדַּת הַדִּין תְּקַטְרֵג שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לִגְאֻלָּה כִּי הֵם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּכְמוֹ שֶׁטָּעַן שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם עַל יַם-סוּף כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל. לָזֶה אָמַר "אֲשֶׁר מִצְרַיִם", הֵן בְּרִשְׁעָן מַעֲבִידִים אוֹתָם לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְהֵם אֲנַב אוֹנְסָיְיהוּ עַל כָּרְחָם שֶׁלֹּא בְּטוֹבָתָם וּפְטוּרִים, וּכְמוֹ שֶׁהֵשִׁיב הוּא יִתְבָּרַךְ לְשַׂר שֶׁל מִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, וּמֵאַחַר שֶׁכֵּן "וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי" וְאֵין מוֹנֵעַ גְּאוּלָתָם.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אִם בְּעוֹד שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל סִיֵּם שְׁלִיחַ צִבּוּר בְּרָכָה, וְקֹדֶם שֶׁכָּלְתָה עֲנִיַּית "אָמֵן" מִפִּי רֹב הַצִּבּוּר סִיֵּם תְּפִלָּתוֹ, עוֹנֶה עִמָּהֶן "אָמֵן" (סִימָן קכ"ד).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף ו)

ב. הָעוֹנֶה "אָמֵן", לֹא יַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ יוֹתֵר מֵהַמְבָרֵךְ. לֹא יַעֲנֶה אָמֵן קְצָרָה וְלֹא אֲרֻכָּה יוֹתֵר מִדַּאי (שָׁם).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף ז-ח)

מוּסָר

וְהָאִישׁ הַיָּרֵא אֶת דְּבַר ה', יִזְכֹּר אֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי, וְיַאֲמִין בַּתּוֹרָה וּבְדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא יִשְׁיאֲנוּ יִצְרוֹ בְּמַשְׂאוֹת שָׁוְא וּמַדּוּחִים, וְיֵדַע שֶׁעַל הַכֹּל יָבֹא לְחֶשְׁבּוֹן, גַּם עַל אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִין בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְכֹל הָאוֹמֵר הקב"ה וַתְּרָן וכו' (ב"ק נ.).

(צפ"ן שמיר, סימן ו, סעיף פח)

חדוש עַל הַפָּרָשָׁה

אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אוֹתָם - יִרְצֶה, כִּי עֲבוֹדַת פִּיתוֹם וְרַעֲמְסֵס הֵם מֻטָּלוֹת עַל הַמִּצְרִיִּים לַעֲבֹד אֶת מַלְכָּם וְהַצָּרִיךְ לְמַלְכוּתָם, וְלֹא דַּי שֶׁהֵם אֵינָם עוֹבְדִים, רַק מַעֲבִידִים אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא עֲלֵיהֶם תִּהְיֶה מִשְׁפָּט עֲבוֹדָה זוֹ כִּי גֵּרִים הֵם.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. בְּבִרְכַת הַשָּׁבַח, כְּגוֹן בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְיִשְׁתַּבַּח וג' רִאשׁוֹנוֹת, כַּוָּנַת "אָמֵן" - אֱמֶת הַדָּבָר. וּבָאֶמְצָעִיּוֹת וְכַיּוֹצֵא, כַּוָּנַת "אָמֵן" - אֱמֶת הוּא וְכָךְ יִהְיֶה.

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף ט)

ב. יַעֲנֶה "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּה" בְּקוֹל בְּכַוָּנָה וְכֹחַ (סִימָן נ"ו מֵהַשַּׁ"ס וזוה"ק).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף י')

מוּסָר

יֵשׁ שֶׁמַּחֲזִירִין לְהִיוֹת סַנְדָּק בִּימֵי הַשּׁוֹבְבִי"ם, כִּי הוּא מִכְּלָל תִּקּוּנֵי פְּגָם הַבְּרִית, וְאוֹכְלִים בְּסְעֻדַּת מִצְוָה, כִּי יוֹם טוֹב שֶׁלּוֹ הוּא. אַךְ יֵשׁ לְפַקְפֵּק שֶׁמָּא לֹא יְחַשְּׁבוּ הַתַּעֲנִיּוֹת רְצוּפִים, כְּיָוֹן שֶׁהוּא גָּרַם לָזֶה, אַף שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְתַקֵּן. וְיֵרָא שֶׁמַּיִם יִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת סַנְדָּק אַחַר גְּמַר הַתִּקּוּן. אִמְנָם אִם אָבִי הַבֵּן מֵאֵלָיו וּמֵעַצְמוֹ מְכַבְּדוֹ לִהְיוֹת סַנְדָּק, אֲפִלּוּ שֶׁיִּהְיֶה בְּאֶמְצַע שׁוֹבְבִי"ם, לֹא יִדְחֶה הַמִּצְוָה לַיכֶל וְלֶחֱדֵי [לֶאֱכֹל וְלִשְׂמֹחַ] , כִּי שָׁמַיִם לוֹ זָכוּ, וְיוֹם טוֹב שֶׁלּוֹ הוּא, וּבְלִי סָפֵק נֶחְשָׁבִים הַתַּעֲנִיּוֹת רְצוּפִים, כְּיָוֹן דְּאַתְיָא לוֹ מִמֵּילָא, וְלֹא טוֹב לְדָחוֹת הַמִּצְוָה, וְלֹא נָכוֹן לִימָנַע מִסְּעֻדַּת מִצְוָה, וּבִפְרָט אִם נוֹהֵג לִהְיוֹת בִּסְעֻדַּת מִצְוָה כְּשֶׁהוּא סַנְדָּק.

(צפ"ן שמיר, סימן ו, סעיף ק)

חדוש עַל הַפָּרָשָׁה

וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה - אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּמַאֲמָרָם ז"ל דְּיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם הָיוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ מַהַר"ם אַלְשִׁיךְ ז"ל בַּפָּסוּק "וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה", כִּי חַיֵּיהֶם הִיא נִשְׁמָתָם, וְהֵמָּה מָרוּ וְעִצְּבוּ אֶת רוּחַ קָדְשָׁם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה עֲבוֹדָה זָרָה, לְהַטְעוֹתָם בְּגִלּוּלֵיהֶם, וְהִיא אֲצִלֵּנוּ כַּוָּנַת הַכָּתוּב "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה קָשָׁה", כִּי בַּמֶּה שֶׁהָיוּ נִטְמָעִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה, קָצַר מִן הַמֻּצָּר רוּחָם וְנַפְשָׁם הַטְּהוֹרָה, כָּל שֶׁרְשָׁם וְגִזְעָם הַקָּדוֹשׁ נִכְוַץ וְנִצְטַמֵּק בְּגִלּוּלֵי מִצְרַיִם, וְלָכֵן לֹא הָיָה

בָּהֶם הַכָּנַת קְדֻשָּׁה לִשְׁמֹעַ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וְזֶה שֶּׁנֶּאֱמַר "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ" הוּא נַפְשָׁם וְרוּחָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּתְקַצֵּר בְּגִלּוּלֵי הָעַמִּים, "וּמֵעֲבוֹדָה קָשָׁה" - עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים. אָמְנָם כְּבָר נוֹדַע שֶׁהָיָה בְּאֹנֶס, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל.
(שִׁמְחַת הָרֶגֶל, הַגָּדָה)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ לַעֲנוֹת "אָמֵן" עַל שְׁנֵי דְּבָרִים, יֹאמַר "אָמֵן וְאָמֵן" (הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת ח"א סִימָן פ"ה).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף יא)
ב. אֵין עוֹנִין "אָמֵן" כְּלַל אֶחָד שׁוּם בְּרָכָה מִבִּרְכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, אֶלָּא אוֹמְרִים עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מִלָּה בְּמִלָּה כָּל בְּרָכָה וַחֲתִימָתָהּ, וְאֵין לָהֶם לַעֲנוֹת "אָמֵן" (ב"י סִימָן נ"ט). וּמִזֶּה תָּבִין שֶׁאֵין לַעֲנוֹת "אָמֵן" אַחַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת נַמִּי לְדִידָן (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן ס"א, וּבֵית דָּוִד סִימָן נ"ט, וּמַטֶּה יְהוּדָה סִימָן נ"ט).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט', סְעִיף יב-יג)

מוּסָר

הָרוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִקֶּרִי, לֹא יְטַמֵּא בְּרִית הַלָּשׁוֹן, וּבִפְרָט מִנִּבְלוּת הַפֶּה וְלָשׁוֹן הָרַע, כִּי הַלָּשׁוֹן וְהַמָּעוֹר מְכָוְנִים, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם בַּלָּשׁוֹן, וַדַּאי יֶחֱטָא בַּמָּעוֹר. וְזֶה אֶפְשָׁר רֶמֶז הַפָּסוּק (תְּהִלִּים לט, ב) "אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי", דֶּרֶךְ גֶּבֶר, "מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי". עוֹד יְזֻהַר מִבְּרָכָה לְבַטָּלָה, שֶׁיֵּדַע בִּרְכַּת הַפְּרִי וְכֵיוֹצֵא שֶׁהוּא אוֹכֵל, וִיבָרֵךְ בְּנַחַת, וְלֹא יְדַלֵּג ה' אוֹ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אוֹ אֵיזֶה תֵּבָה מִנָּסָח הַבְּרָכָה, שֶׁאָז יִהְיֶה בְּרָכָה לְבַטָּלָה וְאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה. וְאִם אֵינוֹ מְדַקְדֵּק חַס וְשָׁלוֹם בָּזֶה, הוּא גּוֹזֵל לַה', וּכְשֵׁם שֶׁבְּמָמוֹן אִסּוּר גָּזֵל כָּל שֶׁהוּא לְכַתְּחִילָה, גַּם אוֹת אוֹ תֵּבָה מֵהַבְּרָכָה בְּסוּג גָּזֵל, דְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ל"ה ע"ב) "כָּל הַנֶּהֱנֶה מֵעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרָכָה, כְּאִילּוּ גּוֹזֵל לְהקב"ה", אִם כֵּן בְּחֶסְרוֹן תֵּבָה וְאוֹת הַוֵי בְּסוּג גָּזֵל. וַהֲמוֹן הָעָם אוֹמְרִים בְּמָקוֹם "ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם" - "נַאיֶילֵינוּ מֶלִיכוֹלָם", וְאוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, בְּמָקוֹם רְעָדָה לִהְיוֹת חָרֵד בְּהַזְכָּרַת ה' כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תְּהִלִּים לה, י) "כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה ה'", לֹא זוֹ אֲשֶׁר לֹא שָׁם לִבּוֹ הֵגָּא מִפִּיו יוֹצֵא, עוֹד בָּהּ שֶׁפּוֹגֵם בַּהַזְכָּרָה וּבְמַלְכוּתוֹ ח"ו, וְאוֹכֵל בְּלִי בְּרָכָה. וְגַם אִם אוֹמֵר "ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם" כְּתִקְּנוֹ וּבוֹלֵעַ תֵּבָה בַּבְּרָכָה, אֶפְשָׁר דְּבְחֶסְרוֹן הַתֵּבָה הַהִיא לֹא תְּחַשֵּׁב בְּרָכָה וְאוֹכֵל בְּלֹא בְּרָכָה. וּמֵרָעָה אֶל רָעָה יֵצֵא שֶׁבָּא לִידֵי קֶרִי, וְעַל הַכֹּל עָנֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו גְּדֹל הָעֵצָה.

(צפֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ז, סְעִיף קא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּבְלַע מַטֵּה אַהֲרֹן אֶת מַטֹּתָם - פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת צ"ז.) לְאַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה מַטֶּה, חָזַר וּבָלַע כֻּלָּן. וְאֶפְשָׁר דְּעִנְיָן זֶה לִרְמֹז דְּכָל עָרְמָתָם אֲשֶׁר הֶעֱרִימוּ כְּנָחָשׁ, הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֶׂה תַּעְתּוּעִים, וְכֹל חָכְמָתָם תִּתְבַּלָּע, וְיִגְּעוּ לָרִיק בַּעֲלִילוֹתָם וְתוֹעֲבוֹתָם לְהִתְחַכֵּם לְמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְעַנּוֹת וּלְכַלּוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בְּעֶרְמוֹת אֵלּוּ דמיה"ם בָּם לְנָחָשׁ עָקַלְתּוֹן, וְכֹל חָכְמָתָם הֶבֶל הֲבָלִים נִסְרָחָה חָכְמָתָם, וּלְרֶמֶז זֶה מַטֵּה אַהֲרֹן בָּלַע הַנְּחָשִׁים אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּלָטֵיהֶם, רֶמֶז הָרוֹמֵז כִּי כָּל מַחְשְׁבוֹתָם בְּעֶרְמוֹת הַנָּחָשׁ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ, וְלֹא יוֹעִילוּ וְלֹא יַצְלִיחוּ.

(רֹאשׁ דָּוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. לְקַדֵּישׁ וּקְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ וְתַבַּת מוֹדִים, מַפְסִיק אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע פָּסוּק שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע (סִימָן ס"ו). אֲבָל לֹא יַפְסִיק לְבָרֵךְ בִּרְכַּת רְעָמִים (מַחֲזִיק בְּרָכָה). וְלֹא יַפְסִיק לַעֲנוֹת עַל שׁוּם אָמֵן דִּבְרָכוֹת (כֵּן הוּא דַּעַת מָרָן).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ט, סְעִיף יד-טז)

ב. אֵין לְהַפְסִיק בֵּין י"ח לְיַהֵא לְרָצוֹן, אֲבָל בֵּין יְהֵא לְרָצוֹן לְשִׂאֵר תַּחֲנוּנִים, פּוֹסֵק לְקַדֵּישׁ וּקְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ וּלְאָמֵן דְּשְׁאַר בְּרָכוֹת (ט"ז, וְכֵן נ"ל וּדְלָא כְּחוֹלֵק עַל זֶה).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ט, סְעִיף טוֹב)

מוּסָר

מִי יְמַלֵּל עַד הֵיכָן מַגִּיעַ פְּגַם הַבְּרִית, וּכְבָר גּוּרֵי הָאֲרִ"י זַצַ"ל הִפְלִיאוּ לְדַבֵּר, וַתִּסְמַר שַׂעֲרַת הָאָדָם מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן רוֹאֶה תֹּקֶף הַפְּגַם בְּקָדְשֵׁי שָׁמַיִם, תִּצְטַלֶּנָה אָזְנַיִם.

(צפֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף עט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי ה' - אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בַּמֶּה שֶׁכָּתַב הָרַב שִׁפְתֵי כֹהֵן דְּשֵׁם "אֱלֹהִים" גִּימַטְרִיָּא פ"ו, וּבְרֹב רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ אָמַר "אֲנִי ה'" גִּימַטְרִיָּא פ"ז, אֶחָד יוֹתֵר עַל מִסְפָּר אֱלֹהִים, לְכִבּשׁ הַדִּין, וּבָזֶה הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. וְזֶה שֶׁאָמַר "בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי ה'", וּבָזֶה כּוֹבֵשׁ הַדִּין, כִּי "אֲנִי ה'" גִּימַטְרִיָּא פ"ז, אֶחָד יוֹתֵר עַל "אֱלֹהִים", וּבָזֶה אֲנִי מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ לַעֲנוֹת "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּה" וּמוֹדִים אוֹ קְדֻשָּׁה, וְאִם יַעֲנֶה זֶה יְבַטֵּל זֶה, יַעֲנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּה דְּעָדִיף (שו"ת שַׁי לַמּוֹרָא סִימָן ט').
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ט, סְעִיף חַי)
ב. אִם הִתְחִיל לַעֲנוֹת קְדֻשָּׁה, לֹא יַפְסִיק מִפְּנֵי "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּה" (פְּרִי חָדָשׁ).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ט, סְעִיף יט)

מוּסָר

וְאִם חָשַׁב מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת, הוּא אִסּוּר גָּדוֹל, וּמַמְשִׁיךְ נֶפֶשׁ רָעָה, וְהֵן הֵן פְּרִיצֵי הַדּוֹר, וְחוּצְפָּא יְסַגֵּא. גַּם אֶת הַכֹּל פֵּרַ"ע לוֹ יְשַׁלֵּחוּ עַל מַה שֶּׁחָשַׁב וְעַל שֶׁגָּרַם לְבָנָיו שֶׁיִּהְיוּ רָעִים וְחָטְאִים, וְכֹל עֲבֵרָה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בָּנָיו מִכָּל חַטֹּאוֹת הָאָדָם, הוּא נוֹטֵל חֵלֶק בְּרֹאשׁ בְּעֹנֶשׁ וְלַד הַטֻּמְאָה, וְקוֹרֵא לוֹ שֵׁם אָ"ב הַטֻּמְאָה.
(צְפִּרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף עח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְשַׂמְתִּי פְּדֻת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמֶּךָ לְמָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה - אֶפְשָׁר לוֹמַר דֶּרֶךְ רֶמֶז "פְּדֻת" חָסֵר, שֶׁיֵּשׁ אַחֲרֶיהָ שִׁעְבּוּד שֶׁהַגְּאֻלָּה עַל יְדֵי בָּשָׂר וָדָם, "לְמָחָר" שֶׁהוּא רֶמֶז לִגְאֻלָּה עֲתִידָה, "יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה", כְּלוֹמַר אוֹת ו' הֶחָסֵר יִהְיֶה "פְּדוּת" מָלֵא בוי"ו, כִּי הוּא עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֵין אַחֲרֶיהָ שִׁעְבּוּד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל עַל פָּסוּק "יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּה' תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים" (פֵּרוּשׁוֹ, אִם יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּה', אָז הוּא תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים). וְזֶה כַּוָּנַת הַכָּתוּב "לַה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה" (פֵּרוּשׁוֹ, אִם הַיְשׁוּעָה עַל יְדֵי ה' בְּעַצְמוֹ, אָז עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה וְאֵין אַחֲרֶיהָ שִׁעְבּוּד).
(פְּנֵי דָוִד)

פָּרָשַׁת בֹּא

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. כְּשֶׁאוֹמֵר הַשַּׁ"ץ "בָּרְכֵנוּ בַּבְּרָכָה הַמְּשׁוּלֶּשֶׁת", אֵין לַעֲנוֹת "אָמֵן", אֶלָּא "כֵּן יְהִי רָצוֹן", וְאֵין לִמְחוֹת בָּעוֹנִים "אָמֵן" (סִימָן קכ"ח וּמַחֲזִיק בְּרָכָה).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ט, סְעִיף כ)

ב. אֵין לַעֲנוֹת "אָמֵן" אַחַר בְּרָכוֹתָיו, אֶלָּא אַחַר ב' בְּרָכוֹת אוֹ יוֹתֵר שֶׁהֵם סוֹף בְּרָכוֹת, כְּשֶׁפּוֹסֵק יֹאמַר "אָמֵן" אֲפִלּוּ אַחַר בִּרְכַּת עַצְמוֹ, כְּגוֹן אַחַר "יְהַלְלוּךָ" וְאַחַר "יִשְׁתַּבַּח", וְהוּא הַדִּין אַחַר בִּרְכַּת הַהַפְטָרָה (סִימָן רט"ו וּבִרְכֵי יוֹסֵף).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף אך)

מוּסָר

עַמֵּי הָאָרֶץ כְּמִדְבָּר שֶׁאֵינוֹ מְגַדֵּל פֵּרוֹת, וְיֵשׁ לָהֶם זְכוּת בִּשְׁבִיל שֶׁעוֹנִים "אָמֵן", וְזֶה "מִדְבָּרֵךְ נָאוֶה". אֲגַדְתָּא דִּבְרֵאשִׁית בְּסֵפֶר שִׁתֵּי יָדוֹת לְהרמד"ל.
(מִדְבָּר קְדֵמוֹת מַעֲרֶכֶת ע' אוֹת ח')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ וגו' וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' - אֶפְשָׁר רָמַז מַה שֶּׁאָמְרוּ דְּכָל שֶׁהוּא וּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ תַּלְמִיד חָכָם, אֵין הַתּוֹרָה פּוֹסֶקֶת מִזַּרְעוֹ, וְהַיְנוּ בְּרוֹאִין זֶה אֶת זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ", שֶׁכֻּלָּם בְּרוֹאִין זֶה אֶת זֶה, אָז "וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה'" וַדַּאי, כִּי אֵין הַתּוֹרָה פּוֹסֶקֶת, וְרַבֵּנוּ אֶלְעָזָר מִגַּרְמִיזָא ז"ל כָּתַב "וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי" בְּגִימַטְרִיָּא "זֶהוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי הַפֶּסַח", כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל, **אֵלֶּה בְּקִרְבּוֹ וּלְמַעַן תְּסַפֵּר** רָאשֵׁי תֵּבוֹת **אָבוֹת**, כִּי בִּזְכוּת הָאָבוֹת כָּל זֶה.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. יֵשׁ לַעֲנוֹת "אָמֵן" בֵּין בִּרְכַּת "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה" לְ"וְהַעֲרֶב". אֵין לַעֲנוֹת "אָמֵן" בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה דְּהַפְטָרָה בֵּין "אֲשֶׁר בָּחַר" וכו' וּבֵין "הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה" וכו', רַק בְּתַשְׁלוּם הַבְּרָכָה, דְּהַכֹּל בְּרָכָה אַחַת (מהריט"ץ).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף כה-כו)
ב. שַׁ"ץ שָׁסַיִם "מָגֵן אַבְרָהָם", וְתֵכֶף הִתְחִיל "אַתָּה גִּבּוֹר", לֹא יַעֲנֶה "אָמֵן" (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קכ"ד). וְעֹנֶשׁ בְּטוּל "אָמֵן", אָז הוּא עַל הַשַּׁ"ץ (הרמד"ל).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף כט)

מוּסָר

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָה י"ג ע"ב) "הַמַּקְשֶׁה עַצְמוֹ לְדַעַת, יְהֵא בְּנִדּוּי". וְיִזָּכֵר פֶּרֶק בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁנִּתְחַיֵּב נִדּוּי בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְכֹל שֶׁכֵּן וְקַל וְחֹמֶר אִם בָּא לִידֵי עָוֹן. לָאִישׁ אֲשֶׁר אֵלָּה לוֹ, אֵיךְ יֹאכַל מַעֲדָנִים, וְהוּא מוּכָן לְפֶרֶעָנוּת,

וְיִגְרֹס בְּחָצָץ שִׁנָּיו?! אֵיךְ יִלְבַּשׁ בִּגְדֵי מֶשִׁי, וְהוּא לָבוּשׁ בְּטֶמְאַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וּלְבוּשׁ נִשְׁמָתוֹ קָרוּעַ, הוּא בוֹצֵר הוּא גֵּרוּ"ע, קְרַעִים קְרַעִים לְבוּשׁ הַבּוּ"ז וּמְעִיל סָרוּחַ?! אֵיךְ יִשְׁתַּרֵר עַל מִשְׁרָתָיו וְעַל הַסָּרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ, וְהוּא בָּזוּי מְאֹד לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֹל צָבָא הַשָּׁמַיִם נִתְאָב וְנֶאֱלָח בְּעֵינֵיהֶם?! אֵיךְ יִישַׁן עַל כַּ"ר נִרְחָב בִּיקָר כָּרִי"ם וּכְסָתוֹת, וּמוּכָן לְחַבֵּק אַשְׁפָּתוֹת וְלִלְכֶת מִדֶּחִי אֶל דֶּחִי בְּיַד מַלְאֲכֵי חַבָּלָה אַכְזָרִים, מִיָּדוֹ נִגְזְרוּ וּבְפִלַּעַל כַּפָּיו נוֹצָרוּ?! אֵיךְ יִטְרַח וְכֹל מַאֲוַיֵּי נַפְשׁוֹ לְהַרְוִיחַ מָמוֹן, וְהוּא מַפְסִיד וּמַשְׁחִית נַפְשׁוֹ?! וְאֵיךְ יִשְׂמַח, וַעֲוֹונוֹ קָבֵעַ לוֹ בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת?! אֵיךְ יִתְקַן גּוּפוֹ וּבְגָדָיו שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מְסֻדָּר וּמְהֻדָּר, וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה מְתַקְּנִים וּמְסַדְּרִים מֵינֵי עִצְבֵי"י בְּשָׁמִים רֹא"שׁ וְלַעֲנָה, שֶׁיִּהְיֶה מְלֻכְלָךְ וּמְבֻלְבָּל דִּי לְעֶלְמִין יִתְחַבָּל?! אֵיךְ מַנִּיחַ עִסְקֵי נַפְשׁוֹ וְקוֹבֵעַ עִתִּים לִשְׂחוֹק, בְּמָקוֹם קְבִיעוּת עֵת לְתוֹרָה וּתְשׁוּבָה, וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה יַעֲשׂוּ שְׂחוֹק בְּנַפְשׁוֹ בַּעֲוֹונוֹתָיו וַחֲטֹאתָיו הָעֲתִידִים עוֹרֵר לְוָיָתָ"ן, זֶה רוֹדֶה וְזֶה מְרֻדֶּה, זֶה מוֹרֵט וְזֶה פּוֹרֵק, זֶה מַכֶּה מַכַּת אַכְזָרִי וְזֶה יַעֲלֶה ג' סַלֵּי חוֹרֵ"י, וְכַהֲנָה וְכַהֲנָה רַבּוֹת אֲנָחוֹתָיו עַל פִּי מִדּוֹתָיו.

(צִפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן ו, סְעִיף פא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְעָבַרְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וכו' - וְעָבַרְתִּי אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ. וְתֵימַהּ וְהַכְתִּיב "וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף", אֲלָמָּא מַלְאָךְ הוּא. וְעוֹד כְּתִיב "וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם"? וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁהַבְּכוֹרוֹת הֵכָּה הוּא בְּעַצְמוֹ, אֲבָל הַשְׁאָר הַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית.

(פְּנֵי דָוִד בְּשֵׁם נִימוּקֵי רי"ר)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. הַשּׁוֹמֵעַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ אַחַת מִכָּל הַבְּרָכוֹת, אַף שֶׁלֹּא שָׁמַע כֻּלָּהּ, אַף שֶׁאֵינוֹ חַיָּב בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה, חַיָּב לַעֲנוֹת "אָמֵן" (סִימָן רט"ו).

(קִצּוּר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף כג)

ב. אֵין לַעֲנוֹת אָמֵן עַל בִּרְכַּת אֶפִּיקוֹרוֹס, אוֹ גּוֹי, אוֹ תִּינוֹק כְּשֶׁלּוֹמֵד הַבְּרָכָה לִפְנֵי רַבּוֹ, אוֹ יִשְׂרָאֵל הַמְשַׁנֶּה הַמַּטְבֵּעַ שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם וּדְלֹא כְּמִי שֶׁמְּקֵל).

(קִצּוּר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף כד)

מוּסָר

הָרַב הַלְּבוּשׁ בְּבַחֲרוּתוֹ הָיָה בְּוִינִיצְיָא, וּפַעַם אַחַת עַל שֶׁלֹּא עָנָה "אָמֵן", נִדְּהוּ הָרַב אַבּוּהַב, וְאַחַר כָּךְ פִּיְּסוֹ, וְסִפֵּר לוֹ אֵיךְ נֶהֱרַג חָסִיד אֶחָד עַל שֶׁלֹּא עָנָה אָמֵן לִבְרַכַת כֹּמֶר אֶחָד לְמֶלֶךְ.

שֶׁהָיָה הֶחָסִיד מִתְפַּלֵּל מִנְחָה בַּחֲצַר הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיְתָה שָׁעָה עוֹבֶרֶת, וּלְכָךְ הִתְפַּלֵּל בְּזָוִית אַחַת. וְלָכֵן נִדְּחוּ שֶׁתְּכַפֵּר לוֹ מַה שֶּׁלֹּא עָנָה אָמֵן, כִּי הוּא עָוֹון חָמוּר, כמ"ש בְּזוֹהַר הַקָּדוֹשׁ, וְגַם אַחַר שֶׁרָאִינוּ שֶׁאֲפִלּוּ בְּמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם נִתְחַיֵּב מִיתָה. וְזֶה תֹּרֶף קְצוּר הַמַּעֲשֶׂה הַמּוּבָא בְּסֵפֶר מוּסָר קָטָן שֶׁנִּקְרָא "דֶּרֶךְ מֹשֶׁה".
(שֵׁם הַגְּדוֹלִים ח"ב מַעֲרֶכֶת לְבוּשׁ)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אַל תִּקְרֵי מַצּוֹת אֶלָּא מִצְוּוֹת (בְּאַל תִּקְרֵי, שֶׁעַל יְדֵי הַמְסוֹרָה נִדְרֶשֶׁת יָפֶה הַמִּקְרָא) שֶׁאִם בָּאָה מִצְוָה לְיָדְךָ אַל תַּחְמִיצֶנָּה. וּלְפִי דַּרְכֵּנוּ "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת" - וְצָרִיךְ שֶׁתִּשְׁתַּמְּרוּ הַמִּצְוּוֹת, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מַצָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אִסּוּר לֹא גָּזֶל וְלֹא שׁוּם אִסּוּר, דְּצָרִיךְ לְמַצּוֹת שֶׁתִּתְקַיְּמוּ מִצְוּוֹת, וְלֹא אֲהַנִי מַצָּה גְּזוּלָה וְאַחַר כָּךְ לְשָׁלֵם, כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וכו' וְקִבּוּעַ לָהּ זְמַן. וְלֹא מִיבָּעֲיָא אִסּוּר תּוֹרָה, אֶלָּא אֲפִלּוּ אִסּוּר דְּרַבָּנָן, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם", גַּם לְדוֹרוֹת שֶׁיִּגְזְרוּ חֲכָמִים גַּם כֵּן תִּזָּהֲרוּ בַּמִּצְוּוֹת שֶׁלֹּא יִהְיוּ אִיסּוּרִין דְּרַבָּנָן.
(רוּחַ חַיִּים דְּרוּשׁ י"ח)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. כְּשֶׁשְּׁנַיִם וגו' אוֹמְרִים קַדִּישׁ יַחַד וְאֶחָד מַקְדִּים, יַעֲנֶה "אָמֵן" עַל הָרִאשׁוֹן וְיַעֲלֶה לְכֻלָּם וכו'. וְאִם יֵשׁ הֶפְסֵק, יַעֲנֶה עַל כָּל אֶחָד (הלק"ט חֵלֶק ב' סִימָן מ"ח).
(קֻשַּׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף זך)

ב. כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בַּעֲזָרָה בְּבֵ' אוֹ ג' מְקוֹמוֹת וְאֵינָן שָׁוִים, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲנוֹת לְכָל קַדִּישׁ, יַעֲנֶה עַל קַדִּישׁ רִאשׁוֹן (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן נ"ו).
(קֻשַּׁר גּוּדָל, סִימָן ט, סְעִיף כח)

מוּסָר

כָּל הָאוֹמֵר [אָמֵן] צ' פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, אֵין הַמַּכְשֵׁפוֹת יְכוֹלוֹת לְהַזִּיק לוֹ... כָּךְ מָצָאתִי בְּקוּנְטְרֵס יָשָׁן כְּתַב יָד מֵהָרַב הֶחָסִיד מהר"ר אֱלִיעֶזֶר נַחְמָן פּוּאָה זַ"ל.
(מִדְבַּר קְדֵמוֹת מע' א' אוֹת ל"ג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת - אֶפְשָׁר לִרְמֹז בַּמָּה שֶׁכָּתְבוּ גּוּרֵי הָאֲרִ"י זַצַ"ל כִּי הַנִּזְהָר מֵחָמֵץ בְּפֶסַח בְּכָל שֶׁהוּא, מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא כָּל הַשָּׁנָה. וְזֶה רֶמֶז "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת" - וּשְׁמַרְתֶּם

אֶת **הַמִּצְוֹות**, שֶׁאִם תִּזְכּוּ לִשְׁמֹר **הַמִּצְוֹות** כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, בִּטְחוּ בַּה' לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ, וּשְׁמַרְתֶּם אֶת **הַמִּצְוֹות**, וְאִם בָּאת מִצְוָה אַל תַּחְמִיצוּהָ.
(גְּאֻלַּת עוֹלָם)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. שִׁכּוֹר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אֵין מִצְטָרֵף לְמִנְיָן. יָשֵׁן, לְצָרְפוֹ יֵשׁ לְהַחְמִיר לְהָעִירוֹ וּלְצַעֲרוֹ עַד שֶׁיְּהֵא לְפָחוֹת מִתְנַמְנֵם (אַחֲרוֹנִים). קָטָן בֶּן י"ג שְׁלֵמִים, כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל יוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ, מִקְרֵי גָּדוֹל, וְאֵין מְדַקְדְּקִין לִבְדֹק אִם הֵבִיא שְׂתֵּי שְׂעָרוֹת.
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ח, סְעִיף ז, ח, י)

ב. מִי שֶׁעוֹמֵד אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמַרְאֶה לָהֶם פָּנָיו מִן הַחַלּוֹן, מִצְטָרֵף לַעֲשָׂרָה (עַיֵּן בְּמַחְזִיק בְּרָכָה סִימָן נ"ה). אוֹנֵן אֵינוֹ מִצְטָרֵף לַעֲשָׂרָה (אַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ח, סְעִיף יב-יג)

מוּסָר

עִקַּר הַעֲבוֹדָה לֵאלֹהֵינוּ, הִיא הַכַּוָּנָה בְּלֵב שָׁלֵם וּבְדַעַת שְׁלֵימָה, וּבִפְרָט בִּתְפִלָּה וּבְבָרְכוֹת שֶׁיִּהְיוּ פִּיו לִבּוֹ שָׁוִין לְהָבִין דִּבְרֵי הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלּוֹת, וְלָשִׂים אֶל לִבּוֹ כִּי הוּא מְדַבֵּר לִפְנֵי הקב"ה רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, וכמ"ש ר' אֱלִיעֶזֶר לְתַלְמִידָיו בִּבְרָכוֹת (דַּף כ"ח) כְּשֶׁשְּׁאֵלוּהוּ לַמְּדֵנוּ אוֹרְחוֹת חַיִּים וְנִזְכֶּה בָּהֶם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר לָהֶם הִזָּהֲרוּ בִּכְבוֹד חַבְרֵיכֶם, וּכְשֶׁאַתֶּם מִתְפַּלְּלִים, דְּעוּ לִפְנֵי מִי אַתֶּם מִתְפַּלְּלִים וכו' וּבִשְׁבִיל כָּךְ תִּזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.
(אַהֲבַת דָּוִד רֵישׁ דְּרוּשׁ ח')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַתָּחֶזַק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ - אֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָאֲרִ"י זצ"ל דְּגָלוּת מִצְרַיִם לְבָרֵר נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה, וְגָדוֹל כֹּחָם הַבּוֹרֵר, וִינַצְּלוּ אֶת מִצְרַיִם, וְנִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה הֵם חַיּוּתָם, וְהָיוּ מַרְגִּישִׁים בְּעַצְמָם שֶׁנִּטַּל חַיּוּתָם. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם כִּי אָמְרוּ כֻּלָּנוּ מֵתִים, שֶׁיָּצָא מֵהֶם חַיּוּתָם הֵם נִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְאִם יֵשְׁבוּ עוֹד מְעַט, לֹא יִשָּׁאֵר לָהֶם חַיּוּת כְּלָל אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, לָכֵן צָרִיךְ לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם אוּלַי יִשָּׁאֲרוּ קְצָת נִיצוֹצוֹת לְחַיּוּתָם.
(זְרוֹעַ יָמִין, הַגָּדָה)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת
א. יֵשׁ לוֹמַר קַדִּישׁ קֹדֶם הוֹדוּ. וְאִם לֹא יֵשׁ [=אֵין] מְנַיְּן, יֹאמְרוּ הוֹדוּ, אֵל נְקָמוֹת, אֲרוֹמְמְךָ, ה' מֶלֶךְ, וְקֹדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר יֹאמְרוּ קַדִּישׁ (הָרַב הַמַּגִּיהַ בְּשַׁלְמֵי צִבּוּר דַּף ס"ד).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף כג)
ב. אֵין לְהַפְסִיק כָּל כָּךְ בֵּין אֲמִירַת פָּרָשַׁת הַתָּמִיד וכו' לְהוֹדוּ, דְּזֶה הַמְּזְמוֹר נִתְקַן עַל כִּי בְּתָמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיוּ אוֹמְרִים מֵהוֹדוּ עַד "וּבְנָבְיאַי אַל תָּרֵעוּ", וּבַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם מ"שִׁירוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ" עַד "וְהַלֵּל לַה'", וְלָכֵן אֵין לְהִתְעַסֵּק וּלְהַפְסִיק בֵּינְתַיִם כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִים (שָׁם).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף כד)

מוּסָר
מַה מְּאֹד הִפְלִיגוּ בַּאֲמִירַת "לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת" (מִזְמוֹר ס"ז) בְּצִיּוּר מְנוֹרָה, וְכָתְבוּ זַ"ל שֶׁשְּׁכָרוֹ רַב וְעָצוּם. וְרָאִיתִי קוּנְטְרֵיס בְּכְתַב יָד לְרַאשׁוֹנִים בְּזֶה בְּסוֹדוֹתָיו וְתוֹעֲלוֹתָיו (עַיֵּן מִדְּבַר קְדֵמוֹת מע' ד' אוֹת כ"ב בְּשֵׁם המהרש"ל), וּלְפָחוֹת לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵינוּ, נֹאמַר אוֹתוֹ בְּכַוָּנָה בְּצִיּוּר מְנוֹרָה כָּתוּב עַל קְלָף.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף ח"י)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
כִּי גֹרְשׁוּ מִמְּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַ - וְתֵימָא וַהֲלֹא פֶּסַח הָיָה, וְלֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לֶאֱכֹל חָמֵץ, וְהֵיאַךְ תִּגָּלֶה הַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַ, הָא אִם הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְמַהְמֵהַ הָיוּ אוֹכְלִים, הֲלֹא שִׁבְעָה יָמִים אֲסוּרִים לֶאֱכֹל חָמֵץ? וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁפֶּסַח מִצְרַיִם לֹא הָיָה אֶלָּא יוֹם אֶחָד, וְהֵם לֹא הֶחְמִיצוּ בְּצַקָּם לְצֵדָה לַדֶּרֶךְ בַּעֲבוּר שֶׁגֹּרְשׁוּ (אח"י, עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסִפְרִי הַקָּטָן "דְּבָרִים אֲחַדִּים" בְּאֹרֶךְ).
(פְּנֵי דָוִד בְּשֵׁם נִימוּקֵי רי"ר)

פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח

יוֹם א'

הֲלָכוֹת
א. בָּרוּךְ שֶׁאָמַר, צָרִיךְ לוֹמַר הַנּוֹסָח שֶׁל פ"ז תֵּבוֹת. וְהָגַם שֶׁהַצִּבּוּר יֹאמְרוּ הַנֶּסַח אַחֵר, הַיְיֵרָא אֶת דְּבַר ה' יֹאמַר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ הַנּוֹסָח שֶׁל פ"ז תֵּבוֹת (מַחֲזִיק בְּרָכָה במ"א סִימָן נ"א).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף כה)
ב. אִם סִיֵּם "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר" קוֹדֶם הַחַזָּן, עוֹנֶה אַחֲרָיו "אָמֵן", אֲבָל אִם סִיֵּם בְּבַת אַחַת, לֹא יַעֲנֶה "אָמֵן" (סִימָן נ"א). אִם הַחַזָּן סִיֵּם בְּרָכָה אַחַת וְהוּא סִיֵּם עִמּוֹ בְּרָכָה אַחֶרֶת, מֻתָּר לַעֲנוֹת "אָמֵן" (מָגֵן אַבְרָהָם וּבִרְכֵי יוֹסֵף שָׁם, וְכֵן הִסְכִּים הָרַב הַמַּגִּיהַ הנז' (שַׁלְמֵי צִבּוּר) דַּף ס"ז).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף כו-כז)

מוּסָר

שֶׁבַח "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר" רָם וְנִשָּׂא וְגָבוֹהַּ מְאֹד. וְצָרִיךְ לְאוֹמְרוֹ בְּנוּסְח שֶׁל פ"ז תֵּבוֹת, וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה בְּשׁוּם זְמַן בַּל תּוֹסִיף וּבַל תִּגְרַע. וְאִם הַקָּהָל יֹאמְרוּ נֻסַּח אַחֵר, הוּא יֹאמַר בְּצִנְעָא נוּסַח שֶׁל פ"ז תֵּבוֹת, כִּי יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת עֲמֻקִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ גּוּרֵי הָאֲרי"ז זַצ"ל.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף יט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם - אֶפְשָׁר לוֹמַר "אֶת הַיָּד **הַגְּדוֹלָה** אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם", **שֶׁהִגְדִּילָם** עַד לְמַעְלָה, וּבְעוֹדָם בְּבַגְדֵּלוּתָם נִשְׁמְדוּ, כִּי הֵם הָיוּ עוֹבְדִים לְמַזָּל טָלֶה שֶׁשּׁוֹלֵט בְּחֹדֶשׁ נִיסָן וּבִזְמַן גְּדֻלָּתוֹ וְתִקְפּוֹ, שָׁם נָפַל שָׁדוּד. וְגַם הָאֱמָה הִגְדִּילָם לְמַעְלָה לְמַעְלָה וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד. וְזֶהוּ "הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם" אֲשֶׁר בְּתוֹקְפָם וּגְדֻלָּתָם כָּרְעוּ וְנָפָלוּ, וְאָז "וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת ה'" וכו'.
(רֹאשׁ דָּוִד)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. מֻתָּר לַעֲנוֹת "אָמֵן" אַחַר "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר" (הָאֲרי"ז זַ"ל). מִדְּבָרָיו מַשְׁמָע דִּבְאֶמְצַע "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר" לֹא יַעֲנֶה "אָמֵן", וְנִרְאֶה דְּכַוָּנַת הָרַב הִיא עַל אָמֵן דִּבְרָכוֹת דִּלְא יַעֲנֶה בָּאֶמְצַע, דְּבָרוּךְ שֶׁאָמַר נִתְקַן קֹדֶם הַתַּלְמוּד (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן נ"א). אֲבָל יוּכַל לַעֲנוֹת קְדֻשָּׁה וּבָרְכוּ וְקַדִּישׁ, מִדֵּי דְּהָוֶה אַקְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ דְּעוֹנֶה בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק (הָרַב הַמַּגִּיהַ בש"צ דַּף ס"ז ע"ב, וְדוֹק הֵיטֵב, ואכמ"ל).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף כח-ל)
ב. אֵין לְהַפְסִיק בְּדִבּוּר מִשֶּׁיַּתְחִיל "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר" עַד סוֹף תְּפִלַּת י"ח, וְאֲפִילוּ לְצֹרֶךְ מִצְוָה אֵין לְדַבֵּר (סִימָן נ"א). וְגַם אֵין לְהַפְסִיק בִּשְׁתִיקָה. מִבָּרוּךְ שֶׁאָמַר לֹא יַפְסִיק אֲפִלּוּ לִקְרוֹת פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל עִם הַצִּבּוּר, אֶלָּא יֹאמַר הַתֵּבוֹת שֶׁאוֹמֵר בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר אוֹמְרִים פָּסוּק

שְׁמַע, בְּנִגּוּן הַצִּבּוּר, שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה כְּאִלּוּ קוֹרֵא עִמָּהֶם (שֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן ס"ה וּדְלָא כְּבַ"ח וְטַ"ז).
(קִשֻּׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סָעִיף לא-לב)

מוּסָר

וּמִרְתַּע כֻּלֵּי גּוּפָא מִמַּאי דְּאִתְמַר בְּסֵדֶר אֵלִיָּהוּ רַבָּא, וְז"ל: כְּשֶׁבָּא סַנְחֵרִיב וְהִקִּיף אֶת יְרוּשָׁלַיִם, עָמַד חִזְקִיָּהוּ בִּתְפִלָּה וכו', נִרְאֶה שֶׁהָיָה חִזְקִיָּה מְדַבֵּר עִם הקב"ה כְּאָדָם שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ, מִיָּד נָחָה רוּחַ אֱלֹהִים עַל יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא, וְאָמַר לוֹ יְשַׁעְיָה לְחִזְקִיָּה "אָדָם שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם מִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, מַרְתִּיעַ כָּל גּוּפוֹ וּמְזַדָּעְזְעִין כָּל אֵבָרָיו, הַמְדַבֵּר לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיְּהֵא מְדַבֵּר בְּרֶתֶת וָזִיעַ". לְפִיכָךְ חָלָה חִזְקִיָּהוּ חֹלִי גָּדוֹל וכו'. עש"ב. וּפֵרֵשׁ הָרַב הֶחָסִיד הַמְפָרֵשׁ בְּזִיקוּקִין דְּנוּרָא דְּמַפִּיק לָהּ מִדְּאִשְׁתְּכַחַן דִּכְשֶׁהִתְפַּלֵּל בַּחֲלוֹתוֹ כְּתִיב "וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל", שְׁמַע מִינָּהּ דִּכְשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל סַנְחֵרִיב, לֹא בָּכָה כְּלָל, וְיָדוּעַ שֶׁכָּל תְּפִלָּה שֶׁהִיא בִּבְכִיָּה, הִיא בָּאֱמֶת וְיִרְאָה, אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל בִּבְכִיָּה, מוּכָח דְּלֹא נִכְנַס בְּלִבּוֹ אֵימָה וכו'. ע"ש.
אוֹי וַאֲבוֹי לָעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת מָה עָלְתָה לְחִזְקִיָּהוּ הַצַּדִּיק שֶׁחָלָה חֹלִי גָּדוֹל עַל שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל בִּבְכִיָּה וְאֵימָה וְרֶתֶת וָזִיעַ, וַאֲנַן מַה נַּעֲנֶה בְּיוֹם שֶׁיְּדַבֵּר כַּמָּה תְּפִלּוֹת וּבְרָכוֹת בְּשִׂמְיַעַת קוֹל וּבְטוּי שְׂפָתַיִם לְבַד וְלֵב חוֹרֵשׁ מַחְשָׁבוֹת אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן מִשּׁוּט בַּאֲרֶץ בְּהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ ע"ה לְפִי שֶׁהָיָה מְדַבֵּר כְּאָדָם שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ, הֲגַם שֶׁהָיָה פִּיו וְלִבּוֹ שָׁוִין וְלֵב טָהוֹר מִמַּחְשֶׁבֶת חוּץ, עִם כָּל זֶה נֶעֱנַשׁ וּמָה יִצְדַּק אֱנוֹשׁ שֶׁמְּדַבֵּר לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה בְּפִיו וּשְׂפָתָיו וְלִבּוֹ רָחֹק שָׁוְה מַדְרֵגָה לְמַטָּה מִמִּי שֶׁמְּדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ, אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַדִּין אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַתּוֹכֵחָה!
(לֵב דָּוִד פ' י"א)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

עָזִּי וְזִמְרַת יָהּ - אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּסִגְנוֹן אַחֵר, בְּמָה שֶׁמּוּבָא פֶּרֶק אֵין צָדִין, עַז בְּאֻמּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שֶׁהֵן עַזִּין, וְאָמְרוּ שֶׁכָּל הַתּוֹרָה נִקְרֵאת "שִׁירָה" כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "וְעַתָּה כִּתְבוּ אֶת הַשִּׁירָה", וּבְשָׁבִיל הַתּוֹרָה נִצּוֹלוּ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל שֶׁהָיָה מַכְרִיז גַּבְרִיאֵל לַיָּם שֶׁיִּזְהֵר דְּיִשְׂרָאֵל עֲתִידִין לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "**עָזִּי**" תְּקִפִּי אַהֲנֵיא לִי שֶׁנָּתַן הַתּוֹרָה, "**וְזִמְרַת יָהּ**" שֶׁהִיא הַתּוֹרָה "וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה".
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. הַנִּצְרָךְ לְנָקְבָיו אַל יִתְפַּלֵּל, וְאִם יַעֲבוֹר זְמַן תְּפִלָּה בְּצִבּוּר וְיָכוֹל לַעֲמוֹד עַד פַּרְסָה, שְׁרִי (פֵּתַח עֵינַיִם דַּף ט'). וְאִם הוּצְרַךְ לְנָקְבָיו בְּתוֹךְ פְּסוּקֵי דְזִמְרָה וְחָזַר, יִטּוֹל וִיבָרֵךְ "אֲשֶׁר יָצַר", וְיַנִּיחַ צִיצִית וּתְפִילִין וִיבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (גו"ר).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף לג)

ב. וְיוּכַל לַעֲנוֹת כָּל אֲמֵן בְּאֶמְצַע פְּסוּקֵי דְזִמְרָה (אֲחֵרוֹנִים). וְכֹהֵן שֶׁקָּרָאוּהוּ לַעֲלוֹת לַתּוֹרָה וּלְנָשְׂיאַת כַּפַּיִם, עוֹלֶה וְקוֹרֵא וְנוֹשֵׂא כַּפָּיו (סִדּוּר הָרַב יַעֲבֵץ).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף לד)

מוּסָר

אָמְרוּ בַּזּוֹהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ב דַּף ר"ה ע"ב), שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר בַּאֲמִירַת פְּסוּקֵי דְזִמְרָה לְיִרְאָה אֶת ה' בְּכָל לִבּוֹ.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף כא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּמִבְחַר שָׁלְשָׁיו טָבְעוּ בְיַם סוּף - אֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר דְּרוּשׁ שְׁמוּאֵל מִשֵּׁם רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי שֶׁהָעוֹלָם שְׁלִישׁ יָם שְׁלִישׁ מִדְבָּר וּשְׁלִישׁ יִשּׁוּב, וְעָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל נִסִּים וְנִפְלָאוֹת בַּיָּם וּבַמִּדְבָּר וּבַיִּשּׁוּב, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׁלִשִׁים עַל כֻּלּוֹ", "וְשָׁלִשִׁים" אוֹתִיּוֹת "וּשְׁלִישׁ יָם", לְרָמֹז וּשְׁלִישׁ יָם הוּא גָּדוֹל הַנֵּס עַל כֻּלּוֹ. עַד כָּאן דְּבָרָיו. וְזֶה רָמַז "**וּמִבְחַר שָׁלְשָׁיו**" הַמַּבְחָר שֶׁבַּנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּשָּׁלִישִׁים, הוּא אֲשֶׁר "**טָבְעוּ בְיַם סוּף**", כִּי זֶה נֵס גָּדוֹל עַל הַכֹּל, כִּי הָיָה הַקִּטְרוּג גָּדוֹל וּשְׁעַת סַכָּנָה.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. אִם לֹא הָיָה מְנָיָן וְלֹא אָמְרוּ קַדִּישׁ, יְכוֹלִים לוֹמַר קַדִּישׁ בְּתוֹךְ פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, וּלְכַתְּחִילָּה צָרִיךְ לְהַמְתִּין קְדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא יַתְחִילוּ עַד שֶׁיִּהְיֶה מְנָיָן וְיֹאמְרוּ קַדִּישׁ כנ"ל, וּדְלָא כְּמִי שֶׁאָסַר. וְהֵיכָנוּ דָּוְקָא קַדִּישׁ שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵי הוֹדוּ, אֲבָל אִם זֶה הַקַּדִּישׁ הוּא עַל מַה שֶּׁאָמְרוּ תְּהִלִּים קֹדֶם זְמִירוֹת, לֹא יֹאמְרוּ קַדִּישׁ (פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ סִימָן ה').
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף לה-לו)

ב. "מִזְמוֹר לְתוֹדָה" יֵאמַר בְּנִגּוּן (סִימָן נ"א). יוּכַל לוֹמַר "מִזְמוֹר לְתוֹדָה" מְיֻשָּׁב, דְּלָא כמהר"י סָרוּק ז"ל.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף לז-לח)

מוּסָר
פְּסוּקֵי "יְהִי כְבוֹד" נִתְקְנוּ בְּחָכְמָה עֲמֻקָּה נִפְלָאָה, וְכֵן כָּל תִּקּוּנֵי תְּפִלּוֹת (הָרַב יַעֲבֵ"ץ בְּסִדּוּרוֹ), וְזֶה מְבֹאָר לְרוֹאֶה כַּוָּנַת הָאֲרי"ז זַ"ל.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף לט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם - סוֹפֵי תֵּבוֹת "מַכּוֹת", שָׁם רָמַז דְּאֵינוֹ הַטְּבִיעָה לְבַד, כִּי כַּמָּה מַכּוֹת הוּכּוּ כַּמְּפֹרָשׁ בָּאַגָּדָה, וּלְמָאן דְּאָמַר דְּעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת הוּא מִסְפָּר יָ"ם.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת
א. אִם לֹא כִּיֵּון בְּפָסוּק "פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ", צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְאוֹמְרוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר כָּל הַמִּזְמוֹר. בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן נ"א.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף מב)
ב. נִרְאֶה דְּוַדַּאי צָרִיךְ לְכַוֵּין בְּכָל הַמִּזְמוֹר הַזֶּה, וְזֶה אֵין צָרִיךְ לְאוֹמְרוֹ, דְּוַדַּאי צָרִיךְ לְכַוֵּין כְּמוֹ בְּכָל הַתְּפִלָּה, וּמַה גַּם בִּשְׁבָחָיו שֶׁל הקב"ה. אֲמָנָם הַגְּאוֹנִים חִדְּשׁוּ דְּפָסוּק "פּוֹתֵחַ [אֶת יָדֶךָ]", צָרִיךְ לְכַוֵּין בּוֹ בְּיוֹתֵר. וּמֵעַתָּה מ"שׁ מָרָן בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ "צָרִיךְ לְכַוֵּין בְּפָסוּק פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ", הַיְנוּ כַּוָּנָה פְּרָטִית, כמ"ש הַטּוּר.
(פֶּתַח עֵינַיִם בְּרָכוֹת ד')

מוּסָר
אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ד' ע"ב): כָּל הָאוֹמֵר "תְּהִלָּה לְדָוִד" ג' פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא. לְכֵן צָרִיךְ לְכַוֵּין וּלְהָבִין לְפָחוֹת פְּשָׁט הַדְּבָרִים וְשִׁבְחֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל, שֶׁאִם אוֹמְרוֹ וְלִבּוֹ בַּל עִמּוֹ, וְקַל וְחֹמֶר אִם יֹאמְרוֹ בִּמְרוּצָה כְּבָלַע אֶת הַקֹּדֶשׁ, בִּמְקוֹם רִנָּה תְּהֵא רְעָדָה, וְעָנֹשׁ יֵעָנֵשׁ ח"ו.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף כ)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם - עֲמָלֵק. כְּתִבוּ ז"ל שֶׁבָּא מֵחֲמַת שִׂנְאַת חִנָּם, וְזֶהוּ "וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם", קְרִי בֵּהּ פְּרִידִים [מִלְּשׁוֹן פֵּרוּד].

(כְּסֵא דָוִד דְּרוּשׁ י')

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. "וַיְבָרֶךְ דָּוִיד" יֵאמַר מְעֻמָּד, וּבְאוֹמְרוֹ "וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל", בְּחֻבַּת "בַּכֹּל" יִתֵּן ג' פְּרוּטוֹת, הב' בְּבַת אַחַת וְהַשְּׁלִישִׁית אַחַר כָּךְ (הָאֲר"י זַצ"ל).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף מג)

ב. בַּשִּׁירָה [שִׁירַת הַיָּם] יֵאמַר פָּסוּק "ה' יִמְלֹךְ" שְׁנֵי פְּעָמִים מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. "כִּי בָּא סוּס פַּרְעֹה וכו' כִּי לַה' הַמְּלוּכָה וכו' וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ". וְלֹא יֵאמַר פָּסוּק "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" (הָאֲר"י זַ"ל).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סוֹף הַסֵּפֶר, סְעִיף ו)

מוּסָר

בַּגְּמָרָא (ב"ב י.) אָמְרוּ: רַבִּי אֶלְעָזָר יָהִיב פְּרוּטָה לֶעָנִי וְהָדַר מְצַלֵּי [פֵּרוּשׁ: נוֹתֵן פְּרוּטָה לֶעָנִי וְאַחַר מִתְפַּלֵּל], דִּכְתִיב (תְּהִלִּים יז, טו) "אֲנִי בְצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ". וְיֵשׁ לִרְמֹז כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת "**צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ**" הוּא "צַלֵּי" [מִתְפַּלֵּל], כִּי בִּתְחִלָּה "צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ" שֶׁיִּתֵּן צְדָקָה, וְאַחַר כָּךְ צַלֵּי. אִי נָמֵי אֶפְשָׁר כִּי עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה "צֶדֶק" שֶׁהִיא מַלְכוּת "לְפָנָיו יְהַלֵּךְ" פָּנִים בְּפָנִים "וְיָשֶׂם לַדֶּרֶךְ" פְּעָמָי"ו", וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין בְּסוֹד יִשּׁנה).

(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף כג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה' בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר - רַבֵּנוּ הָאֲר"י זַצ"ל בְּכַוָּנַת "עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ" כָּתַב דִּבְאוֹמְרוֹ "שֶׁהֵם מִשְׁתַּחֲוִים לַהֶבֶל וְרִיק" וכו', שֶׁמִּזְכִּיר גְּנוּת הַקְּלִפּוֹת הוּא מַכְנִיעָם. וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶּה טַעַם זְכִירַת עֲמָלֵק דִּכְתִיב "כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה' בַּעֲמָלֵק", דְּבָזֶה הוּא מַכְנִיעַ קְלִפַּת עֲמָלֵק.

(חוֹמַת אֲנָךְ יְחֻזְקֵאל)

פָּרָשַׁת יִתְרוֹ

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. אִם לֹא בָּא מִנְיָן וְהֵם מַמְתִּינִים עַד שֶׁיָּבוֹא, לֹא יֹאמַר "יִשְׁתַּבַּח", אֶלָּא יַמְתִּין עַד שֶׁיָּבֹא מִנְיָן, וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר יִשְׁתַּבַּח וְקַדִּישׁ (סִימָן נ"ג). וְזֶהוּ לִשְׁלִיחַ צִבּוּר, אֲבָל יָחִיד יֹאמַר יִשְׁתַּבַּח מִיָּד (מָגֵן אַבְרָהָם שָׁם).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף מד-מה)

ב. לֹא יֹאמַר "יִשְׁתַּבַּח" אִם לֹא אָמַר "בָּרוּךְ שֶׁאָמַר". וְהַשְּׁבָחִים שֶׁבּוֹ [הַיְנוּ "שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה" וכו'], נֶאֱמָרִים בְּלִי הֶפְסֵק (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ). לֹא יֹאמַר בִּנְשִׁימָה אַחַת, כִּי צָרִיךְ לֶאֱמָרָם בִּנְעִימָה כְּמַסֵּדֶר שִׁבְחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ (הָרַב יַעֲבֵ"ץ בְּסִדּוּרוֹ).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף מו-מז)

מוּסָר

הִפְלִיגוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (עַיֵּן זֹהַר ח"ב קל"א ע"ב) בַּאֲמִירַת שִׁירַת הַיָּם וְסוֹדָהּ אַחַר פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה, שֶׁהוּא עִלּוּי מְאֹד וְנַחַת רוּחַ לִשְׁכִינַת עוּזֵינוּ, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְאוֹמְרָהּ בְּשִׂמְחָה רַבָּה וּבְנְעִימָה. וְיֵצֵר בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ עוֹמֵד בַּיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם, וְהַמִּצְרִים נִטְבָּעִים וְהוּא נִצּוֹל. וְהוּא סְגֻלָּה לְכַפָּרַת עֲוֹנוֹתָיו כַּיָּדוּעַ (שמו"ר כד, ג).

(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף כד)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן - מָצָאתִי בְּגִלְיוֹן רַשִׁ"י כְּתִיבַת יָד, "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן" רָאשֵׁי תֵּבוֹת וּמָה יִתְרוֹ שָׁמַע, מַלְחֶמֶת עֲמָלֵק, יְהִי תְּהוֹמוֹת רְקוּעִים וּגְזוּרִים, כָּל הַמִּצְרִים נֵעוֹרִים, מֵאֲשֶׁר דַּנוּ יִשְׂרָאֵל - נִפְרְעוּ.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. הַמְסַפֵּר בֵּין יִשְׁתַּבַּח לְיוֹצֵר, עֲבֵרָה הִיא (הַגָּהוֹת מַיְימוֹנִיּוֹת פ"ז מהל' תְּפִלָּה בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי, וכ"ה בְּטוּר או"ח סִימָן נ"א ובב"י סִימָן נ"ד).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף מח)

ב. אִם אָמְרוּ קַדִּישׁ וּבָרְכוּ בָּעֲשָׂרָה, וְהָלְכוּ קֹדֶם שֶׁיִּתְחִילוּ יוֹצֵר, מַשְׁלִימִין עַד הַתְּפִלָּה (מַטָּה יוֹסֵף ח"ב סִימָן י"ב).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סָעִיף א)

מוּסָר

וְהִנֵּה זֶה דִּין פְּשׁוּט בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ א"ח (ריש סִימָן ס"א): יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה בְּאֵימָה וְרִתֵּת וְזִיעַ. וּבְסִימָן צ"ג: לֹא יַעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא בְּאֵימָה וְהַכְנָעָה. וּבְסִימָן צ"ה: "וְעוֹמֵד כְּעֶבֶד לִפְנֵי רַבּוֹ בְּאֵימָה וְיִרְאָה וּבְפַחַד". ע"ש. וְאִלּוּ הֲלָכוֹת קְבוּעוֹת שָׁנוּ כָּאן, וְכִי יִפְקֹד מָה נְשִׁיבֵהוּ?! וּבֶאֱמֶת הַמַּעֲמִיק בָּזֶה, יִהְיֶה נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס, וַחֲרָדָה יִלְבַּשׁ וְכֹל עַצְמוֹתָיו יֹאחֲזֵמוֹ רַעַד עַל כַּמָּה תְּפִלּוֹת וּבְרָכוֹת נִפְסָלוּ בַּיּוֹצֵא, וְיִגְדּוֹר גָּדֵר בְּעַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל כְּדָת מַה לַּעֲשׂוֹת כְּעֶבֶד יִשְׂאַף אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן אֱלֹהֵי עוֹלָם, וּבְדַמַּע לֵב יְבַקֵּשׁ מְחִילָה וּסְלִיחָה עַל מַה שֶּׁעָבַר וְשָׁב וְרָפָא לוֹ.
(לֵב דָּוִד פ' י"א)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ - רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ שֶׁשָּׁמַע מִמִּלְחֶמֶת עֲמָלֵק וּבָא. וּפֵרְשׁוּ רַבֵּנִי אַשְׁכְּנַז דְּאָמְרוּ פֶּרֶק חֵלֶק שֶׁ'תִּמְנַע' הָאָבוֹת לֹא קִבְּלוּהָ, וְנַעֲשֵׂיתָ לְפִלֶּגֶשׁ לֶאֱלִיפַז, וּמִשּׁוּם הֵכִי יָצָא מִמֶּנָּה עֲמָלֵק דְּצַעֲרִינְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, דְּלֹא אִבַּעְיֵי לְהוּ לְרָחְקָה. עַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא. וְקֹדֶם זֶה הָיָה יִתְרוֹ בְּסָפֵק שֶׁמָּא לֹא יְקַבְּלוּהוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת גְּדֻלָּתָם, וְכִי שָׁמַע מִלְחֶמֶת עֲמָלֵק דְּלִקּוּ עַל שֶׁרָחֲקוּ לְתִמְנַע, וְלָכֵן בָּא עַתָּה, וְלֹא יְרָחֲקוּהוּ כִּי כְּבָר רָאוּ מַה שֶּׁאֵרַע לָהֶם עַל תִּמְנַע.
(מִדְבָּר קְדֵמוֹת עֵרֶךְ יִתְרוֹ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. אִם טָעָה וְאָמַר "אֲשֶׁר בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים", וְנִזְכַּר תֵּכֶף וְאָמַר "יוֹצֵר אוֹר" וְסִיֵּם "יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת", יָצָא (סִימָן נ"ט). אִם לֹא נִזְכַּר עַד שֶׁגָּמַר "אַהֲבַת עוֹלָם", לֹא יַפְסִיק, וְאוֹמֵר בְּרָכַת "יוֹצֵר אוֹר" עַד אַחַר תְּפִלַּת י"ח (מִשְׁפָּט צֶדֶק ח"ב סִימָן ס"ב).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סָעִיף ג-ד)

ב. אִם נִסְתַּפֵּק אִם עוֹמֵד בְּ"הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא" שֶׁבְּיוֹצֵר, אוֹ בְּבִרְכַּת אַהֲבַת עוֹלָם "הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא בָּטַחְנוּ", אֵינוֹ חוֹזֵר לְבָרְכָה רִאשׁוֹנָה, וְיֹאמַר "בָּטַחְנוּ" (גו"ר סִימָן י"א. וְכֵן הִסְכִּים מהרח"א ב"ד בִּכְתַב יָד, דְּלֹא כס' פְּרִי הָאָרֶץ, וְעַיֵּן שוּ"ת קְרִית חנ"ד סי"א).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סָעִיף ח)

מוּסָר

כָּל אָדָם יוֹדֵעַ גֹּדֶל הַחִיּוּב לְכַוֵּין בַּתְּפִלָּה, לְדַעַת אֲשֶׁר מוֹצִיא מִפִּיו, וְנֶגֶד מִי מְדַבֵּר לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה. וּכְבָר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא דִּבֵּר בְּשֵׁם ה' עַל זֶה סִימָן כ"ט, "וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רִחַק מִמֶּנִּי וַתְּהִי יִרְאָתָם אֹתִי מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה" וגו'. וּפְשַׁט הַדְּבָרִים מוּבָן. וְיוּמְתַּק בְּמָשָׁל הָרֵב הֶחָסִיד הַמְקֻבָּל מַהֲרַ"ם דִּי לוּנְזַאנוֹ זלה"ה, לְמֶלֶךְ שֶׁצִּוָּה עֲבָדָיו לְבַשֵּׁל לְפָנָיו תַּבְשִׁיל הֶעָרֵב לוֹ, וּמֻכְרָח לְהָבִיא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ צָרְכֵי הַבַּשּׁוּל כִּירָה וַאֲפָרָה וּפֶחָמִין וְסַכִּין וְכַיּוֹצֵא אֵשׁ וּמַיִם וְכֹל הַנִּצְרָךְ, אֲשֶׁר כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים בּוּשָׁה וּכְדַי בְּזָיוֹן לְהָבִיא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, הַאֻמְנָם לְקַיֵּם מִצְוַת הַמֶּלֶךְ שֶׁיְּבַשְּׁלוּ לְפָנָיו הֲתַר הַכֹּל בְּהוֹרָאַת שָׁעָה, וְאִם עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ הֵבִיאוּ כָּל הַצָּרִיךְ לַתַּבְשִׁיל אֲפֵר כִּירָה וּפֶחָם וכו' וְהַבָּשָׂר שֶׁהוּא הָעִקָּר הֵן לֹא הוּבָא וַיְהַתְּלוּ בַּמֶּלֶךְ, וַדַּאי הֵרֵעוּ אֲשֶׁר עָשׂוּ וּמִשְׁפָּטָם חָרוּץ.

וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה יִקָּרֶה לְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי כִּי הִנֵּה צִיְּוָנוּ יוֹצְרֵנוּ יִתְבָּרַךְ "וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם", וּבָאָה הַקְּבָלָה "אֵיזֶה עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב, זוֹהִי תְּפִלָּה". וְהִנֵּה הַלֵּב אֵין לוֹ פֶּה לְהִתְפַּלֵּל, וּמֻכְרָח לְהַקְרִיב הַגּוּף וּשְׂפָתָיו וּלְשׁוֹנוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּבְאֶמְצָעוּת כְּלֵי הַגּוּף וְכַיּוֹצֵא, הַלֵּב יְקַיֵּם מִצְוָתָיו לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲבֹד ה'. וְאִם הָאָדָם יְתַקֵּן גּוּפוֹ וּלְבוּשׁוֹ וְסִפְרוֹ בְּיָדוֹ וּלְשׁוֹנוֹ תֶּהְגֶּה הַשּׂוֹלֵחַ אִמְרָתוֹ בְּבִלְי דַּעַת כְּלָל וְלִבּוֹ בַּל עִמּוֹ כִּי יִצְרוֹ גָּנַב אֶת לִבּוֹ, וְזֶה דּוֹמֶה לְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ הַמְּבִיאִין פֶּחָמִין וכו' וְהַתַּבְשִׁיל לֹא הֵבִיאוּ, כֵּן הָאָדָם הַזֶּה כִּי כָּל יֶשַׁע וְכֹל חֵפֶץ בְּדָבָרִים שֶׁבַּלֵּב וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ, וְזֶה בָּעֶצֶם יֹאמַר הַכָּתוּב "יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי", וְהֵם כְּמוֹ כְּלֵי הַתַּבְשִׁיל, וְלִבּוֹ שֶׁהוּא הַתַּבְשִׁיל רָחַק מִמֶּנִּי.

(כַּסָּא דָוִד סוֹף דְּרוּשׁ ט"ז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם - פֵּרוּשׁ הַשַּׁר שֶׁקִּטְרֵג עֲלֵיכֶם בַּיָּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל: "וְהִנֵּה מִצְרַיִם נוֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם" עַל הַשַּׂר, "וּמִיָּד פַּרְעֹה" כְּמַשְׁמָעוֹ, "אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת הָעָם" – הָעֶרֶב רַב, מִתַּחַת יַד מִצְרַיִם.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. "קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ", צָרִיךְ לוֹמַר מְיוּשָׁב דַּוְקָא, וְאִם עָמַד, טוֹעֶה. וְאִם הָיָה עוֹמֵד, צָרִיךְ לֵישֵׁב (הָאֲרִ"י זַ"ל).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סְעִיף י)
ב. כְּשֶׁאוֹמֵר "מַהֵר וְהָבֵא עָלֵינוּ", יֹאחַז ד' צִיצִיּוֹת בֵּין קְמִיצָה לְזֶרֶת בְּיַד שְׂמֹאל כְּנֶגֶד לִבּוֹ. וְיכַוֵּין בְּאוֹמְרוֹ "וְקָרְבָתָנוּ מַלְכֵּנוּ", לִזְכֹּר מַעֲמַד הַר סִינַי. "לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל", זְכִירַת שֵׁימְחָה עָמָלֵק. "בְּאַהֲבָה לְהוֹדוֹת לָךְ", זְכִירַת מַעֲשֶׂה מִרְיָם, שֶׁהַפֶּה נִבְרָא לְהוֹדוֹת לַה' לְיַחֲדוֹ וכו' (הָאָר"י ז"ל).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סְעִיף יד)

מוּסָר

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהַתְּפִלָּה חֲשׁוּבָה כְּקָרְבָּנוֹת. וְהַיּוֹם שֶׁבָּעֲוֹונוֹתֵינוּ אֵין אָנוּ יְכוֹלִים לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת, צָרִיךְ לְהִזְדָּרֵז לְהִתְפַּלֵּל בִּזְמַנָּהּ, וּלְכַוֵּין בְּמָה שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו, כִּי הַקָּרְבָּן חוּץ לִזְמַנּוֹ פָּסוּל. וּכְשֵׁם שֶׁהָיוּ מַחְשָׁבוֹת פּוֹסְלוֹת בַּקָּרְבָּן, כֵּן בִּתְפִלָּה צְרִיכָה בִּזְמַנָּהּ וּבְכַוָּנָה שְׁלֵימָה. וְהָעִקָּר הוּא הַלֵּב, כְּדִכְתִיב "וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם".
("רוּחַ חַיִּים" סוֹף דְּרוּשׁ ה')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר - אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל שֶׁהַשְּׁכִינָה כִּבְיָכוֹל שֶׁהָיְתָה בַּגָּלוּת הִשְׁלִימָה ת' שְׁנָה. וְאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה אֶלָּא כְּשֶׁהֵם בְּאַחְדוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כ"ג) "וְהוּא בְּאֶחָד". וְלָכֵן "וַיִּחַן" [לְשׁוֹן יְחִיד מוֹרֶה עַל] אַחְדוּת "נֶגֶד **הה"ר**" גִּימַטְרִיָּא **רד"ו**, שֶׁלֹּא נִשְׁתַּעֲבְּדוּ אֶלָּא רד"ו מִסִּבַּת הַשְּׁכִינָה, וְאֵינָהּ שׁוֹרָה אֶלָּא בְּאַחְדוּת.
(חַדְרֵי בָּטֶן)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לִקְרוֹת שְׁמַע מְעַט קֹדֶם הָנֵץ הַחַמָּה, שֶׁיְּסַיֵּם קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ עִם הָנֵץ הַחַמָּה, וְיִסְמֹךְ הַתְּפִלָּה עִם הָנֵץ הַחַמָּה. וּמִי שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּין לַעֲשׂוֹת כֵּן, שְׂכָרוֹ מְרוּבֶּה מְאֹד, (סִימָן ח"ן). אַךְ הוּא יְכַוֵּין לַעֲשׂוֹת מִצְוָה כְּתִקּוּנָהּ שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס. אִם לֹא קָרָאהּ כַּאֲמוּר, יְמַהֵר לִקְרוֹתָהּ בִּמְהֵרָה כָּל מַה שֶׁיּוּכַל. וְנִמְשָׁךְ זְמַנָּהּ מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד רְבִיעַ הַיּוֹם (שָׁם).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ו, סְעִיף א-ב)
ב. יֵשׁ מִתְעַצְּלִים וְקוֹרִים קְרִיאַת שְׁמַע לְבַד שֶׁלֹּא יַעֲבֹר זְמַנָּהּ, וְאַחַר כָּךְ יְשַׁנִּים, וְהֵם טוֹעִים, כִּי הֵם קוֹרִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין, וְהֵם מְעִידִים עֵדוּת שֶׁקֶר בְּעַצְמָם כמשחז"ל (בְּרָכוֹת י"ד ע"ב).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ו, סְעִיף ג)

מוּסָר

[אִיתָא] בפ"ק דְּסוֹטָה: אֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת, אֶלָּא אִם כֵּן מֵשִׂים עַצְמוֹ כְּבָשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר "יְבוֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת". וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: בָּשָׂר רַךְ, וְלֹא כְּאֶבֶן שֶׁהוּא קָשֶׁה לְהִשְׁתַּחֲווֹת. אוֹתָם שֶׁהֵם כְּבָשָׂר, יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ וְיִתְפַּלְּלוּ לְפָנַי, אֲבָל אוֹתָם שֶׁהֵם גַּסֵּי רוּחַ לֹא יָבוֹאוּ. עכ"ל. וְטַעֲמוֹ "וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם", וּמֵהָכָא יְלַפִּינָן מִצְוַת תְּפִלָּה, כמ"ש בְּסִפְרֵי "אֵיזֶה עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב? זוֹ תְּפִלָּה", וכמ"ש הָרַמְבַּ"ם. וְיָדוּעַ דְּעַל הָרֹב לֹא אֶפְשָׁר לְאָדָם שֶׁיְּכַוֵּין בְּכָל תְּפִלָּתוֹ כֻּלָּהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא בְּכָל לִבּוֹ בְּלִי שׁוּם הִרְהוּר אוֹ רְעוּתָא דְּלִבָּא בְּרָצוֹא וְשׁוֹב בִּדְבָרִים אֲחֵרִים. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מְעַט גַּאֲוָה, אִם כֵּן סוֹבֵר "תּוֹעֲבַת ה' כָּל גְּבַהּ לֵב" דָּוְקָא הַכֹּל, וְאִם כֵּן פֵּרְתָּא שַׁרִי. וּלְפִי זֶה גַּם "וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם", הַיְנוּ כָּל לִבּוֹ בְּלִי תַּעֲרֹבֶת כְּלָל וְעִקָּר. וְאִם כֵּן אִבְדָה תִּקְוָותוֹ וְאֵינָהּ נִשְׁמַעַת תְּפִלָּתוֹ, דִּבְכָל לְבַבְכֶם כְּתִיב, וּבְעִי כָּל לִבּוֹ הַכֹּל, אֲבָל אִם הוּא עָנְיו וְרֵיחַ גַּאֲוָה לֹא עָדַת בֵּהּ, אִם כֵּן סוֹבֵר כָּל גְּבַהּ לֵב אַף כָּל דְּהוּ, וּתְפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת אַף שֶׁלֹּא כִּיוֵּן הַרְבֵּה בְּכָל לִבּוֹ כֻּלּוֹ, דְּעַל פִּי מִדּוֹתָיו תְּקוּבַּל בְּרָצוֹן דִּקְרִי בֵּהּ "וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם" אַף כָּל דְּהוּ.
(רֹאשׁ דָּוִד פָּרָשַׁת נִצָּבִים וַיֵּלֶךְ ד"ה וְאֶל זֶה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁכָּפָה עֲלֵיהֶם אֶת הַהַר כְּגִיגִית, וְכָתְבוּ הַמְפָרְשִׁים דְּכֵיוָן דְּדָמֵי לַאֲנוּסָה, אִם כֵּן לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו, וְזֶה שֶׁאָמַר "וַיִּתְיַצְּבוּ", הָיָה לִישְׂרָאֵל עֲמִידָה וּמַצָּב עַל שֶׁהָיוּ אֲנוּסִים, "בְּתַחְתִּית הָהָר", וְעַל זֶה קָמָה וְגַם נִצְּבָה עֲדַת יִשְׂרָאֵל, וַאֲנַחְנוּ עֹמְדִים וְלֹא יִטֹּשׁ ה' עַמּוֹ, וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "ה' בִּרְצוֹנְךָ", כְּלוֹמַר וְלֹא בִּרְצוֹנִי, "הֶעֱמַדְתָּה לְהָרְרִי עֹז", כָּפִיתָ הַהַר בִּשְׁבִיל "עֹז" (הַתּוֹרָה הַנִּקְרֵאת עֹז), וְאִם כֵּן הַיֵּינוּ אֲנוּסִים. עַל כֵּן "הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל", דְּאֲנוּסָה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו (וְלָמָּה הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ).
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, כִּי רֹאשׁוֹ וְאֵבָרָיו כְּבֵדִים, יָקוּם וְיִלְבַּשׁ טַלִּית וּתְפִלִּין וִיבָרֵךְ בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע, וְשׁוּב יֵישַׁן דֶּרֶךְ עֲרַאי. וְיִזָּהֵר שֶׁיָּקוּם קֹדֶם שָׁעָה ד', שֶׁאָז כָּךְ לִסְבָרַת שֻׁלְחָן עָרוּךְ הִפְסִיד בִּרְכוֹת יוֹצֵר וּקְרִיאַת שְׁמַע.

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ו, סְעִיף ד)
ב. מִי שֶׁאֵין לוֹ צִיצִית וּתְפִלִּין וְכִמְעַט שֶׁעוֹבֵר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, אַף אִם אֶפְשָׁר שֶׁאַחַר כָּךְ יָבִיאוּ לוֹ טַלִּית וּתְפִלִּין, יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ, וְיִתְפַּלֵּל קֹדֶם שֶׁיַּעֲבֹר הַזְּמַן, וּכְשֶׁיָּבִיאוּ לוֹ טַלִּית וּתְפִלִּין יִלְבַּשׁ וְיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ מִזְמוֹר (אַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ו, סְעִיף ה)

מוּסָר

עִקַּר גְּדוֹל שֶׁקֹּדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל, יְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, וְיִכָּנַע לִשְׁאֹל מְחִילָה וּסְלִיחָה. וְאָז נִמְצָא בְּיָדוֹ תְּפִלָּה וּתְשׁוּבָה. וְהִנֵּה אִתְּמַר בִּי מִדְרָשָׁא דְּפַלִּיגֵי דְּמָר סָבַר תְּפִלָּה עוֹשָׂה מָחֳצָה וּתְשׁוּבָה עוֹשָׂה הַכֹּל, וּמָר סָבְרָא אִיפְּכָא [סָבַר הָפוּךְ], וּכְשֶׁיִּתְפַּלֵּל וְיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה אַלִּיבָּא דְּכוּלֵי עָלְמָא עוֹשָׂה הַכֹּל יִשְׁמַע אֵל וְיַעֲנֵהוּ.
("בְּרִית עוֹלָם" עַל סֵפֶר חֲסִידִים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ - אִיתָא בַּגְּמָרָא (קִדּוּשִׁין ל"א) בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמְעוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ, אָמְרוּ לְכָבוֹד עַצְמוֹ הוּא דּוֹרֵשׁ, וּכְשֶׁאָמַר "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ" חָזְרוּ וְהוֹדוּ לַמַּאֲמָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת. וְיֵשׁ לִתֵּן טַעַם לָזֶה בְּמָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל (נְדָה ל"א.) שְׁלֹשָׁה שׁוּתָפִין בָּאָדָם אָבִיו וְאִמּוֹ וְהקב"ה, דְּהַגּוּף וְהָעֲצָמוֹת וְאֹדֶם וְלוֹבֶן מֵאָבִיו וְאִמּוֹ, וְהַנְּשָׁמָה וְהַיְדִיעָה וכו' הֵם מהקב"ה, וְלָכֵן כְּשֶׁשָּׁמְעוּ הָאֻמּוֹת אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ, אָמְרוּ לְכָבוֹד עַצְמוֹ, אַךְ אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ" שֶׁהִיא מִצְוָה שִׂכְלִית, וְשֶׁגַּם אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִסְכָּרָא מְקַיְּמִים אוֹתָהּ, נִתְעוֹרְרוּ הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל, כִּי כְּבוֹד אָב וָאֵם הַיְנוּ מִטַּעַם שֶׁגּוּף הָאָדָם אֵל עַצְמוֹ וְאֵל בְּשָׂרוֹ בָּנוּי מֵהֶם, וְלָכֵן הַסְּבָרָא נוֹתֶנֶת וְהַשֵּׂכֶל מֵחַיֵּב לְכַבְּדָם, אִם כֵּן ק"ו שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לְכַבֵּד לָנוֹתֵן לוֹ חַיּוּת וִידִיעָה שֶׁהוּא הקב"ה, וְלָכֵן חָזְרוּ וְהוֹדוּ לַמַּאֲמָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, כִּי דִּין הוּא לְיַחֲדוֹ וּלְכַבְּדוֹ, שֶׁעִקַּר הָאָדָם הַחַיּוּת וְהַיְדִיעָה וְהַנְּשָׁמָה וכו' הֵם מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְחִיּוּבוֹ הוּא לְהַאֲמִין בּוֹ וְלֹא לְזוּלָתוֹ, וְהֵם דִּבְּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ.
(רֹאשׁ דָּוִד קְדוֹשִׁים)

פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. בִּבְרָכוֹת דְּקְרִיאַת שְׁמַע, אִם קְרָאוּהוּ לְסַפֵּר תּוֹרָה, לֹא יַעֲלֶה.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן י, סְעִיף טו)

ב. קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִנּוּךְ כְּבֶן ט' אוֹ י' שָׁנָה, חַיָּב בִּקְרִיאַת שְׁמַע (סִימָן ע'). שִׁכּוֹר אִם יָכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, קוֹרֵא (מור"ם סִימָן צט). וְיֵשׁ מֵקִילִין בִּקְרִיאַת שְׁמַע (הַלְּבוּשׁ). נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִקְּרִיאַת שְׁמַע, וְנָכוֹן שֶׁיְּקַבְּלוּ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְיִקְרְאוּ פָּסוּק רִאשׁוֹן וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד (סִימָן ע). נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִזְּכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְהָאֲנָשִׁים אֵינָם יוֹצְאִים יְדֵי חוֹבַת זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּהַרְהוּר.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף א-ד)

מוּסָר

יֹאמַר קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה רַבָּה, וּבְיוֹתֵר בְּפָרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כִּי מְאֹד עָמְקוּ רָזֵי דְּרָזִין יְחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ. וְיִזְהֵר בְּאָמְרוֹ תֵּבַת "אֶחָד" לְקַצֵּר בָּאֶלֶף שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב בָּהּ כָּלָל, וְיַאֲרִיךְ בְּחֵ' וּד'. וְיכַוֵּין שֶׁהוּא מְקַבֵּל עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּיִרְאָה וְשִׂמְחָה רַבָּה. וְיכַוֵּין לְמִסֹּר עַצְמוֹ עַל קִדֻּשַׁת הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת וְלֵב שָׁלֵם וְשָׂמֵחַ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף כב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

לַחָפְשִׁי - [בְּפָתַח תַּחַת הַלָּמֶ"ד], וְלֹא "לְחָפְשִׁי" בְּשִׁוָּ"א, כִּי אֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁעֲבוּדוֹ, הוּא חָפְשִׁי, וְהַקּוֹנֶה עֶבֶד עִבְרִי כְּקוֹנֶה אָדוֹן לְעַצְמוֹ. **חִנָּם**. דְּאֲפִילוּ חָלָה בֵּינָתַיִם, יָצָא בְּלִי שִׁלּוּם.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. מִצְוּוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה לְצֵאת יְדֵי חוֹבָה. וּבִקְרִיאַת שְׁמַע צָרִיךְ לְכַוֵּין לְהָבִין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וּבְיוֹתֵר בְּפָסוּק רִאשׁוֹן. וְאִם לֹא כִּיוֵּן בְּפָסוּק אֶחָד [ר"ל בְּפָסוּק רִאשׁוֹן], חוֹזֵר, כִּי לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְהַשְׁאָר אִם לֹא כִּיוֵּן, יָצָא. כְּשֶׁלֹּא כִּיוֵּן בְּפָסוּק אֶחָד וְחוֹזֵר, יַמְתִּין קְצָת אוֹ יֹאמְרֶנּוּ בְּלַחַשׁ (אֲחֵרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף ה-ו)

ב. הַקוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע, לֹא יִרְמֹז בְּעֵינָיו, וְלֹא יִקְרֹץ בִּשְׂפָתָיו, וְלֹא יַרְאֶה בְּאֶצְבְּעוֹתָיו. וְאָסוּר לִרְמֹז אֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ מִצְוָה בְּפָרָשָׁה רִאשׁוֹנָה, וּבַשְּׁנִיָּה יֵשׁ לְהָקֵל לְמִצְוָה. אֲבָל שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ מִצְוָה, אָסוּר גַּם בְּפָרָשָׁה שְׁנִיָּה (סִימָן ס"ג וְאַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף ז)

מוּסָר
אָמְרוּ בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (י"ד ע"ב): כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין, כְּאִלּוּ מֵעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר בְּעַצְמוֹ, דְּהַא כְּתִיב בּוֹ "לְטוֹטָפוֹת". מִכָּאן אָנוּ לְמֵדִין כַּיּוֹצֵא בָּזֶה כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִי כַּוָּנָה, מֵעִיד שֶׁקֶר, דְּהַא כְּתִיב בָּהּ "בְּכָל לְבָבְךָ", וְהוּא הַדִּין לַתְּפִלָּה. וְאִם מְהַרְהֵר בְּעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הוּא מְשַׁקֵּר "וּבְכָל מְאֹדֶךָ", שֶׁמַּחֲשִׁיב מָמוֹנוֹ מֵעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ, וכ"ש אִם אֵין תּוֹעֶלֶת בְּאוֹתוֹ הִרְהוּר, דְּעֶלֶיהָ אִתְּמַר "אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים". סֵפֶר חֲרֵדִים דַּף ס"ה.
(יוֹסֵף לְחֹק פ' מִקֵּץ יוֹם א')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא - דְּהַיְנוּ לְבַדּוֹ, שֶׁאִם לֹא נִתְבָּרֵךְ הַבַּיִת בִּגְלָלוֹ, אֵין לוֹ הַעֲנָקָה (וְלַדַּעַת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּמַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין דַּף י"ז ע"ב).
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת
א. הַמְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְרוֹצֶה לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, עוֹמֵד בְּפָסוּק רִאשׁוֹן וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְאִם עוֹמֵד כָּל הַפָּרָשָׁה, הַוֵי יוּהֲרָא. וּכְשֶׁהוּא יוֹשֵׁב, אֵין לוֹ לַעֲמֹד.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף ח)
ב. יָשֵׁן, מְצַעֲרִים אוֹתוֹ וּמְעִירִים אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּהֵא עֵר מַמָּשׁ כְּשֶׁקּוֹרֵא פָּסוּק רִאשׁוֹן, מִכָּאן וַאֵילָךְ אֵין מְצַעֲרִים אוֹתוֹ הַרְבֵּה, וְסַגִי לִקְרוֹת מִתְנַמְנֵם (סִימָן סג). יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהַיְנוּ דַּוְקָא כְּשֶׁקּוֹרֵא כְּבָר קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ בְּצִבּוּר, וְעַתָּה קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, וּבָזֶה אָמְרוּ שֶׁאִם הָיָה אָנוּס בְּשֵׁנָה אֵין מְקִיצִין אוֹתוֹ (כנה"ג בְּשֵׁם ריא"ז).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף י-יא)

מוּסָר
אָמְרוּ: "כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא תְּפִלִּין, כְּאִלּוּ מֵעִיד שֶׁקֶר בְּעַצְמוֹ". וּמָה נַּעֲנֶה אָנָן יַתְמֵי דְּיַתְמֵי כִּי חַ"ו נִמְצָא מְעִידִין עֵדוּת שֶׁקֶר שֶׁלֹּא אִתָּנוּ יוֹדֵעַ וּמֵבִין דִּבְרֵי הַקְּרִיאַת שְׁמַע

וְעִקָּר מִצְוַת צִיצִית וּתְפִלִּין אֲפִלּוּ לְפִי פְּשׁוּטָן, כִּי הִיצה"ר מַטְעֶה אוֹתָנוּ לְשַׁלֵּחַ פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ בְּאֵין מֵבִין מָה אָנוּ מְדַבְּרִים וּמָה אָנוּ עוֹשִׂין בְּמִצְווֹת אֵלּוּ, אוֹי מָה הָיָה לָנוּ בְּדֹר יָתוֹם כָּזֶה. וּכְבָר כָּתְבוּ זַ"ל כִּי לֵב יִשְׂרָאֵל נִבְעַת בִּשְׁמוֹעַ פַּרְשִׁיּוֹת שֶׁל תּוֹכָחוֹת, וְלָמָּה לֹא יֵעָלֶה עַל לֵב כִּי בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ אָנוּ קוֹרִין אָלוֹת הַבְּרִית בְּפָרָשַׁת וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וכו', כִּי הָעוֹשֶׂה מִצְוָה וּמִתְפַּלֵּל וְלִבּוֹ הָלַךְ חֻשְּׁכִים חַ"ו, כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וּמְהַתֵּל חַ"ו, אוֹי לָנוּ, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה.
(דְּבָרִים אֲחַדִּים דְּרוּשׁ ח')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אַךְ אִם יוֹם אוֹ יוֹמַיִם יַעֲמֹד לֹא יָקֻם כִּי כַסְפּוֹ הוּא - לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ דְּהַמְבָחָן אִם הַתְּשׁוּבָה הִיא לְכְבוֹד ה', הוּא אִם יַתְמִיד בַּתְּשׁוּבָה, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "אַךְ" מִעוּט, שֶׁ"אִם יוֹם אוֹ יוֹמַיִם" - כִּפּוּר וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה "יַעֲמֹד" וְתוּ לֹא. "לֹא יוּקַם", לֹא תִּתְקַיֵּם הַתְּשׁוּבָה עוֹד, אָז בָּא הָאוֹת "כִּי כַסְפּוֹ הוּא" אֲשֶׁר עוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה [שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֶּסֶף], וְלֹא מָלְכוֹ לְכְבוֹד שָׁמַיִם, וְתִרְאֶה טְלָפַיִם, וְתַחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד מַחְשָׁבוֹת רָעוֹת עַל דְּבַר הַכֶּסֶף.
(כִּסֵּא דָוִד דְּרוּשׁ יג)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. אִם מֻחֲמַת חֹלִי אוֹ אֹנֶס אַחֵר קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִבּוֹ יָצָא, וְכֹל שֶׁכֵּן אִם שָׁמַע מֵאַחֵר (סִימָן סב וְאַחֲרוֹנִים). וְאִם קְרָאָהּ בְּלִבּוֹ אוֹ שָׁמַע מֵאַחֵר מֻחֲמַת הַחֹלִי אוֹ הָאֹנֶס, וְאַחַר כָּךְ נִסְתַּלֵּק הָאֹנֶס, אֵין צָרִיךְ לְקָרוֹתָהּ פַּעַם אַחֶרֶת (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן פ').
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף יב-יג)

ב. לֹא יַאֲרִיךְ בָּאָלֶ"ף שֶׁל אֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה חַ"ו אֵי חַד. וְלֹא יַחֲטֹף בַּחֵי"ת, וְיַאֲרִיךְ מְעַט. וְיַאֲרִיךְ בַּדָּלֶי"ת שֶׁעִוּר שֶׁיַּמְלִיכוּהוּ בְּד' רוּחוֹת הָעוֹלָם (סִימָן סא).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף יד)

מוּסָר

הֲלֹא מֵרֹאשׁ דִּין רִאשׁוֹן שֶׁל שֻׁלְחָן עָרוּךְ: יִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי לַעֲמֹד בַּבֹּקֶר לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרֵא, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מְעוֹרֵר הַשַּׁחַר, וְזֶהוּ יִרְאַת ה' בְּתְחִלַּת הַיּוֹם לַעֲמֹד בַּבֹּקֶר שֶׁלֹּא יַפְסִיד קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַנָּהּ. וּבִפְרָט עַתָּה בִּימֵי הַקַּיִץ, שֶׁזְּמַן קְרִיאַת שְׁמַע הוּא מֵעַמּוּד הַשַּׁחַר עַד רְבִיעַ הַיּוֹם, וּדְלָא כְּהָרַב הַלְּבוּשׁ שֶׁכָּתַב שֶׁהוּא מֵהֶנֵּץ הַחַמָּה, דְּבָזֶה אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, כמ"ש אֶצְלִי הַהֶדְיוֹט, וְהָאַחֲרוֹנִים חוֹלְקִים עָלָיו. וְאִם יַתְחִיל לַעֲבוֹר הַדִּין הָרִאשׁוֹן מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ,

מֵרָעָה אֶל רָעָה יֵצֵא לְהַפְסִיד תְּפִלָּה בְּצִבּוּר וְקִדּוּשׁ וּבָרְכוּ וּקְדֻשָּׁה, כִּי זֶה נִשְׁאַר לָנוּ בַּעֲבוֹדַת ה', כִּי אֵין לָנוּ ביהמ"ק וְקָרְבָּנוֹת לְכַפֵּר, וְאֵין בְּיָדֵינוּ אֶלָּא מִקְדָּשׁ מְעַט - בֵּית הַכְּנֶסֶת וּבֵית הַמִּדְרָשׁ.

(כִּסֵּא דָוִד רֵישׁ דְּרוּשׁ ח"י)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי תֵצֵא אֵשׁ וכו' - אֶפְשָׁר לִרְמֹז תּוֹכַחַת מוּסָר עַל הַמַּחְלֹקֶת, כִּי הֵן בַּעֲוֹן מֵהַמַּחְלֹקֶת נַזָּק גָּדוֹל בָּא, אוֹ שֶׁחַ"ו יִהְיֶה סִבָּה לִפְטִירַת צַדִּיק, אוֹ אֲבִיד מָמוֹן, אוֹ אֲבִיד לִמּוּד.

וְזֶה שֶׁאָמַר "**כִּי תֵצֵא אֵשׁ**", כַּאֲשֶׁר יִתְעוֹרֵר מַחְלֹקֶת וְיַתְחִיל הַתְחָלָה לְבַד, תֵּכֶף מִזְדַּמְּנִים כַּתּוֹת הַסִּטְרָא אַחֲרָא וַדַּאי, וְזֶהוּ "**וּמָצְאָה קֹצִים**", וְעַל יְדֵי זֶה "**וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ**", גּוֹרֵם מִתַּת צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל עַל פָּסוּק זֶה בְּבַבָּא קַמָּא (דַּף ס' ע"א), "**אוֹ הַקָּמָה**", רֶמֶז לַמָּמוֹן, עַל דֶּרֶךְ "וְאֶת כָּל הַיְקוּם", שֶׁעַל יְדֵי הַמַּחְלֹקֶת יִהְיֶה הֶפְסֵד מָמוֹן מִכַּמָּה אַנְפֵּי. "**אוֹ הַשָּׂדֶה**", שֶׁהוּא כִּנּוּי לְתַלְמוּד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַלִּמּוּד בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'.

וְהַגַּם כִּי כָּל זֶה נִמְשָׁךְ אַחַר כָּךְ מִמֵּילָא, לָא תֵּימָא דְּמִי שֶׁהִתְחִיל בַּמַּחְלֹקֶת אֵין בּוֹ עָוֹן עַל כָּל הַנִּמְשָׁךְ כִּי הוּא לֹא שִׁעֵר בַּהֶזֵּקוֹת הַלָּלוּ, וְהַוֶה לֵיה כְּאֹנֶס, לָזֶה אָמַר "**שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמַּבְעִיר אֶת הַבָּעֵרָה**", כִּי אָנוּ יֵשׁ לָנוּ דִּין שׁוֹמֵר וּתְחִילָתוֹ בְּפִשִׁיעָה וְסוֹפוֹ בְּאֹנֶס חַיָּב, וְזֶה כְּפֶל "שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם", הֵן עַל רֹעַ מַעֲלָלָיו וְהֵן עַל הַנִּמְשָׁךְ, רַחֲמָנָא לִיצְלַן.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. אִם לֹא אָמַר "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" בְּכַוָּנָה, צָרִיךְ לַחֲזֹר (לְבוּשׁ).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף טו)

ב. אֵין לִפְסֹק בְּאֶמְצַע פָּסוּק רִאשׁוֹן כְּלָל, וְלֹא בְּאֶמְצַע "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", אֲבָל בֵּין ב' פְּסוּקִים אֵלּוּ, דֵּינוֹ כְּאֶמְצַע פֶּרֶק (מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן סו בְּשֵׁם הרמ"ע). וְנִרְאֶה לְהַחְמִיר גַּם בֵּין שְׁמַע לְ"בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" כְּמוֹ בְּפָסוּק רִאשׁוֹן.

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף טז)

מוּסָר

יֹאמַר "בָּרוּךְ שֵׁם" וכו' בְּלַחַשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נו.), וְלֹא כְּאוֹתָם שֶׁאֵינָם מַקְפִּידִים לְאוֹמְרוֹ בְּלַחַשׁ. וְקֹדֶם "וְאָהַבְתָּ" יְקַבֵּל עָלָיו עֹל מִצְווֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וּבִפְרָט מִן הַפְּרָט "אָנֹכִי" "לֹא יִהְיֶה", רְמוּזִים בְּפָרָשַׁת שְׁמַע: "לֹא

תִּשָּׂא" - רָמוּז בְּהֶתֵּבַת "וְאָהַבְתָּ". "לֹא תַחְמֹד" - בְּהֶתֵּבַת בֵּיתֶךָ. "לֹא תִגְנֹב" - בְּהֶתֵּבַת "דְּגָנְךָ". "לֹא תִרְצַח" - בְּהֶתֵּבַת "וַאֲבַדְתֶּם". "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ" - בְּ"לְמַעַן יִרְבּוּ". "לֹא תִנְאַף" - בְּהֶתֵּבַת "וְלֹא תָתוּרוּ". "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת" - בְּהֶתֵּבַת "וּזְכַרְתֶּם". "לֹא תַעֲנֶה" - בְּהֶתֵּבַת "אֲנִי ה'". וְיכַוֵּין כִּי פָּרָשַׁת וְאָהַבְתָּ יֵשׁ בָּהּ מ"ב תֵּבוֹת כְּמִנְיַן שֵׁם מ"ב. פָּרָשַׁת "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ עַד "וְשַׂמְתֶּם" ע"ב תֵּבוֹת. "אֶת דִּבְרַי" עַד סוֹף הַפָּרָשָׁה ן' תֵּבוֹת כְּנֶגֶד ן' שַׁעֲרֵי בִינָה. פָּרָשַׁת "וַיֹּאמֶר" ע"ב תֵּבוֹת. וּבַחֲזָרַת הַשַּׁ"ץ "ה' אֱלוֹהֵיכֶם", מַשְׁלִים רמ"ח, וְיכַוֵּין שֶׁיִּתְקְנוּ רמ"ח אֵבָרִים מְגוּפוֹ, נַפְשׁוֹ, רוּחוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף כג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ - הַכַּוָּנָה: "אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי" שֶׁהֵם הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל "הַגֵּד לְעַמִּי פִּשְׁעָם" אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְאָמְרוּ "אִם בְּקֹשְׁתְּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה עֲשֵׂה עִם עֲמַלֵּי תוֹרָה", וְזֶה "אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי" הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים תֵּן לוֹ בְּתוֹרַת הַלְוָאָה, כִּי הַתַּלְמִיד חָכָם מִבְּנֵי הֵיכָלָא דְּמַלְכָּא [הֵיכָל מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם] מְמֻנֶּה עַל אוֹצָר מַרְגְּלִיּוֹת הַמֶּלֶךְ הֵן הֵן גּוּפֵי תּוֹרָה, וְלָכֵן הוּא קָדֵם. וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ כִּי הֲלֹא דַע, אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ, אֵינוֹ נִקְרָא שִׁלְּךָ וּמָמוֹן שֶׁעִמָּךְ אֶלָּא מַה שֶּׁנָּתַתָּ לֶעָנִי, כִּי מָמוֹן זֶה הוּא עִמָּךְ, שֶׁהוּא גְּנוּז לְמַעְלָה, אַךְ שְׁאָר גְּנָזַי אוֹצְרוֹתֶיךָ, מִי יוֹדֵעַ מִי יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן וְאַנָּה יֵלְכוּ.
(דְּבָרִים אֲחָדִים דְּרוּשׁ ד)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ [שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע] וּלְהַשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו וְלִקְרוֹת בִּטְעָמִים הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה, וּבְדִיעֲבַד בְּגַ' אֵלֶּה יָצָא (סִימָן סא וסִימָן סב).
(קִצּוּר גּוּדָל, סִימָן יא, סְעִיף טוֹב)

ב. כְּשֶׁגִּיעַ לְפָרָשַׁת "וַיֹּאמֶר", תִּקַּח הַצִּיצִיּוֹת גַּם בְּיָדְךָ הַיְמָנִית וְשָׂרְשֵׁיהֶם בַּשְּׂמָאלִית, וְתַבִּיט וְתִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּכָל פָּרָשַׁת צִיצִית. וּכְשֶׁתֹּאמַר "וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ", תַּעֲבִירֵם עַל גַּבֵּי עֵינֶיךָ וּתְנַשְּׁקֵם, שֶׁזּוֹ מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה לִרְאוֹת הַצִּיצִיּוֹת. וּבְפָסוּק "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם", יְכַוֵּין לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם.
(קִצּוּר גּוּדָל, סוֹף הַסֵּפֶר, סְעִיף ט)

מוּסָר

יֵאָזֹר חַיִל בִּקְרִיאַת שְׁמַע כְּכָל הַכָּתוּב לְעֵיל. וִיכַוִּין לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְאַהֲבַת ה', וְיִחוּד ה', וּמְסִירַת נַפְשׁוֹ עַל קִדֻּשַׁת ה', וּזְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּמִצְוַת "וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ". וְהַקּוֹרֵא בְּזֹהַר חָדָשׁ (אַחֲרֵי נ"ז ע"ב רוּת דַּף קי.), בְּעֵינָיו יִרְאֶה גֹּדֶל וְעֹצֶם וְתֹקֶף הָעֹנֶשׁ לְמִי שֶׁאֵינוֹ מְכַוִּין בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְכֹל קֶבֶל דְּנָא [לְעוּמַת זֹאת] רַב טוּב הַצָּפוּן הַפְּלֵא וָפֶלְא לְמְקַיְּמִים מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע כַּהוֹגֶן.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף עח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ - רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ אַל תִּקְרֵי "וּבֵרַךְ" אֶלָּא "וּבָרֵךְ". וְיִרְאֶה בַּחֲקִירַת הַמְפָרְשִׁים דְּיַעֲקֹב וְעֵשָׂו חָלְקוּ, וְעוֹלָם הַזֶּה לְעֵשָׂו וְעוֹלָם הַבָּא לְיַעֲקֹב, וְאִם כֵּן אֵיךְ מָצָאנוּ יְדֵינוּ וְרַגְלֵינוּ לֵיהָנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, דְּכַמָּה עֲשִׁירִים בְּיִשְׂרָאֵל וְכַמָּה בֵּינוֹנִים שֶׁלְּחָנָם מָלֵא דֶּשֶׁן? וְאֶחָד מִן הַתֵּרוּצִים הוּא בָּמָּה שֶׁאָמְרוּ, רַבִּי לֵוִי רָמֵי כְּתִיב "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ" וּכְתִיב "הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם"? לָא קַשְׁיָא כָּאן קוֹדֶם בְּרָכָה כָּאן לְאַחַר בְּרָכָה. וּלְפִי זֶה קוֹדֶם בְּרָכָה הוּא לַה', וּמָה יִזְכֶּה עֲשָׂו וְזַרְעוֹ כִּי לֹא חָפֵץ בַּבְּרָכָה, לֹא כֵּן זֶרַע יִשְׂרָאֵל בְּרוּכֵי מְבָרְכֵינַן וְעַל יְדֵי הַבְּרָכָה אָנוּ קוֹנִים, דְּה' נָתַן לִבְנֵי אָדָם.
וְזֶה שֶׁאָמְרוּ: אַל תִּקְרֵי "וּבֵרַךְ", אֵין אַתָּה יָכוֹל לִקְרוֹת "וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ" דְּהַיְנוּ בְּשׁוֹפַע רַב, עַד אֲשֶׁר תִּקְרָא "וּבָרֵךְ", כִּי עַל יְדֵי הַבְּרָכָה מִשְׁמַיָּא מֵיהָב יַהֲבֵי וְהוּא שֶׁלְּךָ, וְאֵין לְעֵשָׂו כְּלוּם כִּי לֹא חָפֵץ בַּבְּרָכָה, וּבְמָה יִזְכֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה הֲלֹא לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ.
(פְּנֵי דָוִד)

פָּרָשַׁת תְּרוּמָה

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. אִם שָׁכְחוּ הַצִּבּוּר לִקְרוֹת פָּרָשַׁת שְׁקָלִים, צְרִיכִים לַחֲזוֹר וּלְהוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה מֵהַהֵיכָל, וְלִקְרוֹתָהּ וּלְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. וְאִם עָבְרָה אוֹתָהּ שַׁבָּת, אֵין לָהּ תַּשְׁלוּמִין, אֲבָל אִם שָׁכְחוּ פָּרָשַׁת פָּרָה, יִקְרָאוּהָ בְּשַׁבָּת הַבָּא קוֹדֶם פָּרָשַׁת הַחֹדֶשׁ (וְעַיֵּן שוּ"ת יוֹסֵף אוֹמֵץ סִימָן כז).
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ט' אוֹת ה')

ב. מִי שֶׁאֵרַע לוֹ נֵס בְּאֶחָד מֵהַיָּמִים שֶׁבְּאָדָר בְּשָׁנָה פְּשׁוּטָה, וְקִבֵּל עָלָיו לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַיּוֹם מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה, כְּשֶׁמַּגִּיעַ שְׁנַת הָעִבּוּר, הֶעֱלָה מהר"ש הַלֵּוִי בַּתְּשׁוּבָה שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ בְּאָדָר הָרִאשׁוֹן, אֲבָל אִם הִנֵּס נַעֲשָׂה לוֹ בְּאָדָר שֵׁנִי, יַעֲשֶׂנּוּ בִּשְׁנַת הָעִבּוּר בְּאָדָר שֵׁנִי, וְהֵבִיאוֹ הָרַב פְּרִי חָדָשׁ בְּדִין זֶה וְהָרַב כנה"ג בְּסִימָן תרפ"ו.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תרצ"ז)

מוֹסָר

אָמְרוּ הַמְפָרְשִׁים שֶׁטַּעַם מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, לְרַמֵּז שֶׁהָאָדָם תָּמִיד יִשְׁקֹל מַעֲשָׂיו וְיִרְאֶה בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ חֶצְיוֹ זַכַּאי וְחֶצְיוֹ חַיָּב, וְזֶהוּ **מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל** [הֵינוּ שֶׁיִּשְׁקֹל וְיִרְאֶה מַחֲצִית].
(דְּבָרִים אֲחַדִּים רֵישׁ דְּרוּשׁ יב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי - אֶפְשָׁר לוֹמַר דֶּרֶךְ הַלָּצָיִי, דְּיֵשׁ נָדִיב דְּמַפְרִישׁ מַעֲשְׂרוֹ אוֹ נִדְבָתוֹ וְהוּא מְזֻמָּן אֶצְלוֹ, וּכְשֶׁיָּבֹא עָנִי אוֹ גַּבַּאי יִתֵּן לוֹ מִשָּׁם, וְהוּא דֶּרֶךְ נָקֵל וְטוֹב כַּיָּדוּעַ. וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כּוֹלֶלֶת כֹּל עֵצָה וּמִדָּה טוֹבָה, וְכֹל מִינֵי חָכְמָה וְהַנְהָגָה דְּכוּלָּא בָּהּ. וְזֶה רָמָז "וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה", יַפְרִישׁוּ הַפְרָשָׁה בְּעֵת שֶׁדַּעְתָּם מְיֻשָּׁבֶת וְלִבָּם נָכוֹן, וּבָזֶה יִהְיֶה נָקֵל "מֵאֵת כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי" הֶעָנִי אוֹ הַגַּבַּאי מַה שֶּׁכְּבָר הִפְרִישׁ.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהִתְעַנּוֹת בְּז' בְּאָדָר שֶׁהוּא סִלּוּק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, כמ"ש בְּסִימָן תק"פ. וְכָתַב הָרַב מוֹר וּקְצִיעָה (בְּס' זֶה) מִשֵּׁם הַגָּאוֹן מָר אָבִיו זַ"ל שֶׁיַּעֲשׂוּהוּ בְּאָדָר שֵׁנִי, לְפִי שֶׁנֵּס פּוּרִים הָיָה בִּזְכוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, מַה שֶּׁחָשַׁב הָמָן לְהַפְּךָ. וּמִשּׁוּם הֵכִי נָכוֹן שֶׁיִּהְיוּ נוֹהֲגִין בְּחֹדֶשׁ אֶחָד, וְכָתַב שֶׁהוּא טַעַם הָגוּן וּמְקֻבָּל. וְנִרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁהוּא מַסְכִּים לְדִבְרֵי הַגָּאוֹן אָבִיו, כִּי הַשִּׁבֵּ"ח הִשְׁבִּי"חַ מְאֹד בִּשְׁנוֹת"ו אֶת טַעֲמ"ו [ר"ל שֶׁשִּׁבֵּחַ מְאֹד אֶת טַעֲמוֹ], אֲבָל בִּשְׁאֵלַת יַעֲבֵ"ץ אַזְיל בָּתַר אִיפְּכָא לְאַחְזוֹקֵי שֶׁיִּתְעַנּוּ בְּרֹאשׁוֹן.
(מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן תרפו אוֹת ד)

ב. כָּתַב מהרי"ל דְּנָכוֹן לִלְבּוֹשׁ בְּגָדֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב בְּפוּרִים, וְהֵבִיאוֹ מור"ם, וְהוּא מִנְהָג טוֹב, וּמַה גַּם לְשִׁמְחַת תּוֹרָה דְּהַדּוּר קִבְּלוּהָ בִּימֵי אַחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּרָצוֹן, וְכֵן נָהֲגוּ בעה"ק שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים.

(מַחֲזִיק בְּרָכָה בקו"א סִימָן תרפז)

מוּסָר

לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה, אַךְ יִזָּהֵר מִשְּׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ, וְהֶחְכָּם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, וְאַשְׁרֵי הַשָּׁם דְּרָכָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל (מוֹעֵד קָטָן ה.).

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי - אֶפְשָׁר בָּמֶה שֶׁאָמְרוּ פֶּרֶק קָמָא דְּבַתְרָא [מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא]: "רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד", מִשּׁוּם דְּרוֹדֵף צְדָקָה יִמְצָא צְדָקָה? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ כָּל הָרוֹדֵף צְדָקָה, הקב"ה מַמְצִיא לוֹ מָעוֹת לַעֲשׂוֹת מֵהֶם צְדָקָה. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ" דְּהוּא רוֹדֵף צְדָקָה, וְהָיָה שְׂכָרוֹ "תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי" מִכָּאן וָאֵילָךְ, שֶׁאֲנִי מַמְצִיא לוֹ מָעוֹת לַעֲשׂוֹת צְדָקָה.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁהָאִשָּׁה לֹא תִּקָּרֵא [הַמְּגִלָּה] בְּעַצְמָהּ, לְפִי מ"שׁ בְּמִדְרָשׁ הַנֶּעֱלָם (רוּת), דְּלֹא תִּקָּרֵא לְעַצְמָהּ רַק תִּשְׁמַע מֵאֲחֵרִים, וְכֵן הַמִּנְהָג דְּאַף אִשָּׁה שֶׁיּוֹדַעַת לִקְרוֹת בְּעַצְמָהּ שׁוֹמַעַת מֵאִישׁ.

(מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן תרפ"ט אוֹת ג')

ב. נוֹהֲגִין לְעַכֵּב סֵפֶר תּוֹרָה בְּפוּרִים עַד אַחַר קְרִיאַת הַמְּגִלָּה וְסֵדֶר קְדֻשָּׁה, וְאִם יֵשׁ מִילָה, מָלִין בֵּין קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה לִמְגִלָּה. וְטַעַם יֵשׁ בַּדָּבָר דְּהַדּוּר קִבְּלוּהָ וכו' וּכְתִיב "לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה" זוֹ תּוֹרָה, "וְשָׂשׂוֹן" זוֹ מִילָה.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן כו)

מוּסָר

יֵשׁ לְתָמֵהַּ דְּבְכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רַעַשׁ וּפְרִסוּם גָּדוֹל וּמַכִּין לְהָמָן וְכֵיוָצֵא, וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ לְקוֹלָם וְכֵיוָצֵא מִינֵי שְׂחוֹק, וְרָאִיתִי לְאֶחָד חָכָ"ם (מהר"ר כְּלִיפָּא מַלְכָּה זלה"ה) בְּס' כַּף וְנָקִי כ"י שֶׁכָּתַב שֶׁהַטַּעַם שֶׁרָאוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֹרֶךְ הַגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה, וְחַיְישִׁי שֶׁמָּא יָקוּם מֶלֶךְ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְיִרְצֶה לִגְזֹר כִּגְזֵירַת הָמָן, לָכֵן הִנְהִיגוּ זֶה הַפִּרְסוּם וְשִׂמְחָה

בְּהַפְלָגָה בָּרְחוֹבוֹת וּבַשְּׁוָקִים, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל וּדְבָרִים מְשֻׁנִּים, וְיִשְׁאָלוּ מָה רָאוּ עַל כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, וְיוֹדִיעוּם עִנְיַן הָמָן וְיִקָּחוּ מוּסָר.
(מַחֲזִיק בְּרָכָה בקו"א סִימָן תרפ"ז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְיִקָּחוּ לִי תְּרוּמָה - לְפִי פְּשׁוּטוֹ אֶפְשָׁר לִרְמֹז כִּי "תְּרוּמָה" אוֹתִיּוֹת "הַמַּתָּר", עַל דֶּרֶךְ "מִן הַמַּתָּר בְּפִיךָ", שֶׁהַצְּדָקָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתָהּ מִנְּכָסָיו שֶׁהִרְוִיחַ בְּמִשְׁפָּט וּבְיֹשֶׁר, וְלֹא מִגָּזֵל וְעֹשֶׁק, וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי אַךְ רַחֲקִי מֵעֹשֶׁק וכו'.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. יוֹם ט"ו שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, אוֹמְרִים "וְעַל הַנִּסִּים". כֵּן הִסְכִּים הָרַדְבַּ"ז (בְּתְשׁוּבוֹת סִימָן תקח) דְּאוֹמְרִים "וְעַל הַנִּסִּים" בט"ו. וְאִם אָמַר "עַל הַנִּסִּים" בי"ד, אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, וְכֵן אִם אָמְרוֹ בְּבֵ' הַיָּמִים, לֹא הִפְסִיד.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף שָׁם אוֹת י"ד)

ב. אָמַר "וְעַל הַנִּסִּים" בְּשׁוּשָׁן פּוּרִים, לֹא יַחֲזֹר, דְּהָא מִיהָא שַׁיָּךְ לְיוֹם זֶה, וּבְדִיעֲבַד יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל מָרָן וְסָפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תרצ"ג אוֹת ב')

מוּסָר

לֹא תְּהֵא כָּזֹאת לִשְׂחוֹק עִם נָשִׁים אֲפִלּוּ בְּפוּרִים וּלְטַיֵּל עִמָּהֶן, כִּי אִסּוּר הִסְתַּכְּלוּת בְּנָשִׁים וּקְרֵיבָתָן הוּא עָצוּם מִדִּינָא וְלֹא מִתּוֹרַת חֲסִידוּת, וּכְתִיב (מִשְׁלֵי יא, כ) "יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע", וְדוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ (עַיֵּן "מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת" אֹפֶן רמ"ה) יָ"ד פְּעָמִים יָ"ד ג' קצ"ו כְּמִסְפַּר ל"א יִנָּקֶ"ה, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "יָ"ד לְיָ"ד" הַיְינוּ גִּימַטְרִיָּא "לֹא יִנָּקֶה". וְעוֹד אֶפְשָׁר לִרְמֹז כִּי תֵּבַת "יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה" גִּימַטְרִיָּא **רנ"ד**, הוֹסֵף עֲלֵיהֶם תֵּבַת "בְּיָד" גִּימַטְרִיָּא **ר"ע**, כִּי נָפַל בְּיַד הַסִּטְרָא אַחְרָא, וְהוּא תֵּבַת "בְּיָד" הַנּוֹסָף, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה" הוּא רַע - רָעָה תָּבֹא אֵלָיו. וְסִימָנְךָ כִּי "יָד לְיַד לֹא יִנָּקֶה" עִם תֵּבַת **בְּיָ"ד** גִּימַטְרִיָּא **ר"ע**.
וּבְכָלָל, אִסּוּר גָּדוֹל לִשְׂמֹעַ שִׁירֵי נָשִׁים הַמְשׁוֹרְרוֹת, דְּקוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה (בְּרָכוֹת כד.), וַאֲפִלּוּ בְּרַבּוּי דְּבָרִים, אָסְרוּ הַפּוֹסְקִים מִדִּינָא, וּמִשְׁנָה שְׁלֵמָה (אָבוֹת פ"א מ"ה): וְאַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה, בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ. כָּל זְמַן שֶׁמַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמוֹ, שֶׁהַסִּטְרָא אַחְרָא הַנִּקְרֵאת "רָעָה" תִּדְבַּק בּוֹ, וְסוֹפוֹ יוֹרֵשׁ גֵּיהִנָּם הַנִּקְרֵאת "רָעָה", כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל

(נְדָרִים כב.-מ.), וּמֵרָעָה אֶל רָעָה יָצָאוּ. וּכְבָר קוֹרִין וּמַקְרִין הַפְּרָקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קֶבַל עָם וּמְתַרְגְּמִינָן בְּלַ"ז, וְאֵין גַּם אֶחָד שֶׁיָּבִין בָּלֵב מַה שֶּׁאוֹמֵר וּמְשׁוֹרֵר הַפֶּרֶק, וּמָה יַּעֲנוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה, הַאִם יֹאמְרוּ לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא אִסּוּר, יוֹכִיחוּם עַל פְּנֵיהֶם הֲלֹא שְׁמַעְתֶּם הַפֶּרֶק בְּשִׁיר כַּמָּה שָׁנִים בָּרַבִּים! וְאִם יֹאמְרוּ שֶׁהֵם חֲסִידִים, דָּמוּ עֲלֵיהוּ כְּקָאקֵי (בְּרָכוֹת כ.) - יוֹדֵעַ נִסְתָּרוֹת יִגְעַר בָּהֶם וְיֵבשׁוּ, כִּי הָיָה לָהֶם הֲנָאָה בְּקוֹל וּמַרְאֶה וְרֵיחַ, וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה נִכְשְׁלוּ, וַה' הַטּוֹב יְכַפֵּר בַּעֲדֵנוּ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שח-שט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם - רָמֵז מוּסָר הַשְׂכֵּל, דְּיֵשׁ כַּמָּה מִצְוֹות שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַיְּמָם, אָמְנָם יֵשׁ לְקַיֵּם אֵיזֶה עָנָף וְדִמְיוֹן הַמִּצְוָה, כְּגוֹן מִצְוֹת בִּכּוּרִים לְהַקְרִיב דּוֹרוֹן לת"ח, וְלִהְיוֹת עָנִיו דְּהֶוֵי כְּמַקְרִיב קָרְבָּנוֹת. וְהוּא רֶמֶז "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" כְּשֶׁתִּהְיוּ עֲנָוִים, אָז "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "אֲנִי אֶת דַּכָּא", וְאָז הַגּוּף דּוֹמֶה לְמִקְדָּשׁ שֶׁמַּקְרִיב כָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וְהַיְנוּ "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" שֶׁגּוּף טָהוֹר יִהְיֶה כְּמִקְדָּשׁ שֶׁמַּקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת.

(יוֹסֵף תְּהִלּוֹת קאפ' קי"ט)

הֲלָכוֹת

א. חַיָּב לִשְׁלֹחַ לַחֲבֵרוֹ ב' מָנוֹת. עִקַּר הַמִּצְוָה שֶׁיִּהְיֶה הַמָּנוֹת יְקָרוֹת הֶעֱרֵךְ וַעֲרֵבוֹת. שִׂדֶה יְהוֹשֻׁעַ מְגִלָּה דַּף י"ז מִשָּׁם מהראנ"ח.

(בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן תרצ"ה אוֹת ד')

ב. אִם עָשָׂה סְעֻדַּת פּוּרִים בְּלֹא לֶחֶם, יָצָא. אֶחָד קָדוֹשׁ בִּתְשׁוּבָה כ"י.

(בִּרְכֵי יוֹסֵף שָׁם אוֹת א')

מוּסָר

יִהְיֶה נֶגֶד עֵינָיו דִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם (הל' מְגִלָּה פ"ב הי"ז) שֶׁיֵּשׁ לְהַרְבּוֹת בְּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים יוֹתֵר מֵרֹב מִשְׁתֶּה וּמָנוֹת. וְכֵן בְּדִין, דְּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים הוּא הֲנָאָה לַנֶּפֶשׁ, קְדֵשָׁה לִשְׁעָתָהּ וּקְדֵשָׁה לְעָתִיד לָבֹא, כִּי הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹרֵעַ צְדָקָה וְעוֹשֶׂה פְּרִי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, וְהִיא שִׂמְחַת הַנֶּפֶשׁ, וְהַמִּשְׁתֶּה וְהַמָּנוֹת הֵם הֲנָאוֹת הַגּוּף הַנָּגוּף, וְרָאוּי לְהַרְבּוֹת בְּעִנְיְנֵי הַנֶּפֶשׁ הַקַּיֶּמֶת, וְלֹא בְּעִנְיְנֵי הַגּוּף הַכַּלֶּה. וְיִזָּהֵר לְקַיֵּם מִצְוֹות הַנּוֹהֲגוֹת בּוֹ, מִקְרָא מְגִלָּה בְּדִקְדּוּק, וְצַדִּיק יִבְחַן מִפְּלֵאוֹת תְּמִים דֵּעִים, כִּי כְּפֶסַע בֵּין שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וכו' לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ. מַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים הֲגוּנִים יִרְאֵי שָׁמַיִם מְלֹא חָפְנַיִם. מִשְׁלוֹחַ מָנוֹת מִינֵי מַאֲכָל לְרֵעֵהוּ. וְיִהְיֶה מֻסָּב בִּסְעֻדָּה שֵׁשׁ וּמֵשִׁישׁ בְּחֶדְוַת ה', וְאֶת כָּ"ל הָעֵדֶף, וְיסַפֵּר תֹּקֶף הַנֵּס לִבְנֵי בֵּיתוֹ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְעָשִׂיתָ בַדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב - "בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים", אֵלּוּ הַמְסַיְּעִים לְעוֹסְקֵי הַתּוֹרָה, "וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב" שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁעָתִיד הקב"ה לַעֲשׂוֹת צַל לְעוֹסְקֵי הַתּוֹרָה, עָתִיד לַעֲשׂוֹת לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה" וכו', וְאוֹמֵר "עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים" וכו'. פְּסִיקְתָא זוּטַרְתָּא לְרַבֵּנוּ טוּבְיָהוּ כְּתִיבַת יָד (שֶׁלֹּא נִדְפַּס אֶלָּא מְוַיְקְרָא וָאֵילָךְ).
(מִדְבָּר קְדֵמוֹת עֶרֶךְ בַּדִּי)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אִם לֹא אָמַר "עַל הַנִּסִּים", אַף בְּמָה שֶׁאוֹכֵל לְשָׁם סְעֻדַּת פּוּרִים אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. מַהֲרַ"ל מִפְּרַג זְלָא כְּמַהֲרִשַׁ"ל.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תרצ"ה אוֹת ג')

ב. וְהַשְׁתִּיָּה כַּדַּת לְבָסוּמֵי וְלֹא לְהִשְׁתַּכֵּר. וְיִזָּרֵז שֶׁלֹּא יְאַבֵּד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִצַּוֹת עֲשֵׂה מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְעַרְבִית בַּעֲשָׂרָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שז)

מוּסָר

בְּמָקוֹם גִּילָה שָׁם תְּהֵא רְעָדָה, לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַיּוֹם בְּאֵימָ"ה רַבָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם, שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה. וְלֹא תִּהְיֶה עֲדַת ה' אֶל גִּיל כָּעַמִּים, הַשּׂוֹטִי"ם בְּמִזְרְקֵי יַיִן, וּשְׁחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ מְאֹד, מִבְּלִי מֵשִׂים יִרְאַת ה'. וְחַ"ו עָלָה עַל לִבָּם, כִּי בְּיוֹם הַפּוּרִים, הֻתְּרוּ הָאִסּוּרִים, וּמִצַּוֹת פְּרִיקָה - פְּרִיקַת עֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹות, כְּהַיּוֹם הַזֶּה קַדְּמוּתָ. וְיֵשׁ אֲשֶׁר טָמְנ"וּ חֵפֶ"שׁ מְחוּפָּ"שׁ, הִתְחַפֵּשׂ וּבָא בְּצַלְמֵי הַפְּרָצוּפִין, יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה, וְאִשָּׁה בְּכָל אֵלֶּה, קְשָׁטָ"ה פָּנֶיהָ, כְּהִילְכַת גּוּבְרִין [כְּדֶרֶךְ הַגְּבָרִים]. אוֹי לָנוּ! אֵיךְ זֶרַע יִשְׂרָאֵל בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְנִשְׁמַת שַׁדַּי בְּקִרְבָּם, בְּלֶכְתָּם יֵלְכוּ בְּחֻקֵּי הַגּוֹיִם, וְנוֹתְנִים כֹּחַ לַיֵּצֶר הָרַע וּפְרָקוּ עֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. הַיְאַמֵּן כִּי יִסָּפֵר שֶׁמִּצְוָה הוּא בַּיּוֹם הַזֶּה לַעֲבוֹר עַל דַּת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל?! וְאֵיךְ נִשָּׂא פָּנֵינוּ לְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, כִּי בַּיּוֹם אֲשֶׁר כִּמְעַט אָבַדְנוּ, וּכְפֶסַע בֵּינֵינוּ וכו'. וְהוּ' בְּרַחֲמָיו הִצִּילָנוּ, וְאַדְרַבָּא הָיָה יוֹם טָבוֹחַ לְשׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל. בַּיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר קִבָּלְנוּ הַחַסָּדִים וְהַטּוֹבוֹת לְהַפְלִיא, בּוֹ בַּפֶּרֶק אֵלּוּ עוֹבְרִין עַל רְצוֹנוֹ, וּכְדַאי בִּזָּיוֹן וָקֶצֶף.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק כ"ט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְעָשִׂית שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב - יְמוֹד בְּעַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה כְּתִנּוֹק לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא, וְלִסְבֹּל עֹל הַתּוֹרָה עַל שִׁכְמוֹ כְּמוֹ שֶׁעַתָּה מַתְחִיל לִלְמוֹד. וְעוֹד כְּתִנּוֹק שֶׁיִּהְיֶה נָקִי מֵחֵטְא. וְזֶהוּ "שְׁנַיִם כְּרוּבִים", מֵעֵין דֻּגְמָא לְתִנּוֹק בִּשְׁנֵי אֹפָנִים, לִהְיוֹת מְקַבֵּל עֹל כְּתִנּוֹק, וְלִהְיוֹת נָקִי מֵחֵטְא כְּתִינוֹק. "זָהָב", שֶׁיִּרָא מִמִּדַּת הַדִּין הָרוֹמֵז לְזָהָב.

(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ קַדִּישׁ וּקְדֻשָּׁה, צָרִיךְ לְהַמְתִּין בְּ"שִׁירָה חֲדָשָׁה" וְיַעֲנֶה, וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר "שִׁירָה חֲדָשָׁה" (סִימָן סו). וּכְבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל (סִימָן ט אוֹת טז) דְּלְ"אָמֵן" דִּבְרָכוֹת לֹא יַפְסִיק כְּלָל לְדַעַת מר"ן ז"ל.

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן יא, סְעִיף כ)

ב. אִם בְּעוֹד שֶׁקּוֹרֵא בִּרְכַּת "אֱמֶת וְיַצִּיב" הוֹצִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה, לֹא יֹאמַר פָּסוּק "וְזֹאת הַתּוֹרָה", כִּי לְדִידָן אֵין עוֹנִין אֲפִלּוּ שׁוּם אָמֵן דִּבְרָכוֹת בִּבְרָכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, וְיִפְסֹק בִּשְׁתִיקָה וְיִרְאֶה הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְאַחַר כָּךְ יַחֲזֹר לִגְמֹר הַבְּרָכָה, וְיִסְמֹךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה כַּמִּשְׁפָּט (חַיִּים שְׁאַל סִימָן ס"ח).

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן יא, סְעִיף כא)

מוּסָר

יְזֻהַר מְאֹד בַּאֲמִירַת אֱמֶת וְיַצִּיב כְּתִקְנוֹ, הַתֵּבוֹת כְּמִשְׁפָּטָן שְׁלֵימוֹת וְנִפְרָדוֹת. וְאָמְרוּ בַּזֹּהַר כ"י הֶבִיאוֹ הָרַב הֶחָסִיד הַמְקֻבָּל מהר"ם נִיגְרִין בְּס' הַיְרָאָה, כִּי אֶחָד חֲלָה מֵעֵת לְעֵת וּמֵת פִּתְאֹם, וְאָמַר קֹדֶם מוֹתוֹ "הִנְנִי מֵת עַל שֶׁלֹּא נִזְהַרְתִּי בִּדְבֵקִים שֶׁבֶּאֱמֶת וְיַצִּיב". עכ"ל.

(צִפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף כט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דְּבַפָּרָשָׁה זוֹ לֹא נִזְכַּר מֹשֶׁה מִשּׁוּם שֶׁאָמַר "מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ", וְנִתְקַיֵּם מִיהָא שֶׁלֹּא נִזְכַּר שְׁמוֹ בְּפָרָשָׁה זוֹ. וְאֶפְשָׁר דְּיֵעַן דִּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה מָסַר עַצְמוֹ לְהַצָּלַת יִשְׂרָאֵל וְהִפְלִיא לַעֲשׂוֹת בְּעַדָּן רְתָחָא, לָכֵן דִּבּוּרוֹ נִתְקַיֵּם אֵיזֶה דָּבָר שֶׁלֹּא נִזְכַּר שְׁמוֹ בְּפָרָשָׁה זוֹ. וְגַם זֶה הַמְּעַט לִכְבוֹד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ

ע"ה, נֶאֱמְרָה פָּרָשָׁה זוֹ בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה "וְאַתָּה תְצַוֶּה", דְּנִרְאֶה שֶׁזֹּאת הַפָּרָשָׁה הִיא סִיּוּם פָּרָשַׁת תְּרוּמָה וְאֵינָהּ פָּרָשָׁה בִּפְנֵי עַצְמָהּ אֶלָּא הִיא מְחֻבֶּרֶת עִם פָּרָשַׁת תְּרוּמָה, וּכְבָר נִזְכַּר כַּמָּה זְמַנִּי [כַּמָּה פְּעָמִים] שְׁמוֹ הַטּוֹב בְּפָרָשַׁת תְּרוּמָה.

וְעַל פִּי זֶה אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב חֲקִירָה גְּדוֹלָה, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּזֹּהַר וּבַמִּדְרָשִׁים כִּי הַפָּרָשִׁיוֹת הֵם גַּ"ן פָּרָשִׁיוֹת, וְהָרַב עֵיר וְקַדִּישׁ **מַהַר"ם זַכּוּת** ז"ל הוּקְשָׁה לוֹ דְּהֵם נ"ד פָּרָשִׁיוֹת, וְהָרַב הֶחָסִיד **מהר"ש אַבּוּהַב** ז"ל תֵּרֵץ דְּפָרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה דַּל מֵהָכָא [אֵינָהּ בַּחֶשְׁבּוֹן], דְּנִקְרֵאת בְּשֵׁמְחַת תּוֹרָה וְעַל הָרֹב הוּא בַּחוֹל, וְאֵינָהּ כִּשְׁאָר פָּרָשִׁיוֹת שֶׁנִּקְרוֹת בְּשַׁבָּתוֹת. עַד כָּאן דְּבָרָיו. וְלֹא רִיוַח צַמְאוֹנֵינוּ בָּזֶה וְאֵינוֹ טַעַם מַסְפִּיק. אָמְנָם לְפִי הָאֱמוּר דְּלִכְבוֹד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה רָצָה הקב"ה דְּפָרָשַׁת תְּצַוֶּה נֶחְשֶׁבֶת בְּסִיּוּם פָּרָשַׁת תְּרוּמָה, יֵשׁ לוֹמַר דְּהֵינוּ דְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהֵם גַּ"ן פָּרָשִׁיוֹת, דִּתְרוּמָה וּתְצַוֶּה נֶחְשָׁבוֹת אַחַת.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אֶחָד שֶׁקִּדֵּם הַגִּיעוֹ לְ"שִׁירָה חֲדָשָׁה" שֶׁתַּק לִרְאוֹת הַסֵּפֶר תּוֹרָה, וְנִתְבַּלְבֵּל אַחַר כָּךְ וְתֵכֶף הִתְחִיל תְּפִלַּת י"ח, וְלֹא סִיֵּם הַבְּרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, נִרְאֶה דְּאַחַר תְּפִלָּתוֹ יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְיֹאמַר אֱמֶת וְיַצִּיב עַד גָּאַל יִשְׂרָאֵל, לְדַעַת מָרָן סִימָן ס' (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן ס"ו).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יא, סָעִיף כב)

ב. כֹּהֵן שֶׁקָּרָאוּהוּ לְסֵפֶר תּוֹרָה אֲפִלּוּ בִּשְׁמוֹ, וְלֹא יֵשׁ [ר"ל וְאֵין] אַחֵר, וְהוּא קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ, לֹא יַעֲלֶה (סִימָן סו וְהַפְּרִי חָדָשׁ) בִּקְרִיאַת שְׁמַע וְהוּא הַדִּין לְבִרְכוֹתֶיהָ, כמ"ש ע"ת. וְדַע שֶׁבִּקּוּנְטְרֵיס לְדָוִד אֱמֶת (סִימָן ה' דִּין ב') נִשְׁמַע שָׁם דַּעְתִּי הַקָּצָר. וּבִפְסוּקֵי דְּזִמְרָה שָׁרִי [מוּתָּר].

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יא, סָעִיף כג)

מוּסָר

אָנוּ אוֹמְרִים בֶּאֱמֶת וְיַצִּיב "אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ", שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוֹת עֲרָאי כְּשֶׁתִּזְדַּמֵּן, רַק יִתְאַוֶּה וִיבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹתָן מִקֹּדֶם. וְיִשָּׂא קַל וְחֹמֶר מִמָּה שֶׁרוֹדֵף יוֹם וְלַיְלָה תָּמִיד אַחַר הַמָּמוֹן, וּמִתְאַוֶּה תָּמִיד לִהְיוֹת הוֹלֵךְ וְקוֹבֵץ בְּחֵשֶׁק נִמְרָץ, וְיֶתֶר עַל כֵּן הִרְבֵּה צָרִיךְ לִרְדֹּף אַחַר הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב', ד') "אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַכֶּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה אָז תָּבִין יִרְאַת ה'". וְתָמִיד יְבַקֵּשׁ אֹפֶן שֶׁיּוּכַל

לְהוֹסִיף בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמִּצְוֹות, וַיַּעֲשֶׂה הַמְּצָאוֹת, וְכֹה יִהְיוּ מַחְשְׁבוֹתָיו כֵּיצַד יוּכַל לְקַיֵּם הַמִּצְוֹות, וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יוּכַל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ (יוֹמָא ל"ח ע"ב). וְהֶאָרִיךְ בָּעִנְיָן וְתוֹעֶלֶת לִמּוּד הַמִּצְוֹות בְּצַוָּאוֹת הָרַב מהר"ר משֶׁה. עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף טו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ וכו' - שֶׁמַּעְתִּי בְּמָה שֶׁאָמְרוּ הָרַגִּיל בְּנֵר שֶׁל שַׁבָּת הַוִּין לוֹ בְּנִין רַבָּנָן [תַּלְמִידֵי חֲכָמִים], וְיָדוּעַ כִּי כָּל תַּלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי יֵשׁ בּוֹ נִיצוֹץ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וְלָכֵן אָמְרוּ מֹשֶׁה שַׁפִּיר קָאָמַרְתְּ, יַעַן נִיצוֹץ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִתְנוֹצֵץ בּוֹ. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כְּלוֹמַר צַוֵּה אוֹתָם מִצְוָה (כָּזוֹ), שֶׁיִּקְחוּ אֵלֶיךָ, כְּלוֹמַר שֶׁיּוֹלִידוּ וְלָד שֶׁנִּיצוֹץ מִמְּךָ יָאִיר בּוֹ, וְנִמְצָא שֶׁהֵם לוֹקְחִים אֵלֶיךָ מִמֶּנּוּ. וְזֶה עַל יְדֵי "שֶׁמֶן זַיִת זָךְ", שֶׁיַּדְלִיקוּ נֵרוֹת שֶׁל שַׁבָּת, וּבָזֶה יִזְכּוּ לְבֵן חָכָם שֶׁיִּתְנוֹצֵץ בּוֹ אוֹר מִנִּיצוֹצְךָ, וְנִמְצָא שֶׁהֵם לוֹקְחִים אֵלֶיךָ עַל יְדֵי מִצְוָה זוֹ וְדוֹק.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יַשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו בִּתְפִלָּתוֹ, רַק שִׂפָתָיו נָעוֹת וְקוֹלוֹ לֹא יִשְׁמַע (בֶּדֶק הַבַּיִת סִימָן ק"א וּפְרִי חָדָשׁ). אֶפְשָׁר דַּאֲפִילּוּ לְמִתְפַּלֵּל עַל צָרָה פְּרָטִית שֶׁלּוֹ, לֹא יַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ אֲפִלּוּ לְאָזְנָיו, וז"ש (זוה"ק וַיִּגַּשׁ דַּף ר"י.) דְּלֹא לְשְׁתַּמַּע קָלֵיהּ בְּצְלוֹתֵיהּ [שֶׁלֹּא יִשְׁמַע קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ] (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן ק"א וּמַחֲזִיק בְּרָכָה שָׁם וּסִימָן קמ"א ע"ש וּסִימָן תקפ"ב, וְעַיֵּן פָּתַח עֵינַיִם בְּרָכוֹת עַל דַּף ט"ו.
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף ב-ג)

ב. יִשְׁהֶה מְעַט קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל. וּבְ"שִׁירָה חֲדָשָׁה" יַחְשֹׁב גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְנִפְלְאוֹתָיו שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וַאֲשֶׁר הוּא עָנִי וְאֶבְיוֹן מִתּוֹרָה וּמִצְוֹות, וּבְקֶבֶר עָנִי אָפֵל שָׁפֵל גַּלְמוּד (זֹהַר וְאַחֲרוֹנִים). יַחְשֹׁב שֶׁהוּא נֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וִירוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּבֵית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים (סִימָן צד).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף ד-ה)

מוּסָר

יְכַוֵּן לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת י"ח בְּהַכְנָעָה. וְאִם אֶפְשָׁר לוֹמַר כָּל תְּפִלּוֹת חוֹל בִּבְכִיָּה, אַשְׁרָיו. וְיֵרָתַע כָּל גּוּפוֹ, כִּי מִי הוּא לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר

כַּמָּה רַבּוּ רְבָבוֹת מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מְהַלְלִים שְׁמוֹ, וְכַמָּה מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁלֹּא נִתַּן לָהֶם רְשׁוּת אֶלָּא פַּעַם אַחַת בְּשִׁמְטָה וכו', וְהוּא יִתּוּשׁ מָלֵא חַטָּאוֹת נִתַּן לוֹ רְשׁוּת, הֲלֹא יִקָּרַע סְגֹר לִבָּבוֹ לְפָחוֹת לְהַכָּנַע וּלְיַדַּע מַה שֶּׁאוֹמֵר. וְיָשִׂים אֶל לִבּוֹ שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל נֹכַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וִירוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּבֵית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף כד)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד (כז. כ) - אֶפְשָׁר לְרַמֵּז שֶׁיְּצִירוּ זִיו דְּמוּתְךָ לְנֶגְדָּם – שֶׁאַתָּה רַבָּן – בְּעוֹד שֶׁהֵם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא "שֶׁמֶן זַיִת זָךְ". וְאִם עֲדַיִן קָשֶׁה לִמּוּדָם, אָז צָרִיךְ, "כָּתִית", לְהַכְנִיעַ עַצְמוֹ, "לַמָּאוֹר", מַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל "אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב", אֵלּוּ מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים. וּבָזֶה, "לְהַעֲלוֹת נֵר", "נֵר" רָאשֵׁי תֵּבוֹת נֶפֶשׁ רוּחַ, "תָּמִיד", דִּבְכָל יוֹם זוֹכֶה לְזֶכֶךְ נֵר שֶׁלּוֹ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

(דְּבָרִים אֲחָדִים דְּרוּשׁ יז)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. צָרִיךְ לִהְיוֹת נָכוֹן בְּמַחְשָׁבָה וְדִבּוּר וְכַוָּנָה בִּתְפִלָּה, וְהֶאֱרִיךְ מְאֹד בְּזֶה וְאָסוּף וְקִבֵּץ בְּמֵימַר קַדִּישִׁין הָרַב שַׁלְמֵי צִבּוּר מִדְּף ק"א וְהַנִּמְשָׁךְ, וְתִרְאֶה כִּי "תְּפִלָּה" גִּימַטְרִיָּא "בְּכַוָּנַת הַלֵּב" (סִדּוּר ה' יַעֲבֵ"ץ וְכֵן כָּתַב הָרַב אַבּוּדְרָהַם).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף ז)

ב. יִזָּהֵר מְאֹד בְּג' רְאשׁוֹנוֹת וג' אַחֲרוֹנוֹת לְכַוֵּן מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, וּבִפְרָט בְּבִרְכַּת אָבוֹת יְכַוֵּן מְאֹד.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף ל)

מוּסָר

כָּתַב הָרַב סֵפֶר חֲרֵדִים זַ"ל דְּהַמְבָחָן לָאָדָם אִם זָךְ וְיָשָׁר פָּעֳלוֹ, הוּא הַתְּפִלָּה, שֶׁאִם יָכוֹל לְכַוֵּן בְּכָל הָעֲמִידָה שֶׁמִּתְפַּלֵּל י"ח בְּרָכוֹת בְּלִי מַחְשָׁבָה אֲחֶרֶת, אָז יֵדַע כִּי הוּא צַדִּיק, וְאִם תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו וּבְשִׂפְתָיו, וְלִבּוֹ רָחוֹק, מוֹרֶה כִּי לֹא טָהוֹר וְנַפְשׁוֹ לֹא מְטוֹהֶרֶת, וּלְפִי שִׁעוּר מַהוּת נַפְשׁוֹ כֵּן יִרְבֶּה עֶרֶךְ תְּפִלָּתוֹ, אִם כִּיּוּן בְּכֻלָּהּ אוֹ מִקְצָתָהּ וְכַיּוֹצֵא. וז"ש "מַצְרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב", לְהוֹדִיעַ כַּמּוּתָם וְאֵיכוּתָם, וְאִישׁ נוֹדַע עֶרְכּוֹ וּמַהוּתוֹ לְפִי מַהֲלָלוֹ לָאֵל יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּתוֹ אֲשֶׁר כְּפִי כַּוָּנָתוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, נוֹדַע אִם לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ טָהוֹר אִם לֹא כַּדָּבָר הָאָמוּר.

(דְּבַשׁ לְפִי מע' ת' ואַהֲבַת דָּוִד רֵישׁ דְּרוּשׁ יב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד - אֶפְשָׁר לִרְמֹז עִנְיָן חֲנֻכָּה בְּרֵאשֵׁי תֵּבוֹת: וּבְהַשְׁמִיד יְוָנִים קָבְעוּ חֲנוּכָּה, וְכָל אִישׁ לֹא יַחְסֵר כָּל שְׁמֹנָה מְהַדְלֵקַת נֵרוֹת, זֶרַע יִשְׂרָאֵל תִּהְיוּ זְרִיזִים כֻּלְּכֶם כַּאֲשֶׁר תַּדְלִיקוּ, יִהְיֶה תָּלוּי לְמַעְלָה מַהֲנֵרוֹת אוֹר וּבוֹ רָאוּ לַמְצוֹת הַמְהַדְּרִין עֲשׂוּ לְהַדְלִיק תָּדִיר נֵרוֹת תְּהִיֶּינָה יַחַד **מד**'.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. מִנְהֲגֵי שָׁרְשֵׁי הַתְּפִלּוֹת, אֵין לְשַׁנּוֹת מִמִּנְהָג הַקָּדוּם, כִּי י"ב שְׁעָרִים כְּנֶגֶד י"ב שְׁבָטִים, וּתְפִלּוֹת כָּל אֶחָד עוֹלֶה בְּדֶרֶךְ אֶחָד, וּתְפִלַּת נוּסַח הַסְּפָרַדִּים עוֹלָה בְּכָל אֶחָד מִי"ב שְׁעָרִים (הָאַר"י זַ"ל). לְעִנְיַן דִּינָא אַשְׁכְּנָזִים הַמִּתְפַּלְּלִים עִם סְפָרַדִּים, וּסְפָרַדִּים הַמִּתְפַּלְּלִים עִם אַשְׁכְּנָזִים, יָצְאוּ יְדֵי חוֹבַת תְּפִלָּה (שַׁעַר אֶפְרַיִם סִימָן י"ב).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סָעִיף י)

ב. מִנְהָג סֵדֶר הַסְּפָרַדִּים הוּא הַנָּכוֹן, כִּי הַכֹּל בְּלָשׁוֹן צַח וּבָרוּר (מהרשד"מ מַשָּׂא מֶלֶךְ).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סָעִיף יא)

מוּסָר

בְּתִחִלַּת הָעֲמִידָה, יַחְשֹׁב עַצְמוֹ עָנִי וְאֶבְיוֹן כִּי הוּא דַל וְהֶלֶךְ, וְאֵין עָנִי וְדַל גַּלְמוּד וְאָפֵל יָחִיד כְּעוֹמֵד בַּקֶּבֶר, וַחֲרָדָה יִלְבַּשׁ. וְהַגַּם דִּבְרָכוֹת אֶמְצָעִיוֹת פַּשְׁטָן שֶׁל דְּבָרִים לְצָרְכֵּנוּ, וְאוּלָם הַכֹּל הוּא רְמָזִים וְסוֹדוֹת, מְדֻבָּר בָּם נִכְבָּדוֹת, עֶשֶׂר יָדוֹת בְּמַעֲלוֹת הַמִּדּוֹ"ת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְדֶרֶךְ כְּלָל יְכַוֵּן שֶׁהַכֹּל לְיַחֵד יְחוּד גָּדוֹל בַּמִּדּוֹת.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סָעִיף כו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ - וְעוֹד יִתָּכֵן לוֹמַר (לְבָאֵר הַמִּדְרָשׁ הַנִּזְכָּר לְעֵיל אוֹת כ') דֶּרֶךְ אַסְמַכְתָּא, דְּבִירוּשַׁלְמִי פֶּרֶק "בָּא לוֹ" אִיכָּא פְּלֻגְתָּא [יֵשׁ מַחְלוֹקֶת] תָּדִיר וּמְקֻדָּשׁ הֵי מִינַיְהוּ [אֵיזֶה מֵהֶם] עָדִיף, וְהַשְׁתָּא [וְעַכְשָׁיו] יִתָּכֵן דְּמִשֶּׁה רַבֵּנוּ הַוָה ס"ד [עָלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ] דְּמִקְדָּשׁ עָדִיף, וְעַל כֵּן הֵרַע לוֹ שֶׁהוּא נִתְרַחֵק מֵהַכְהֻנָּה כִּי לֹא זָכָה לְמַעֲלַת מִקְדָּשׁ, וְלֹא שֶׁהֵרַע לוֹ בִּגְדֻלַּת אַהֲרֹן ח"ו, אֶלָּא שֶׁהוּא לֹא זָכָה גַּם כֵּן לְהִתְקַדֵּשׁ כָּמוֹהוּ. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ כְּשֶׁאָמַר הקב"ה לְמֹשֶׁה "וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת אַהֲרֹן אָחִיךָ" וכו' לְקַדְּשׁוֹ וכו' הֵרַע לוֹ.

וְהֵשִׁיבוֹ הקב"ה דְּאֵין הֲהֲלָכָה כֵּן, אַף דְּיֵשׁ סְבָרָא זוֹ בָּעוֹלָם וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, מִכָּל מָקוֹם הֲהֲלָכָה הִיא דְּתָדִיר עָדִיף דְּהִיא סְבָרַת בֵּית הִלֵּל כַּמְבוֹאָר בִּירוּשַׁלְמִי, וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק רַבֵּנוּ עוֹבַדְיָה זַ"ל פֶּרֶק כָּל הַתָּדִיר. וְעַל זֶה אָמַר לוֹ: תּוֹרָה הָיְתָה שֶׁלִּי וּנְתַתִּיהָ לְךָ וְהִיא תָּדִיר, וְתָדִיר עָדִיף מִמְּקֻדָּשׁ.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. מִי שֶׁאֵין לוֹ יָד בַּקַּבָּלָה, אֵין לוֹמַר וּלְהַזְכִּיר וַאֲפִלּוּ לְהַרְהֵר הַסּוֹדוֹת הַכְּתוּבִים בְּסִדּוּר הָאֲרִ"י ז"ל בְּאֵין מֵבִין, וְהוּא קָרוֹב לְהֶפְסֵד רח"ל (מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן רע"ד).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף יב)

ב. בְּשַׁחֲרִית יַעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל כְּשֶׁיֹּאמַר "תְּהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן", וּבְעַרְבִית כְּשֶׁמַּתְחִיל שַׁ"ץ הַקָּדִישׁ (שִׁיּוּרֵי כה"ג סִימָן צ"ג).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף יד)

מוּסָר

וּבְעֵינַי הַדָּבָר פָּשׁוּט. שֶׁאִם כָּל יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה [יוֹם פּוּרִים], אֲשֶׁר זֶרַע עֲמָלֵק לָטֶבַח יוּבַל, וְנָפַל הָמָן הָרַע הַזֶּה, רֹאשׁ מִבֵּית רָשָׁע, הָיוּ נוֹהֲגִים בְּסֵדֶר קְדֻשָּׁה, וְהַשִּׂמְחָה הָיְתָה מְקוּדֶּשֶׁת לַשָּׁמַיִם, וְיֶתֶר הַיּוֹם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה כָּל אֶחָד כְּפִי שִׁיעוּרוֹ, עַל כֵּן בִּשְׂכַר זֶה הָיִינוּ נִגְאָלִים גְּאֻלַּת עוֹלָם. וְיִמָּחֶה זֵכֶר עֲמָלֵק, כִּי הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר הֵחֵל לִנְפֹּל וְנָפַל מֵהֶם רַב. הֵן עַם יִשְׂרָאֵל, אִם הָיִינוּ מִתְאַמְּצִים בְּתוֹרָה וּמִצְווֹת כְּהַיּוֹם הַזֶּה, רָעָה תָּבוֹא עֲלֵיהֶם לְזֶרַע עֲמָלֵק עַד כַּלּוֹתָם אוֹתָם, וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל. וּמָה גַּם, אֲשֶׁר רֹב יִשְׂרָאֵל מַרְבִּים צְדָקָה הַיּוֹם הַזֶּה, עִם עֲמֵלֵי תּוֹרָה, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים, וּבֵינוֹנִים אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל, כַּמָּה מֵאוֹת נְתוּנִים נְתוּנִים הֵמָּה לַמִּצְווֹת. וְהוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי, כִּי בְּכֹחַ מַעֲשֶׂה הַצְּדָקָה, אֲשֶׁר הִיא הָיְתָה אֵם לְכָל הַטּוֹבָה, לְכַפָּרָה וּלְבַטֵּל גְּזֵירוֹת רָעוֹת, וּלְהַחִישׁ תְּשׁוּעָתֵנוּ, וּבְכֹחַ עֲבוֹדָתֵינוּ לַה' יִתְבָּרַךְ הַיּוֹם, אֵין סָפֵק שֶׁהָיְתָה מַפֶּלֶת עֲמָלֵק גְּמוּרָה וְתִפְרָה יֶשַׁע גְּאֻלָּה שְׁלֵימָה. וּמִכָּל מָקוֹם, הֶחָפֵץ בַּחַיִּים, לַעֲבֹד אֱלֹהִים חַיִּים, יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט הַיּוֹם הַזֶּה, לִהְיוֹת שִׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת הַיּוֹם, כִּי גָּדוֹל בַּשָּׁמַיִם, יְאוֹרִי"ם בָּקָע, וְיִקַּיֵּם מִצְווֹת הַיּוֹם בְּגִילָה וּרְעָדָה, וְיִתְאַמֵּץ בְּמִצְוֹת צְדָקָה הַיּוֹם בְּשֶׁפַע. וּכְבָר כָּתַב הַרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ הַקָּדוֹשׁ דְּיַרְבֶּה יוֹתֵר בְּמַתָּנוֹת לָאֶבְיוֹנִים, מֵרֹב מִשְׁתֶּה וּמָנוֹת.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק כט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אַמָּה אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ - כָּל אַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים, כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל.

וְאֶפְשָׁר שֶׁרָמַז זֶה בְּמִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת, כִּי קְטֹרֶת עוֹלָה תַּרְיַ"ג, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשַׁ"י סוֹף פָּרָשַׁת נָשֹׂא, לְרָמֹז כִּי תַּרְיַ"ג מִצְוֹות אֵין לָהֶם פֵּרוּשׁ אֶלָּא בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁהֵם שִׁתָּא [שִׁשָּׁה] סִדְרֵי מִשְׁנָה.

(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. יִקְבַּע מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ, וְכֹל שֶׁהוּא תּוֹךְ ד' אַמּוֹת חָשׁוּב מָקוֹם אֶחָד. וְאִם מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ, יִקְבַּע מָקוֹם שֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוּהוּ (סִימָן צ' וְאַחֲרוֹנִים).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סָעִיף חי)

ב. יִתְפַּלֵּל לְצַד מִזְרָח, וְיִצְטַדֵּד לְדָרוֹם אוֹ לְצָפוֹן (סִימָן צ"ד וְאַחֲרוֹנִים).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סָעִיף יט)

מוּסָר

[שֻׁלְחָן עָרוּךְ או"ח] סִימָן צ"ח: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּין בְּלִבּוֹ וכו'. רְאֵיתִי לְהָרַב עִיר וְקָדִישׁ מהר"ר **אֱלִיעֶזֶר נַחְמָן פּוּאָה** זַ"ל בְּסִפְרוֹ "גֹּרֶן אֶרְנָן" כְּתַב יַד פ' וַאֶתְחַנַּן וְז"ל בְּקִצּוּר: צָרִיךְ לְכַוֵּין בַּתְּפִלָּה פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת, וְאֲשֶׁר הוּא עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלַעֲשׂוֹת תִּקּוּן הַתְּמִידִין, וּלְכַוֵּין אֶל סוֹד הַתְּפִלָּה, וְהַמְכַוֵּין בָּזֶה אֵינָם בָּאִים לוֹ מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת, כִּי בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ הַסִּטְרָא אַחֲרָא עוֹמֶדֶת מְרֻחוֹק, וְהַתִּקּוּן לְכָל אָדָם שֶׁיֹּאמַר כָּל בְּרָכָה בִּנְשִׁימָה אַחַת, וְלֹא יַנְשִׁים [יְנַשֵּׁם] בְּתוֹכָהּ. עכ"ל בְּקִצּוּר. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִשֵּׁם הָרַב הַגָּדוֹל ח"ק מהר"ר **יוֹסֵף קוּבּוֹ** אָב"ד מק"ק שַׁלּוֹנִיקִי בַּדּוֹר שֶׁלִּפְנֵי פָּנֵינוּ, שֶׁהֲרוֹצֶה לִינָצֵל מִמַּחְשָׁבוֹת, יֹאמַר כָּל בְּרָכָה בִּנְשִׁימָה אַחַת.

(שוּ"ת יוֹסֵף אוֹמֵץ סִימָן ע')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי תִּשָּׂא אֶת רֹאשׁ וגו' - אֶפְשָׁר לְרַמֵּז "כִּי תִּשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" שֶׁתִּתְקַח מֵהֶם צְדָקָה, וְהַצְּדָקָה נֶחְשָׁב "לִפְקֻדֵיהֶם" [כְּמוֹ שֶׁקִּימוּ כָּל הַפְּקוּדִים], כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (נְחֶמְיָה י') "וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצְוֹת", כַּמְבוֹאָר פֶּרֶק קַמָּא דְּבַתְרָא [שֶׁשְּׁקוּלָה צְדָקָה כְּכָל הַמִּצְוֹת].

וְלֹא תְּחוּשׁ לְפִי שֶׁרְאִיתָ בַּעֲלֵי צְדָקָה שֶׁיְּרֵדוּ [מִנְּכְסֵיהֶם], דַּע "וְנָתְנוּ" לְמַפְרֵעַ "וְנָתְנוּ", כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ בַּעַל הַטּוּרִים, לוֹמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן פַּעַם אַחֶרֶת, וְזֶה וַדַּאי, וּמָה שֶׁרְאִיתָ, טַעַם יֵשׁ.

וְכִי תֵּימָא אֲנִי רוֹצֶה לְהַנִּיחַ לְבָנַי, לָזֶה אָמַר "אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ", אֵיךְ תַּנִּיחַ נַפְשְׁךָ הַמְלֵאָה לָהּ עָוֹונוֹת וְלֹא תִּטּוֹל חֵלֶק אֶחָד לְפָחוֹת כְּמוֹ בֵּן בֵּין הַבָּנִים.

"לַה'", שֶׁיִּהְיֶה לְשֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁהוּא צִוָּה עַל צְדָקָה, וְזֶהוּ "בִּפְקֹד אֹתָם", לְיִשְׂרָאֵל. וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת, וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם נֶגֶף.

(כִּסֵּא דָּוִד דְּרוּשׁ ט)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יְהֵא דָּבָר חוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַקִּיר. וְדָבָר קָבוּעַ אָרוֹן וְתֵבָה, אֵין חוֹצְצִין. וְלֹא חָשׁוּב חֲצִיצָה אֶלָּא דָּבָר גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחְבּוֹ ד'. וּמַתִּיר לְהִתְפַּלֵּל אֲחוֹרֵי אָדָם (סִימָן צ' וְאַחֲרוֹנִים).

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן יב, סְעִיף כ)

ב. לֹא יִתְפַּלֵּל כְּנֶגֶד בְּגָדִים הַמְצוּיָרִים אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם בּוֹלְטִים, וְאִם יִקְרָא נֶגֶד כֹּתֶל אוֹ בֶּגֶד מְצֻיָּר, יַעֲצִים עֵינָיו. אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל נֶגֶד הַמַּרְאָה, אֲפִלּוּ עֵינָיו סְגוּרוֹת (הָרַדְבַּ"ז סִימָן ק"ז).

(קֶשֶׁר גּוֹדֵל, סִימָן יב, סְעִיף כב)

מוּסָר

קְרִיאַת שְׁמַע, בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הִפְלִיג בְּעִנְיָן מִי שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּין, וְשֶׁבַח גָּדוֹל לַמְכַוְּנִין, כִּי פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה מ"ב תֵּבוֹת, "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ" עַד "וְשַׂמְתֶּם" ע"ב תֵּבוֹת, "אֶת דְּבָרַי" עַד "הָאָרֶץ" נ' תֵּבוֹת, "וַיֹּאמֶר" עַד סוֹף עִם חֲזָרַת שְׁלִיחַ צִיבּוּר (תֵּבוֹת ד' אֶלְקֵיכֶם אֱמֶת) ע"ב תֵּבוֹת. וְשָׁם נֶאֱמַר כִּי יֵשׁ מְדוֹרִין וּמְמוּנִין בְּגַן עֵדֶן עַל זֶה בִּפְרָטוּת, וּכְנֶגְדָּן ח"ו, עַיִן בְּזֹהַר חָדָשׁ (אַחֲרֵי נ"ז ע"ב רוּת ק"י.) בְּאֹרֶךְ (עַיִן מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע סִימָן ג' אוֹת ע"ח).

(צְפִּרְן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף כח).

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי תִּשָּׂא - אִיתָא בַּגְּמָרָא (בָּבָא בַּתְרָא דַּף יוּ"ד): אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הקב"ה בְּמָה תְּרוֹמַם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל אָמַר לוֹ בְּכִי תִּשָּׂא. פֵּרֵשׁ רש"י זַ"ל קַח מֵהֶם כּוֹפֶר לִצְדָקָה. אֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ לְקַמֵּיהּ [בַּהֶמְשֶׁךְ] דִּשְׁקוּלָה צְדָקָה כְּכָל הַמִּצְוֹות, וְזֶה שֶׁשָּׁאַל: בְּמָה תְּרוּם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל, דְּאֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁיְּקַיְּמוּ תַּרְיַ"ג מִצְוֹות, וְאָמַר לוֹ בְּכִי תִּשָּׂא דִּצְדָקָה הַוֵי [הֵינָה] כְּכָל הַמִּצְוֹות, וְכֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל "תִּשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" גִּימַטְרִיָּא **תַּרְיַ"ג**.
(מַרְאִית הָעַיִן, בָּבָא בַּתְרָא)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. קוֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל יָסִיר כִּיחוֹ וְנִיעוֹ וְכֹל דָּבָר הַטּוֹרְדוֹ (סִימָן צ"ב). מֻתָּר לִירֹק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וִיכַסֶּה בְּגֶמִי אוֹ יְדֶרֶסֶנּוּ בְּרַגְלָיו (סִימָן צ'). וּבִתְפִלַּת י"ח אָסוּר לִירֹק, וְאִם אִי אֶפְשָׁר, מַבְלִיעוֹ בִּכְסוּתוֹ, וְאִם הוּא אִסְטֶנִיס, זוֹרְקוֹ לַאֲחוֹרָיו, וְאִם אִי אֶפְשָׁר, זוֹרְקוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וְלֹא לִימִינוֹ, וְכֹל שֶׁכֵּן לְפָנָיו (סִימָן צ"ו). אֲפִלּוּ בַּתַּחֲנוּנִים שֶׁאַחַר תְּפִלָּה אָסוּר לִירֹק, דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא פָּסַע ג' פְּסִיעוֹת הָוֵי לֵיהּ [הֲרֵי הוּא] כְּעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאִם אִי אֶפְשָׁר שָׁרִי [מוּתָּר] אַף לִימִינוֹ וּלְפָנָיו (אַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סָעִיף כג-כו)
ב. לֹא יְגַהֵק וְלֹא יְפַהֵק, וְאִם הֶצְרֵךְ בְּאֹנֶס, יַנִּיחַ יָדוֹ עַל פִּיו.
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סָעִיף כז)

מוּסָר

וּכְבָר נוֹדַע מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע בְּתַלְמִיד הָרַמְבַּ"ן זלה"ה שֶׁהָיָה לוֹמֵד תָּדִיר וּמְבַטֵּל תְּפִלָּה וּקְרִיאַת שְׁמַע וּמִצְוֹות, וְהָרַמְבַּ"ן הָיָה מוֹכִיחוֹ מְאֹד כִּי זְמַן תּוֹרָה לְחוּד וּזְמַן תְּפִלָּה וּקְרִיאַת שְׁמַע לְחוּד, וְלֹא שָׁמַע בְּקוֹלוֹ, עַד שֶׁבָּא [עָלָיו צָרָה], וְאָמַר לוֹ הָרַמְבַּ"ן הֲלֹא הַזְהַרְתִּיךָ, וְהַכִי אָמְרִינַן בִּיבָמוֹת (דַּף ק"ט): כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה, אֲפִלּוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ. הָרְאֵת לְדַעַת דְּמַרְבֶּה בְּתוֹרָה לְבַד, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַיֵּם, אֲפִלּוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ... וְאַל תְּשִׁיבֵנִי מֵרַשְׁבֵּ"י וַחֲבֵירָיו, דִּלְפִי הַבַּבְלִי הָיוּ קוֹרִין קְרִיאַת שְׁמַע, וְלִירוּשַׁלְמִי הָיוּ מְקַיְּימִין מִצְוֹות הַתְּלוּיוֹת בִּזְמַן כְּגוֹן שׁוֹפָר וְסֻכָּה וְכַיּוֹצֵא, וְעוֹד שֶׁהֵם הָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בְּרוּחָנִיּוּת וּבוֹנִים בַּשָּׁמַיִם עוֹשֵׂי אוֹרִים גְּדוֹלִים וְהַנַּח לַאֲבָהָן דְּעַלְמָא [לְאָבוֹת הָעוֹלָם]
(דְּבָרִים אֲחָדִים רֵישׁ דְּרוּשׁ כב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַה' - רַבֵּנוּ בַּעַל הַטּוּרִים בְּפַרְפְּרָאוֹתָיו כָּתַב "וְנָתְנוּ" גַּם לְמַפְרֵעַ "וְנָתְנוּ", כִּי מַה שֶּׁיִּתֵּן, יוּתַּן לוֹ מֵאֵת ה'.

וְאֶפְשָׁר לְרַמֵּז בְּמַאי דְּתָנַן [בְּמָה שֶׁכָּתוּב בַּמִּשְׁנָה] "הֲוֵי כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס". וְהַתּוֹסְפוֹת פֶּרֶק קַמָּא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה רַמּוּ לַה מִירְמָא אַדְּתַנְיָא הָתָם [הַקְשׁוּ מֵהַנֶּאֱמָר בַּבְּרַיְיתָא שָׁם]: הָאוֹמֵר סֶלַע זוֹ לִצְדָקָה בִּשְׁבִיל שֶׁיִּחְיֶה בְּנִי אוֹ שֶׁאָזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא, הֲרֵי זֶה צַדִּיק גָּמוּר. וְהָרַב מהר"ש פְּרִימוֹ פָּרִיק לַה [תֵּרֵץ הַקּוּשְׁיָא] דְּמַתְנִיתִין אַיְירִי [שֶׁהַמִּשְׁנָה מְדַבֶּרֶת] בְּגוּף הַמִּצְוֹות, אֲבָל אִם מוֹסִיף בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ חַיָּב הַתּוֹסֶפֶת, שְׁרֵי [מוּתָר] לוֹמַר בִּשְׁבִיל שֶׁאָזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא וּלְחַיֵּי בְּנִי וְכַיּוֹצֵא. דַּיְיקָא נַמִּי דְּקָתָנֵי [וּמְדוּיָק גַּם בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה] סֶלַע זוֹ לִצְדָקָה דִּכְבָר יָצָא יְדֵי חוֹבַת צְדָקָה כָּרְאוּי לוֹ, וְהוּא סוֹלֵ"עַ סֶלַע זוֹ עַל מְנַת וכו'.

וְזֶה רֶמֶז "וְנָתְנוּ", וְאִם אַחֵר וְנָתְנוּ עוֹד יוֹסִיפוּ וְנָתְנוּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ חַיָּב, אָז מַצִּי לְמֵימַר [יָכוֹל לֵאמַר] שֶׁאָזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ "אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ", דִּבְתוֹסְפוֹת שְׁרֵי [מוּתָר].

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. רַבֵּנוּ הָאֲרִ"י הָיָה מִתְפַּלֵּל י"ח בְּעֵינַיִם סְגוּרוֹת. וְאִם יוֹתֵר טוֹב לוֹ לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסִּדּוּר, כֹּה יַעֲשֶׂה, וְשָׁח [וְיַשְׁפִּיל] עֵינַיִם.

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סָעִיף כח)

ב. צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִסְמֹךְ עַל עַמּוּד שֶׁלְּפָנָיו אוֹ בְּצִדּוֹ. וְחוֹלֶה שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לוֹ כִּי אִם בִּסְמִיכָה, אִם יוּכַל לְכַוֵּין כְּמוֹ אִם הָיָה יוֹשֵׁב, יַעֲמֹד וְיִסָּמֵךְ (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן צ"ד). אַף בִּתְפִלָּה מְיֻשָּׁב צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִסָּמֵךְ לְאַחֲרָיו, וְלֹא יִהְיֶה מַטֶּה לִצְדָדִין, וְאַל יִפְשֹׁט רַגְלָיו, וְלֹא יַרְכִּיבֵם זֶה עַל זֶה (עט"ז שָׁם סִימָן צה).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סָעִיף כט-ל)

מוּסָר

הַמִּתְפַּלֵּל יְכַוֵּין בְּלִבּוֹ פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת. וְיַחְשֹׁב כְּאִלּוּ שְׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ. וְיָסִיר כָּל הַמַּחְשָׁבוֹת. וְיַחְשֹׁב שֶׁאִם לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם מְדַבֵּר, הָיָה מְסַדֵּר דְּבָרָיו וּמְכַוֵּן יָפֶה, קַל וָחֹמֶר עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה. וְיַחְשֹׁב בְּדְבָרִים הַמַּכְנִיעִים אֶת הַלֵּב (סִימָן צ"ח עש"ב).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף לח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיֹּאמַר חַג לַה' מָחָר - תֵּימָהּ גָּדוֹל בָּזֶה, וּכְבָר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה תֵּבֵת "וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ" שֶׁכַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לַשָּׁמַיִם, אַךְ הַחַג הַזֶּה מַה נֶּאֱמַר בּוֹ, וְאֵיךְ הַתּוֹרָה כָּתְבָה זֶה? וְאָמְנָם הַסּוֹד הַנִּמְרָץ בָּזֶה שֶׁהֵלֹא הָעֵגֶל נַעֲשָׂה בְּי"ז בְּתַמּוּז וְנִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת, וְעָתִיד הקב"ה לְהָפְכוֹ לְיוֹם טוֹב, וְנִמְצָא "חַג לַה' מָחָר" בְּעֶצֶם, וּ"מָחָר" זֶה לְאַחַר זְמַן. שִׁבֹּלֶת שֻׁל לֶקֶט להרמ"ז מְגוּרֵי הָאָרֶ"י זַ"ל.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יַרְאֶה עַצְמוֹ בַּתְּפִלָּה כְּעַיֵּף וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד וְכַיּוֹצֵא מִתְּנוּעוֹת, וּתְכַסֶּה בּוּשָׁה כִּי בָּרְחוֹבוֹת וּבַעֲסָקָיו הוּא בָּרִיא, וְלַעֲבֹד ה' רֹאשׁוֹ עָלָיו כַּכַּרְמֶל [כָּבֵד כַּהַר] (כנה"ג).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף לא)

ב. זָקֵן שֶׁאֵין יָכוֹל לַעֲמֹד, יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ וּמִתְפַּלֵּל. וְחוֹלֶה מִתְפַּלֵּל אֲפִלּוּ שׁוֹכֵב עַל צִדּוֹ. וְהוּא שֶׁיּוּכַל לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ, וְאִם לָאו יְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ. וְאִם נִסְתַּלֵּק הָאֹנֶס, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, אֲפִלּוּ הִתְפַּלֵּל בְּהַרְהוּר, וְכֹל שֶׁכֵּן אִם הוּכְרַח לְהִתְפַּלֵּל מְיֻשָּׁב, כְּגוֹן שֶׁהָיָה בַּדֶּרֶךְ בְּקָרוֹן, כְּשֶׁבָּא לַבַּיִת אֵין צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל (עֵין בִּרְכִי יוֹסֵף סִימָן ס' וְסִימָן צ"ד).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף לב)

מוּסָר

לֹא יַעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא בְּאֵימָה וְהַכְנָעָה, וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ וּדְבָרִים בְּטֵלִים, אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, כְּגוֹן דִּבְרֵי תַּנְחוּמִים שֶׁל תּוֹרָה (סִימָן צ"ג).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מ)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וגו' - פֵּרוּשׁוֹ, כִּי הָאָדָם שֶׁרוֹצֶה חַ"ו לַעֲבוֹר עַל כָּל הַתּוֹרָה צָרִיךְ זְמַן, כְּגוֹן שֶׁיָּבוֹא פֶּסַח וְיֹאכַל חָמֵץ בְּפֶסַח, וְיֹאכַל חָדָשׁ לִפְנֵי הָעֹמֶר, וְלֹא יִתְעַנֶּה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְכַיּוֹצֵא לַעֲבוֹר עַל כָּל הַלְּאוִין וּלְהִמָּנַע מִלְּקַיֵּם הָעֲשִׂין צָרִיךְ זְמַן מָה אֲבָל הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֵין צָרִיךְ שׁוּם זְמַן, כִּי בָּרֶגַע הַהוּא עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה, דְּהַמּוֹדֶה בַּעֲבוֹדָה זָרָה כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בְּכֹל הַתּוֹרָה כּוּלָהּ.

וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "סָרוּ מַהֵר" בְּלִי שׁוּם זְמַן "מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם". וְכִי תֵּימָא אֵיךְ אֶפְשָׁר דְּסָרוּ מַהֵר וכו' וַהֲלֹא צָרִיךְ זְמַן לַעֲבוֹר עַל כָּל הַתּוֹרָה? לָזֶה אָמַר "עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה", וְכֹל הַמּוֹדֶה בַּעֲבוֹדָה זָרָה, כֹּפֶר בְּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, וְיָפֶה אָמַרְתִּי "סָרוּ מַהֵר". מְפָרְשִׁים.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אָסוּר לְהַפִּיחַ בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהֵעָמִיד עַצְמוֹ, הוֹלֵךְ אַחֲרָיו ד' אַמּוֹת וְתֵצֵא רוּחוֹ, וְאַחֲרֵי כְּכָלוֹת יְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ נֶסַח זֶה: "רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, יְצַרְתָּנוּ נְקֵבִים נְקֵבִים, חֲלוּלִים חֲלוּלִים, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ חֶרְפָּתֵינוּ וּכְלִימָתֵינוּ, חֶרְפָּה וּכְלִימָה בְּחַיֵּינוּ, רִמָּה וְתוֹלֵעָה בְּמִיתָתֵנוּ". וְחוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וְחוֹזֵר לִמְקוֹם שֶׁפָּסַק (סִימָן ק"ג ושל"ה).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף לג)
ב. לֹא יִגַּע בְּשׂוֹק וְיֶרֶךְ וּמְקוֹמוֹת הַמְּכוּסִים, וְלֹא יְחַכֵּךְ רֹאשׁוֹ בְּיָדוֹ, וְכֵן יִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִגַּע בְּצוֹאַת הָאֹזֶן וְהָאַף (סִימָן ד' וסִימָן צ"ב וְעַיֵּן בְּמַחְזִיק בְּרָכָה שָׁם).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף לד)

מוּסָר

יְכַוֵּן לְקַיֵּם מִצְוַת מוֹרָא בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמִצְוַת מוֹרָא מַהַשְׁכִּינָה הַשּׁוֹרָה שָׁם, וְנָכוֹן לִיזָּהֵר שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּלָל אַף שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּפְשָׁט לְשׁוֹן הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ב קל"א ע"ב).
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף עה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי - פֵּרוּשׁ מַה שֶּׁטָּעַנְתָּ "לִי צִוִּיתָ, לָהֶם לֹא צִוִּיתָ", גַּם מַה שֶּׁאָמַרְתִּי "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים", וְכֹל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "לִי" אֵין לוֹ הֶפְסֵק וְהַכַּוָּנָה לְעוֹלָם, עַתָּה תַּנִּיחַ מִן הַצַּד טְעָנוֹת "לִי" וְיִחַר אַפִּי וכו'. מְפָרְשִׁים.
(נַחַל קְדוּמִים)
^ פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יֹאחַז בְּיָדוֹ שׁוּם דָּבָר כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, חוּץ מֵהַמַּחֲזוֹר [מֵהַסִּדּוּר]. וְאִם הִתְפַּלֵּל וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בְּאֵיזֶה דָּבָר, אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְהִתְפַּלֵּל (סִימָן צ"ו וְאַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף לה)
ב. אִם רוֹצִים לוֹמַר נוּסַח אֵיזֶה תְּפִלָּה אוֹ וִדּוּי בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְכַיּוֹצֵא, צָרִיךְ לְרַשֵּׁם בַּסֵּפֶר אוֹתוֹ הַנּוּסָח, וְהַסֵּפֶר בְּחֵיקוֹ יִשָּׁא שֶׁיְּהֵא מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּעִתּוֹ (בִּרְכֵי יוֹסֵף שָׁם).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף לו)

מוּסָר

הִנֵּה נִמְצָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁרוֹצִים לִלְמֹד וְיוֹשְׁבִים בַּלֵּילוֹת כַּמָּה שָׁעוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, אַךְ לְמַחְסוֹר שֶׁמְּאַבְּדִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנָתָהּ וּתְפִלָּה בְּצִבּוּר וְלֹא אִכְפַּת לְהוּ [לָהֶם], כִּי סָבְרוּ דְּטָפֵי [שֶׁיּוֹתֵר] עָדִיף לִלְמֹד. וְגַם בַּיּוֹם אִם לוֹמְדִים וְזַמָּן מִנְחָה עוֹבֵר אֵינָם שָׂמִים עַל לֵב, וְשָׁרוּ לְהוּ מָארַיְיהוּ [וְיִסְלַח לָהֶם ה'] כִּי כָּל אֵלּוּ הֵם עֲוונוֹת וּמָה גַּם לת"ח דִּשְׁגָגוֹת נֶחְשָׁבוֹת לִזְדוֹנוֹת, וְלֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, וְהַיְנוּ דְּאָמַר [וְזֶהוּ שֶׁאָמַר] ר' יְהוּדָה אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוֹ בַּתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, דְּלָא סַגֵי [שֶׁלֹּא מַסְפִּיק] עָמְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה לְחוּד, רַק צָרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ שֶׁלֹּא יַחֲטִיא הַשַּׁעֲרָה מִכָּל מְצִוּוֹת דְּאוֹרַיְיתָא וּדְרַבָּנָן.
(כְּסֵא דָּוִד סוֹף דְּרוּשׁ יג אוֹת ב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן - וְזֶה אֶפְשָׁר רֶמֶז קְרָאִין [הַפְּסוּק] "שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן", כְּלוֹמַר "שַׁבָּת" גּוּפֵיהּ, [עַצְמוֹ] "שַׁבָּתוֹן" קָטָן. רֶמֶז לְשָׁעָה אַחַת קֹדֶם. "כָּל הָעוֹשֶׂה בּוֹ" בְּשַׁבָּת – "מְלָאכָה יוּמַת", אֲבָל בְּשִׁעַת הַתּוֹסֶפֶת שֶׁהוּא שַׁבָּתוֹן, לֹא.
(כְּסֵא דָּוִד דְּרוּשׁ יא)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אִם תִּינוֹק מַטְרִידוֹ, וְכֵן גְּדוֹלִים שֶׁהֵם מְדַבְּרִים, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בַּקּוֹל לְהַשְׁתִּיקָם (מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן ק"ד).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יב, סְעִיף לט)
ב. לֹא יַעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ פַּלְפּוּל, אֶלָּא מִתּוֹךְ הֲלָכָה פְּסוּקָה.

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מא)

מוּסָר

יְכַוֵּין בִּתְפִלַּת י"ח שֶׁהַכֹּל הוּא לְתַקֵּן הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְיִזָּהֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ, וְהָעִקָּר הוּא שֶׁגַּם הוּא עַצְמוֹ לֹא יִשְׁמַע קוֹלוֹ. וְיוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו הַתֵּבוֹת כְּתִקָּנָן, וְלָזֶה צָרִיךְ זְהִירוּת וְיִשּׁוּב.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ - רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה פֵּרְשׁוּ כִּי כְּתִיב "לְךָ" אוֹ "לָכֶם" לַהֲנָאַתְכֶם. וְזֶה יֹאמַר שֶׁאָפִלּוּ בַּאֲכִילָה וּמַלְבּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת יִהְיֶה לָכֶם כַּוָּנָה שֶׁהוּא לִכְבוֹד שַׁבָּת דַּוְקָא, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "יִהְיֶה לָכֶם" אֲפִלּוּ מַה שֶּׁהוּא לַהֲנָאַתְכֶם, יִהְיֶה "קֹדֶשׁ", שֶׁהַכֹּל לִכְבוֹד ה' שֶׁצִּוָּנוּ לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת. סֵפֶר קֶרֶן אוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. אָסוּר לֵישֵׁב בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת שֶׁל מִתְפַּלֵּל, בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִן הַצְּדָדִין בֵּין מִלְּאַחֲרָיו, וַיַּרְחִיק ד' אַמּוֹת, וְאִם עוֹסֵק בְּתִקּוּנֵי הַתְּפִלָּה אֲפִלּוּ בְּאֵיזֶהוּ מָקוֹם, אֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק, וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר גַּם אִם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֲבָל לֹא בִּמְהֵרָהֵר. וְאִם הַיּוֹשֵׁב יָשַׁב כְּבָר וְעָמַד זֶה בְּצִדּוֹ, אִם אֵינוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵין צָרִיךְ לָקוּם, וְחוּץ לְד' אַמּוֹת, שָׁרֵי [מוּתָר] אֲפִלּוּ לְפָנָיו (סִימָן ק"ב וְאַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מב)

ב. אָסוּר לַעֲבוֹר נֶגֶד הַמִּתְפַּלְּלִים לִפְנֵיהֶם בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת, אֲבָל לְצִדֵּיהֶן שָׁרֵי [מוּתָר]. וּבַזֹּהַר ח"א ד' קל"ב אָמְרוּ מָאן דְּצַלֵּי, אָסוּר לְמֶעֱבַר ד' אַמּוֹת סָמִיךְ לֵיהּ לְכָל סִטְרָא, בָּר לְקַמֵּיהּ [מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, אָסוּר לַעֲבוֹר אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לוֹ לְכָל צַד וּמִלְּפָנָיו]. מִי שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ וְאַחֵר מִתְפַּלֵּל אַחֲרָיו וְלֹא הִשְׁלִים, אָסוּר לִפְסֹעַ ג' פְּסִיעוֹת עַד שֶׁיַּשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ הָעוֹמֵד אַחֲרָיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁהִתְחִיל הָאַחֵר לְהִתְפַּלֵּל אַחֲרָיו.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מג-מד)

מוּסָר

יִזָּהֵר לִהְיוֹת בָּקִי בְּדִינִין הַנִּצְרָכִים כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, כְּגוֹן בְּדִין אִם טָעָה בְּמַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, וְהַשְׁאֵלָה, אוֹ יַעֲלֶה וְיָבֹא, וְכִיּוֹצֵא, שֶׁאִם לֹא יֵדַע, מַה יַּעֲשֶׂה כְּשֶׁיִּקָּרֶה לוֹ

סָפֵק. וּמֵעִיקָּרָא [וּמִלְּכַתְּחִילָּה] יִזְכֹּר לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, וְיִזְדָּרֵז לְבַל יִשְׁכַּח וְיִצְטָרֵךְ לַחֲזֹר וְיִהְיוּ בִּרְכוֹתָיו לְבַטָּלָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת - כִּלְפֵי מַה שֶׁהִקְדִּים שֶׁהַשַּׁבָּת שָׁלוֹם, וְעַל כֵּן וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה, לָזֶה אָמַר "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת", שֶׁלֹּא תַּעֲשׂוּ מַחֲלֹקֶת וְכַעַס כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּתִּקּוּנִים, וְאִם בְּכָל הַיָּמִים אָסוּר, ק"ו בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא שָׁלוֹם, וְעַל זֶה עוֹמֵד הָעוֹלָם.
(כַּסָּא דָּוִד דְּרוּשׁ יא)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. יִכָּרַע גּוּפוֹ כְּשֶׁאוֹמֵר "בָּרוּךְ", וּכְשֶׁיֹּאמַר "אַתָּה" יִשְׁחֶה רֹאשׁוֹ, וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, זוֹקֵף בַּשֵּׁם, הָרֹאשׁ, וְאַחַר כָּךְ הַגּוּף (זֹהַר רע"מ רֵישׁ עֵקֶב. וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן קיג). כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ, יִכָּרַע בִּמְהִירוּת בְּפַעַם אַחַת דֶּרֶךְ הַכְנָעָה, וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, יִהְיֶה בְּנַחַת (סִימָן קי"ג).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יג, סְעִיף ב-ג)

ב. הַכְּרִיעָה תִּהְיֶה עַד שֶׁיִּתְפַּקְּקוּ כָּל חֻלְיוֹת שֶׁבַּשִּׁדְרָה. וְצָרִיךְ לְכָרֹעַ עַל בִּרְכָּיו (בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן קכא). וְזֶקֵן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל, בְּהַרְכָּנַת רֹאשׁוֹ דַּי, וְהַבְּרִיא לֹא יִשְׁחֶה כָּל כָּךְ דְּמֻחֲזֵי כְּיוּהֲרָא (סִימָן קי"ג).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יג, סְעִיף ד)

מוּסָר

שְׁחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן אֲסוּרִים, כִּי מַעֲבִיר מוֹרָא שָׁמַיִם מֵעָלָיו, וּסִימָן לַדָּבָר מִדִּבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחָק, "שֶׁקֶר" רָאשֵׁי תֵּבוֹת **שְׂחוֹק** קַלּוּת **רֹאשׁ**, וַאֲפִלּוּ עִם אִשְׁתּוֹ אָמְרוּ (חֲגִיגָה ה' ע"ב) "אֲפִלּוּ שִׂיחָה קַלָּה שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין", וכמ"ש (עָמוֹס ד, יג) "וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֹּׂחוֹ", וּמָה גַּם אִם הִיא נִדָּה, כִּי אֲפִלּוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנֶיהָ, כָּתְבוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁיְּרַחִיק עַצְמוֹ (עַיֵּן רַמְבַּ"ן בְּרֵאשִׁית לא, לה), וְכֵן מִלְּדַבֵּר עִמָּהּ, וְסִימָנְךָ נָאֲלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁתִי' (תְּהִלִּים לט, ג) רָאשֵׁי תֵּבוֹת "נִדָּה". וְאַף כִּי בִּזְמַנֵּינוּ הוּא רָחוֹק זְהִירוּת בָּזֶה, שֶׁהִיא מִצְטַעֶרֶת מְאֹד עַל זֶה, וּבְעֵי לְמֶעְבַּד לַהּ נַיְיחָא [וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ רְצוֹנָהּ], מִכָּל מָקוֹם שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ עִמָּהּ אָסוּר מִן הַדִּין, וְכַמָּה הַרְחָקוֹת עָבוּד רַבָּנָן [עָשׂוּ חֲכָמִים].

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף קט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְכָל חָכַם לֵב בָּכֶם - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "בַּחוֹל", לְרָמֵז כִּי אֵין מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ פֶּרֶק קַמָּא דִּיבָמוֹת.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. הַמִּתְפַּלֵּל יְכַוֵּין בְּכָל הַבְּרָכוֹת, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּן בְּכֻלָּן, לְפָחוֹת יְכַוֵּן בְּאָבוֹת.

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יג, סְעִיף א)

ב. בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁמְּרֻצָּף בְּאַבְנֵי שַׁיִשׁ, מֻתָּר לְהִשְׁתַּחֲווֹת כָּל דְּלֵיכָּא [שֶׁאֵין] פִּשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וּלְכַתְּחִילָּה מֻתָּר לְרַצֵּף הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת בָּאֲבָנִים (הָרַב כנה"ג סִימָן קיג וסִימָן קל"א). בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים בְּמוּסָף, נַהֲגוּ לְהַצִּיעַ מַצָּעוֹת וּמַחְצָלָאוֹת אוֹ עֲשָׂבִים (סִימָן קצ"א).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן יג, סְעִיף ה-ו)

מוּסָר

וּמִן הָרָאוּי לָשִׂים נֶגֶד עֵינָיו, מַה שֶּׁכָּתַב מָר זְקֵנֵנוּ הָרַב חֶסֶד לְאַבְרָהָם זלה"ה, כִּי בְּכָל שָׁנָה ל' יוֹם קֹדֶם הַפֶּסַח הקב"ה עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל מַשּׂוֹא פָּנִים בְּרֹב חֶסְדָּיו, וּמַתְחִיל לְהוֹצִיא נַפְשׁוֹתָם מֵהֵיכָלוֹת הַטֻּמְאָה מְעַט מְעַט, שִׁעוּר חֶלֶק אֶחָד מל' בְּכָל לַיְלָה, בְּאֹפֶן שֶׁבְּלֵיל בְּעוּר חָמֵץ, כָּל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בַּפֶּתַח מֵהֵיכָל הַחִיצוֹן מהנ' שִׁעוּר חֶלֶק אֶחָד מל' מִשִּׁעוּר הַכַּמּוּת שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים לֵיל ל"א קֹדֶם הַפֶּסַח, וְלֵיל פֶּסַח אֵין נִכְנָסִים כְּלָל וְעִקָּר וְכֻלָּם פְּטוּרִין מִבְּנֵי חוֹרִין. זֶהוּ תֹּרֶף דְּבָרָיו בְּקִצּוּר (דַּף כ"ג ע"ד). ע"ש בְּאֹרֶךְ.

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שְׁלֹשִׁים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "יִקְרַב", לְפִי שֶׁהוּא הָיָה מַקְרִיב עַצְמוֹ לְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת, לְכָךְ ה' קֵרְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַבָּא לִיטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. עֲשָׂרָה מִתְעַנְּיִן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד מֵהֶם כְּבָר הִתְפַּלֵּל, אֵין לוֹמַר "עֲנֵנוּ" (בֵּית דָּוִד סִימָן שמה). אִם יֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵינוֹ מַשְׁלִים, לֹא יֹאמְרוּ "עֲנֵנוּ" (מָגֵן אַבְרָהָם סִימָן תקס"ו). הָא דְּבָעֵי עֲשָׂרָה מִתְעַנְּיִן, הַיְנוּ דַּוְקָא בְּתַעֲנִית צִבּוּר שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תְּבֹא, אֲבָל בְּד' צוֹמוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁאֵין שָׁם מִתְעַנִּים אֶלָּא ו' אוֹ ז' וְהַשְּׁאָר חוֹלִים אוֹ אֹנֶס אַחֵר, יְכוֹלִים לוֹמַר "עֲנֵנוּ" וְלִקְרוֹת "וַיְחַל" אַף שֶׁאֵין עֲשָׂרָה מִתְעַנִּים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (בר"י סִימָן תקס"ו).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טו, סְעִיף ד-ו)

ב. כָּל שֶׁלֹּא יֵשׁ עֲשָׂרָה מִתְעַנְּיִן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְכֵיוֹצֵא, אֵין לְהוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא יֹאמְרוּ עֲנֵנוּ בַּחֲזָרָה, אֲפִלּוּ בְּמִנְחָה, וַאֲפִלּוּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן תקס"ח).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טו, סְעִיף ז)

מוּסָר

וְהַעֲיֵנִי בָּשָׂר לוֹ, יְכַוֵּן לִקְרֹאת אֱלֹהֵינוּ, וְיֵיטִיב מַעֲשָׂיו ל' יוֹם קֹדֶם לַפֶּסַח וּבְפָרָט בְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג, יְעוֹרֵר לִבּוֹ וְרַעְיוֹנָיו כִּי הַלַּיְלָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ בַּחֲסָדָיו הָרַבִּים הוֹצִיאָנוּ מִשִּׁעְבּוּד הַסִּטְרָא אַחֲרָא [צַד הַטּוּמְאָה], וְהָיְתָה מִסְלָּה לְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ. וְהוּא בְּעֶצֶם מַה שֶּׁאָמְרוּ ז"ל חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, דְּמִלְּבַד הַטַּעַם הַפָּשׁוּט, כִּי אִלּוּ לֹא הוֹצִיא הקב"ה אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם עֲדַיִן אָנוּ וּבָנֵינוּ וכו', וְאִם כֵּן הַוֵי [הָרֵי] כְּאִלּוּ אֲנַחְנוּ יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, וּבְפָרָט כִּי עִקַּר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְעַל הָרֹב, גַּם נִשְׁמָתֵנוּ הָיְתָה הִיא בְּמִצְרַיִם בְּשִׁעְבּוּד קָשֶׁה וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם. וּמְדֻקְדָּק בְּיוֹתֵר ע"פ הַקְּדָמָה הַנִּזְכָּר, כִּי מַמָּשׁ אֲנַחְנוּ עַצְמֵנוּ הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים בַּסִּטְרָא אַחֲרָא, וְהקב"ה מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה מוֹצִיאֵנוּ מִעֹט מֵעֹט מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא וּמְבִיאֵנוּ לִקְדֻשָּׁה, עַד כִּי בְּלֵיל פֶּסַח כֻּלָּנוּ בְּנֵי חוֹרִין. וְכֹל זֶה נִמְשָׁךְ מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְאַתְּי שְׁפִיר [וּמוּבָן הֵיטֵב] דָּבָר שֶׁבַּחוֹבָה, לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְנִתְגַּלָּה טַעַם דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "שׁוֹאֲלִים בְּהֲלָכוֹת פֶּסַח קֹדֶם לְפֶסַח ל' יוֹם", כִּי הֲנֵי [אֵלּוּ] ל' הֵם שַׁיָּכִים לְפֶסַח, וּמִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה פָּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ כִּי בְּל' יוֹם הַלָּלוּ, הֵחֵלּוּ עוֹלִין לְאַט לְאַט, נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מֵרְשׁוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שִׁלְשִׁים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְהַמַּלְאָכָה הָיְתָה דַּיָּם - אֶפְשָׁר לוֹמַר עוֹד בַּמָּסוֹרָה הַנִּזְכָּר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל דִּלְיוֹם הַדִּין שׁוֹאֲלִים לְאָדָם עָסְקוֹתָיו בַּתּוֹרָה פִּלְפֻלְתָּ בֶּחָכְמָה? וְאִם לָמַד מִקְרָא מִשְׁנָה וכו' עַד מַעֲשֶׂה

מֶרְכָּבָה וְשִׁעוּר קוֹמָה. וְיִשְׁתּוֹמֵם הָאָדָם כִּי אַף גְּדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ לֹא יַגִּיעוּ לִשְׁלִישׁ וּלְרֻבִיעַ. אָמְנָם כָּתְבוּ ז"ל דְּאִם הָאָדָם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה תָּדִיר בְּמָקוֹם שֶׁלִּבּוֹ חָפֵץ יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה גְּדוֹלָה, מְלֶאכֶת הַתּוֹרָה אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה וּרְחָבָה מִנִּי יָם, וּמָה נַעֲשֶׂה כִּי יָקוּם אֵל וְכִי יִפְקֹד מָה נְשִׁיבֶנּוּ. לָזֶה אָמַר וְהַמְּלָאכָה לֹא לְיוֹם וְלֹא לְיוֹמַיִם, כְּלוֹמַר אִם יִשְׁקֹד עַל לִמּוּדוֹ יוֹם יוֹם וְעוֹשֶׂה תּוֹרָתוֹ קֶבַע וְלֹא לְיוֹם וְלֹא לְיוֹמַיִם כִּי אִם תָּדִיר, אָז, "וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַּיָּם" וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ.

(פְּנֵי דָוִד)

פָּרָשַׁת ויקהל

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יֹאחַז בְּיָדוֹ שׁוּם דָּבָר כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, חוּץ מֵהַמַּחֲזוֹר [מֵהַסִּדּוּר]. וְאִם הִתְפַּלֵּל וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בְּאֵיזֶה דָּבָר, אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְהִתְפַּלֵּל (סִימָן צ"ו וְאַחֲרוֹנִים).

(קֶשֶׁר גְּוּדָל, סִימָן יב, סָעִיף לה)

ב. אִם רוֹצִים לוֹמַר נוּסַח אֵיזֶה תְּפִלָּה אוֹ וִדּוּי בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְכַיּוֹצֵא, צָרִיךְ לְרַשֵּׁם בַּסֵּפֶר אוֹתוֹ הַנּוּסָח, וְהַסֵּפֶר בְּחֵיקוֹ יִשָּׂא שֶׁיְּהֵא מוּכָן וּמְזֻמָּן בְּעִתּוֹ (בִּרְכֵּי יוֹסֵף שָׁם).

(קֶשֶׁר גְּוּדָל, סִימָן יב, סָעִיף לו)

מוּסָר

הִנֵּה נִמְצָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁרוֹצִים לִלְמֹד וְיוֹשְׁבִים בַּלֵּילוֹת כַּמָּה שָׁעוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, אַךְ לְמַחְסוֹר שֶׁמְּאַבְּדִים קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנָתָהּ וּתְפִלָּה בְּצִבּוּר וְלֹא אִכְפַּת לְהוּ [לָהֶם], כִּי סָבְרוּ דְּטָפֵי [שֶׁיּוֹתֵר] עָדִיף לִלְמֹד. וְגַם בַּיּוֹם אִם לוֹמְדִים וְזֶמֶן מְנָחָה עוֹבֵר אֵינָם שָׂמִים עַל לֵב, וְשָׁרוּ לְהוּ מָארַיְיהוּ [וְיִסְלַח לָהֶם ה'] כִּי כָּל אֵלּוּ הֵם עֲוונוֹת וּמָה גַּם לת"ח דִּשְׁגָגוֹת נֶחְשָׁבוֹת לְזְדוֹנוֹת, וְלֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה, וְהֵינוּ דְּאָמַר [וְזֶהוּ שֶׁאָמַר] ר' יְהוּדָה אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוֹ בַּתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ, דְּלָא סַגֵי [שֶׁלֹּא מַסְפִּיק] עָמְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה לְחוּד, רַק צָרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ שֶׁלֹּא יַחֲטִיא הַשַּׁעֲרָה מִכָּל מְצִוּוֹת דְּאוֹרַיְיתָא וּדְרַבָּנָן.

(כִּסֵּא דָוִד סוֹף דְּרוּשׁ יג אוֹת ב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן - וְזֶה אֶפְשָׁר רֶמֶז קְרָאִין [הַפָּסוּק] "שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן", כְּלוֹמַר "שַׁבָּת" גּוּפֵיהּ, [עַצְמוֹ] "שַׁבָּתוֹן" קָטָן. רֶמֶז לְשָׁעָה אַחַת קֹדֶם. "כָּל הָעוֹשֶׂה בּוֹ" בְּשַׁבָּת – "מְלָאכָה יוֹמַת", אֲבָל בְּשִׁעַת הַתּוֹסֶפֶת שֶׁהוּא שַׁבָּתוֹן, לֹא.
(כְּפָא דָּוִד דְּרוּשׁ יא)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אִם תִּינוֹק מַטְרִידוֹ, וְכֵן גְּדוֹלִים שֶׁהֵם מְדַבְּרִים, יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בַּקּוֹל לְהַשְׁתִּיקָם (מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן ק"ד).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף לט)
ב. לֹא יַעֲמֹד לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ פַּלְפּוּל, אֶלָּא מִתּוֹךְ הֲלָכָה פְּסוּקָה.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מא)

מוּסָר

יְכַוֵּין בִּתְפִלַּת י"ח שֶׁהַכֹּל הוּא לְתַקֵּן הַמִּדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְיִזָּהֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ, וְהָעִקָּר הוּא שֶׁגַּם הוּא עַצְמוֹ לֹא יִשְׁמַע קוֹלוֹ. וְיוֹצִיא בִּשְׂפָתָיו הַתֵּבוֹת כְּתִקָּנָן, וְלָזֶה צָרִיךְ זְהִירוּת וְיִשּׁוּב.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ - רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה פֵּרְשׁוּ כִּי כְּתִיב "לְךָ" אוֹ "לָכֶם" לְהַנָּאַתְכֶם. וְזֶה יֹאמַר שֶׁאֶפְלוּ בַּאֲכִילָה וּמַלְבּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת יִהְיֶה לָכֶם כַּוָּנָה שֶׁהוּא לִכְבוֹד שַׁבָּת דַּוְקָא, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "יִהְיֶה לָכֶם" אֲפִלּוּ מַה שֶׁהוּא לְהַנָּאַתְכֶם, יִהְיֶה "קֹדֶשׁ", שֶׁהַכֹּל לִכְבוֹד ה' שֶׁצִּיְּוָנוּ לְכַבֵּד הַשַּׁבָּת. סֵפֶר קֶרֶן אוֹר פְּנֵי מֹשֶׁה.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. אָסוּר לֵישֵׁב בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת שֶׁל מִתְפַּלֵּל, בֵּין מִלְּפָנָיו בֵּין מִן הַצְּדָדִין בֵּין מֵאֲחֲרָיו, וַיַּרְחִיק ד' אַמּוֹת, וְאִם עוֹסֵק בְּתִקּוּנֵי הַתְּפִלָּה אֲפִלּוּ בְּאֵיזֶהוּ מָקוֹמָן, אֵין צָרִיךְ לְהַרְחִיק, וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר גַּם אִם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֲבָל לֹא בְּמָהֳרָהֵר. וְאִם הַיּוֹשֵׁב יָשַׁב כְּבָר וְעָמַד זֶה בְּצִדּוֹ,

אִם אֵינוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֵין צָרִיךְ לָקוּם, וְחוּץ לְד' אַמּוֹת, שָׁרֵי [מוּתָּר] אֲפִלּוּ לְפָנָיו (סִימָן ק"ב וְאַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מב)
ב. אָסוּר לַעֲבוֹר נֶגֶד הַמִּתְפַּלְּלִים לִפְנֵיהֶם בְּתוֹךְ ד' אַמּוֹת, אֲבָל לְצִידֵיהֶן שָׁרֵי [מוּתָּר]. וּבַזֹּהַר ח"א ד' קל"ב אָמְרוּ מָאן דְּצַלֵּי, אָסוּר לְמֶעֱבָר ד' אַמּוֹת סָמִיךְ לֵיהּ לְכָל סִטְרָא, בָּר לְקַמֵּיהּ [מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, אָסוּר לַעֲבוֹר אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לוֹ לְכָל צַד וּמִלְפָנָיו]. מִי שֶׁהִשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ וְאַחֵר מִתְפַּלֵּל אַחֲרָיו וְלֹא הִשְׁלִים, אָסוּר לִפְסֹעַ ג' פְּסִיעוֹת עַד שֶׁיַּשְׁלִים תְּפִלָּתוֹ הָעוֹמֵד אַחֲרָיו, וַאֲפִלּוּ שֶׁהִתְחִיל הָאַחֵר לְהִתְפַּלֵּל אַחֲרָיו.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יב, סְעִיף מג-מד)

מוּסָר

יְזֻהַר לִהְיוֹת בָּקִי בְּדִינִין הַנִּצְרָכִים כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל, כְּגוֹן בְּדִין אִם טָעָה בְּמַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, וְהַשְׁאֵלָה, אוֹ יַעֲלֶה וְיָבֹא, וְכֵיוֹצֵא, שֶׁאִם לֹא יֵדַע, מַה יַּעֲשֶׂה כְּשֶׁיִּקְרֶה לוֹ סָפֵק. וּמֵעִיקָּרָא [וּמִלְּכַתְּחִילָּה] יִזְכֹּר לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר, וְיִזְדָּרֵז לְבַל יִשְׁכַּח וְיִצְטָרֵךְ לַחֲזֹר וְיִהְיוּ בְּרָכוֹתָיו לְבַטָּלָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף פה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת - כְּלַפֵּי מַה שֶּׁהִקְדִּים שֶׁהַשַּׁבָּת שָׁלוֹם, וְעַל כֵּן וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה, לָזֶה אָמַר "לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת", שֶׁלֹּא תַּעֲשׂוּ מַחֲלֹקֶת וְכַעַס כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּתִּקּוּנִים, וְאִם בְּכָל הַיָּמִים אָסוּר, ק"ו בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא שָׁלוֹם, וְעַל זֶה עוֹמֵד הָעוֹלָם.
(כְּסֵא דָּוִד דְּרוּשׁ יא)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. יִכְרַע גּוּפוֹ כְּשֶׁאוֹמֵר "בָּרוּךְ", וּכְשֶׁיֹּאמַר "אַתָּה" יִשְׁחֶה רֹאשׁוֹ, וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, זוֹקֵף בַּשֵּׁם, הָרֹאשׁ, וְאַחַר כָּךְ הַגּוּף (זֹהַר רע"מ רֵישׁ עִקֵּב. וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן קיג). כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ, יִכְרַע בִּמְהִירוּת בְּפַעַם אַחַת דֶּרֶךְ הַכְנָעָה, וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, יִהְיֶה בְּנַחַת (סִימָן קי"ג).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יג, סְעִיף ב-ג)

ב. הַכְּרִיעָה תִּהְיֶה עַד שֶׁיִּתְפַּקְּקוּ כָּל חֻלְיוֹת שֶׁבַּשִּׁדְרָה. וְצָרִיךְ לְכְרֹעַ עַל בִּרְכָּיו (בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן קכא). וְזֶקֶן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל, בְּהַרְכָּנַת רֹאשׁוֹ דַּי, וְהַבָּרִיא לֹא יִשְׁחֶה כָּל כָּךְ דְּמֶחֱזֵי כְּיוּהֲרָא (סִימָן קי"ג).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יג, סְעִיף ד)

מוּסָר

שְׁחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן אֲסוּרִים, כִּי מַעֲבִיר מוֹרָא שָׁמַיִם מֵעָלָיו, וּסְיָמָן לַדָּבָר מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחַק, "שֶׁקֶר" רָאשֵׁי תֵּבוֹת **שְׂחוֹק** קַלּוּת **רֹאשׁ**, וַאֲפִלּוּ עִם אִשְׁתּוֹ אָמְרוּ (חֲגִיגָה ה' ע"ב) "אֲפִלּוּ שִׂיחָה קַלָּה שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין", וכמ"ש (עָמוֹס ד, יג) "וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֹּׂחוֹ", וּמָה גַּם אִם הִיא נִדָּה, כִּי אֲפִלּוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנֶיהָ, כָּתְבוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁיַּרְחִיק עַצְמוֹ (עַיֵּן רַמְבַּ"ן בְּרֵאשִׁית לֹא, לה), וְכֵן מִלְּדַבֵּר עִמָּהּ, וְסִימָנִיךְ נֶאֱלַמְתִּי דּוּמִיָּה הֶחֱשֵׁתִי' (תְּהִלִּים לט, ג) רָאשֵׁי תֵּבוֹת "נִדָּה". וְאַף כִּי בִּזְמַנֵּינוּ הוּא רָחוֹק זְהִירוּת זֶה, שֶׁהִיא מִצְטַעֶרֶת מְאֹד עַל זֶה, וּבָעֵי לְמֶעְבַּד לַהּ נַיְיחָא [וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ רְצוֹנָהּ], מִכָּל מָקוֹם שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ עִמָּהּ אָסוּר מִן הַדִּין, וְכַמָּה הַרְחָקוֹת עֲבוּד רַבָּנָן [עֲשׂוּ חֲכָמִים].

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף קט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְכָל חָכָם לֵב בָּכֶם - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "בַּחוֹל", לְרָמֵז כִּי אֵין מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ פֶּרֶק קַמָּא דִּיבָמוֹת.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. הַמִּתְפַּלֵּל יְכַוֵּין בְּכָל הַבְּרָכוֹת, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּן בְּכֻלָּן, לְפָחוֹת יְכַוֵּן בְּאָבוֹת.

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יג, סְעִיף א)

ב. בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁמְּרֻצָּף בְּאַבְנֵי שַׁיִשׁ, מֻתָּר לְהִשְׁתַּחֲווֹת כָּל דְּלֵיפָא [שֶׁאֵין] פְּשׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וּלְכַתְּחִילָּה מֻתָּר לְרַצֵּף הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת בָּאֲבָנִים (הָרַב כנה"ג סִימָן קיג וסִימָן קל"א). בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁכּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים בְּמוֹסָף, נַהֲגוּ לְהַצִּיעַ מַצָּעוֹת וּמַחְצְלָאוֹת אוֹ עֲשָׂבִים (סִימָן קצ"א).

(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן יג, סְעִיף ה-ו)

מוסָר

וּמִן הָרְאוּי לָשִׂים נֶגֶד עֵינָיו, מַה שֶּׁכָּתַב מָר זְקֵנֵנוּ הָרַב חֶסֶד לְאַבְרָהָם זלה"ה, כִּי בְּכָל שָׁנָה ל' יוֹם קֹדֶם הַפֶּסַח הקב"ה עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל מַשּׂוֹא פָּנִים בְּרֹב חֲסָדָיו, וּמַתְחִיל לְהוֹצִיא נַפְשׁוֹתָם מֵהֵיכָלוֹת הַטֻּמְאָה מְעַט מְעַט, שִׁעוּר חֶלֶק אֶחָד מל' בְּכָל לַיְלָה, בְּאֹפֶן שֶׁבְּלֵיל בְּעוּר חָמֵץ, כָּל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בַּפֶּתַח מֵהֵיכָל הַחִיצוֹן מהנ' שִׁעוּר חֶלֶק אֶחָד מל' מִשִּׁעוּר הַכַּמּוּת שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים לֵיל ל"א קֹדֶם הַפֶּסַח, וְלֵיל פֶּסַח אֵין נִכְנָסִים כְּלָל וְעִקָּר וְכֻלָּם פְּטוּרִין מִבְּנֵי חוֹרִין. זֶהוּ תֹּרֶף דְּבָרָיו בְּקִצּוּר (דַּף כ"ג ע"ד). ע"ש בְּאֹרֶךְ.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שְׁלִשִּׁים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "יִקְרַב", לְפִי שֶׁהוּא הָיָה מַקְרִיב עַצְמוֹ לְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת, לְכָךְ ה' קֵרְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַבָּא לִיטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ.
(חוֹמַת אָנָךְ)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. עֲשָׂרָה מִתְעַנְּיִן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד מֵהֶם כְּבָר הִתְפַּלֵּל, אֵין לוֹמַר "עֲנֵנוּ" (בֵּית דָּוִד סִימָן שמה). אִם יֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵינוֹ מַשְׁלִים, לֹא יֹאמְרוּ "עֲנֵנוּ" (מָגֵן אַבְרָהָם סִימָן תקס"ו). הָא דְּבָעֵי עֲשָׂרָה מִתְעַנְּיִן, הַיְנוּ דַּוְקָא בְּתַעֲנִית צִבּוּר שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבֹא, אֲבָל בְּד' צוֹמוֹת, אֲפִלּוּ שֶׁאֵין שָׁם מִתְעַנִּים אֶלָּא ו' אוֹ ז' וְהַשְּׁאָר חוֹלִים אוֹ אֹנֶס אַחֵר, יְכוֹלִים לוֹמַר "עֲנֵנוּ" וְלִקְרוֹת "וַיְחַל" אַף שֶׁאֵין עֲשָׂרָה מִתְעַנִּים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (בר"י סִימָן תקס"ו).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טו, סְעִיף ד-ו)

ב. כָּל שֶׁלֹּא יֵשׁ עֲשָׂרָה מִתְעַנְּיִן בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְכֵיוֹצֵא, אֵין לְהוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא יֹאמְרוּ עֲנֵנוּ בַּחֲזָרָה, אֲפִלּוּ בְּמִנְחָה, וְאֲפִלּוּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן תקס"ח).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טו, סְעִיף ז)

מוסָר

וְהַעֵינֵי בָּשָׂר לוֹ, יְכַוֵּן לִקְרַאת אֱלֹהֵינוּ, וְיֵיטִיב מַעֲשָׂיו ל' יוֹם קֹדֶם לַפֶּסַח וּבְפָרָט בְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג, יְעוֹרֵר לִבּוֹ וְרַעְיוֹנָיו כִּי הַלַּיְלָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ בַּחֲסָדָיו הָרַבִּים הוֹצִיאָנוּ מִשִּׁעְבּוּד הַסִּטְרָא אַחֲרָא [צַד הַטּוּמְאָה], וְהָיְתָה מְסִלָּה לְדַבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ. וְהוּא בְּעֶצֶם מַה שֶּׁאָמְרוּ זַ"ל חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, דְּמִלְבַד הַטַּעַם הַפְּשׁוּט, כִּי

אִלּוּ לֹא הוֹצִיא הקב"ה אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם עֲדַיִן אָנוּ וּבָנֵינוּ וכו', וְאִם כֵּן הַוֵי [הָרֵי] כְּאִלּוּ אֲנַחְנוּ יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם, וּבִפְרָט כִּי עִקַּר נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְעַל הָרֹב, גַּם נִשְׁמָתֵנוּ הָיְתָה הִיא בְּמִצְרַיִם בְּשִׁעְבּוּד קָשֶׁה וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם. וּמְדֻקְדָּק בְּיוֹתֵר ע"פ הַקַּדְמָה הַנִּזְכָּר, כִּי מַמָּשׁ אֲנַחְנוּ עַצְמֵנוּ הָיִינוּ מְשֻׁעְבָּדִים בַּסִּטְרָא אַחֲרָא, והקב"ה מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה מוֹצִיאָנוּ מִעַט מְעַט מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא וּמְבִיאֵנוּ לְקִדֻּשָּׁה, עַד כִּי בְּלֵיל פֶּסַח כָּלְנוּ בְּנֵי חוֹרִין. וְכֹל זֶה נִמְשָׁךְ מִיצִיאַת מִצְרַיִם, וְאַתְּי שָׁפִיר [ומוּבָן הֵיטֵב] דָּבָר שֶׁבַּחוֹבָה, לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְנִתְגַּלָּה טַעַם דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "שׁוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת פֶּסַח קֹדֶם לְפֶסַח ל' יוֹם", כִּי הֵנֵּי [אֵלּוּ] ל' הֵם שַׁיְכִים לְפֶּסַח, וּמִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה פֶּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ כִּי בְּל' יוֹם הַלָּלוּ, הֵחֵלּוּ עוֹלִין לְאַט לְאַט, נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מֵרְשׁוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא. (לֵב דָּוִד פֶּרֶק שְׁלֹשִׁים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַּיָּם - אֶפְשָׁר לוֹמַר עוֹד בַּמְּסוֹרָה הַנִּזְכָּר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל דִּלְיוֹם הַדִּין שׁוֹאֲלִים לָאָדָם עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה פִּלְפַּלְתָּ בֶּחָכְמָה? וְאִם לָמַד מִקְרָא מִשְׁנָה וכו' עַד מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה וְשִׁעוּר קוֹמָה. וְיִשְׁתּוֹמֵם הָאָדָם כִּי אַף גְּדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ לֹא יַגִּיעוּ לִשְׁלִישׁ וּלְרֻבִיעַ. אָמְנָם כָּתְבוּ ז"ל דְּאִם הָאָדָם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה תָּדִיר בְּמָקוֹם שֶׁלִּבּוֹ חָפֵץ יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה גְּדוֹלָה, מְלֶאכֶת הַתּוֹרָה אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה וּרְחָבָה מִנִּי יָם, וּמָה נַעֲשֶׂה כִּי יָקוּם אֵל וְכִי יִפְקֹד מָה נְּשִׁיבֶנּוּ. לָזֶה אָמַר וְהַמְּלָאכָה לֹא לְיוֹם וְלֹא לְיוֹמַיִם, כְּלוֹמַר אִם יִשְׁקֹד עַל לְמוּדוֹ יוֹם יוֹם וְעוֹשֶׂה תּוֹרָתוֹ קֶבַע וְלֹא לְיוֹם וְלֹא לְיוֹמַיִם כִּי אִם תָּדִיר, אָז, "וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַּיָּם" וְיוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ.
(פְּנֵי דָוִד)

פָּרָשַׁת פְּקוּדֵי

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. שָׁכַח שְׁלִיחַ צִבּוּר לוֹמַר עֲנֵנוּ בִּמְקוֹמוֹ, אוֹמְרוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, כְּיָחִיד שֶׁכּוֹלְלָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (סִימָן קי"ט וּבְרֵכֵי יוֹסֵף שָׁם). שָׁכַח שְׁלִיחַ צִבּוּר וְאָמַר רְפָאֵנוּ, אִם לֹא חָתַם רְפָאֵנוּ, יֹאמַר עֲנֵנוּ וְאַחַר כֵּן יֹאמַר רְפָאֵנוּ (אַחֲרוֹנִים).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טו, סְעִיף ח-ט).

ב. אִם הַשְׁלִיחַ צִבּוּר אוֹמֵר "עֲנֵנוּ" קוֹדֶם "רְאֵה נָא בְּעָנְיֵנוּ", צָרִיךְ לְאוֹמְרוֹ פַּעַם שֵׁנִית בִּמְקוֹמוֹ (מָגֵן אַבְרָהָם).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טו, סְעִיף יו"ד)

מוּסָר

בְּבִרְכַּת אֶת צֶמַח דָּוִד כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם, יְכַוְּנוּ לְצַפּוֹת לִישׁוּעָה, כִּי עַל זֶה שׁוֹאֲלִים הִלְכוּ בּוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. יֵשׁ לְכַוֵּן לְצַפּוֹת לִישׁוּעַת ה' שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ לְהַצִּילֵנוּ מִכַּמָּה פְּגָעִים רָעִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל רֶגַע, וּמָצָאתִי תּוֹעֶלֶת גָּדוֹל לְעִתּוֹת בְּצָרָה בָּזֶה (פְּרִי עֵץ חַיִּים דַּף נ"ג בְּשֵׁם מַהֲרַ"י צֶמַח זַ"ל).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טוֹב, סְעִיף י-יא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כָּל הַזָּהָב הֶעָשׂוּי לַמְּלָאכָה בְּכֹל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ (לח. כד) - פֵּרוּשׁ "כָּל הַזָּהָב הֶעָשׂוּי" וְהַנִּבְרָא בָּעוֹלָם, לֹא הָיָה אֶלָּא בַּעֲבוּר מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לֹא הָיָה רָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּזָּהָב אֶלָּא וכו'. וְכֵן עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים שֶׁעָמְדוּ בָּעוֹלָם לְזֶה הַתַּכְלִית. הָרַב הַגָּדוֹל מהר"ר וִידַאל צָרְפָתִי זַ"ל בְּפֵרוּשׁוֹ כְּתִיבַת יָד.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אִם רָצָה לְהוֹסִיף בְּכָל בְּרָכָה מֵהָאֶמְצָעִיּוֹת מֵעֵין הַבְּרָכָה, מוֹסִיף. וּבְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה יָכוֹל לִשְׁאֹל כָּל צָרְכָיו, שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת (סִימָן קי"ט).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ד)
ב. יִזָּהֵר שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת שְׁאֵלוֹת, רַק אַחַת כּוֹלֶלֶת, כְּמוֹ זֶרַע אֲנָשִׁים (בִּרְכֵי יוֹסֵף). כְּשֶׁמּוֹסִיף בְּרָכָה לְצָרְכּוֹ יָחִיד, לֹא יַאֲרִיךְ. וְהָאוֹמְרִים תְּפִלּוֹת וּוִידּוּיִם בְּאֹרֶךְ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֵינוֹ נָכוֹן (בִּרְכֵי יוֹסֵף).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ה-ו)

מוּסָר

בְּשִׁמַע קוֹלֵנוּ בְּכָל תְּפִלּוֹת חוֹל יִתְוַדֶּה, וְכֹה יֹאמַר: מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ בְּבֹשֶׁת פָּנִים בֶּחֳרְפָּה וּכְלִימָה. שֶׁחָטָאנוּ עָוִינוּ וּפָשַׁעְנוּ לְפָנֶיךָ. וְעָבַרְנוּ עַל מִצְוֹוֹת דְּאוֹרַיְיתָא וּדְרַבָּנָן. וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂינוּ. וַהֲרֵי אָנוּ מִתְחָרְטִים חֲרָטָה גְּמוּרָה. וַאֲנַחְנוּ רוֹצִים בְּלֵב שָׁלֵם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּזַכֵּנוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה

שְׁלֵמָה. וְתִמְחוֹל וְתִסְלַח וּתְכַפֵּר לְכָל חֲטֹאתֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ. וּתְמַלֵּא כָּל הַשְּׁמוֹת שֶׁפָּגַמְנוּ בָּהֶם. וְתוֹצִיא לָאוֹר כָּל נִיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר נִתְפַּזְּרוּ עַל יָדֵינוּ. וְיָשׁוּב הַכֹּל לְאֵיתָנוֹ הָרִאשׁוֹן. וּתְזַכֵּנוּ לְקַיֵּם כָּל מִצְוֹתֶיךָ. וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ. וְתַצִּילֵנוּ מִיֵּצֶר הָרַע. וּתְפָרְנְסֵנוּ פַּרְנָסָה טוֹבָה בְּהֶתֵּר וְנַחַת וְרֵיוַח לַעֲבוֹדָתֶךָ. בִּזְכוּת שִׁמְךָ הַקָּדוֹשׁ הַמְמֻנֶּה עַל הַפַּרְנָסָה "דִּיקְרְנוֹסָא" גִּימַטְרִיָּא "חֲתָךְ" עִם ג' אוֹתִיּוֹת. וּמִלְּפָנֶיךָ מַלְכֵּנוּ רֵיקָם אַל תְּשִׁיבֵנוּ. וְיִכָּוֵין בַּשֵּׁמוֹת וְלֹא יוֹצִיא מִפִּיו.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף קכו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף וגו'. וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם. וּנְחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר וְאַלְפַּיִם וְאַרְבַּע-מֵאוֹת שָׁקֶל

(לח. כז-כט) - מֵאָה בָּרְכוֹת "וְאֶת הָאֶלֶף" אַלּוּפָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לְאֶלֶף דּוֹר. "וּשְׁבַע מֵאוֹת" אֵלּוּ שִׁבְעָה מֵאוֹת הֲלָכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכְּחוּ וְהֶחֱזִירָם עָתְנִיאֵל בְּפִלְפּוּלוֹ. "וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים", חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תּוֹרָה וְשִׁבְעִים פָּנִים שֶׁנִּדְרֶשֶׁת בָּהֶם. "עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים", כְּלוֹמַר לָעַמּוּדֵי שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר "אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי". "וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם", כְּלוֹמַר כִּסָּה וְהֶעֱלִים מִן הָעוֹלָם רָאשֵׁי פִּרְשִׁיּוֹת הַסְּמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ, שֶׁאִם הָיוּ יוֹדְעִים סִדְרָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְשֵׁמוֹת הַיּוֹצְאִים מִמֶּנָּה הָיוּ בּוֹנִים עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיבִין עוֹלָמוֹת, לָכֵן אֵין מֻקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה. "וְאַלְפַּיִם" כְּנֶגֶד אַלְפַּיִם שָׁנָה שֶׁקָּדְמָה תּוֹרָה לָעוֹלָם. "וְאַרְבַּע מֵאוֹת" כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה, וְהָא בְּהָא תַּלְיָא לֹא זָכוּ לִכְנֹס לָאָרֶץ עַד שֶׁקִּבְּלוּ הַתּוֹרָה. וְלֹא זָכוּ בַּתּוֹרָה אֶלָּא בִּזְכוּת הָאָרֶץ. וְעוֹד הָאֲרִיךְ רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל בְּפֵרוּשׁוֹ כְּתִיבַת יָד.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. בִּרְצֹה יְשִׁים עַצְמוֹ עֶבֶד עַד סוֹף י"ח.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף כט).

ב. אִם דִּלֵּג אוֹ טָעָה בְּאֵיזוֹ בְּרָכָה מֵהָאֶמְצָעִיּוֹת, חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה שֶׁטָּעָה אוֹ שֶׁדִּלֵּג, וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ יַחֲזֹר עַל הַסֵּדֶר (סִימָן קי"ט).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ט)

מוּסָר
שׂוֹחִין בְּמוֹדִים. וְתֹקֶף מַעֲלַת הַהִשְׁתַּחֲוָאָה הִפְלִיגוּ מְאֹד חֲזַ"ל (יל"ש שְׁמוּאֵל א' רֶמֶז פ'). כָּל קֶבֶל דְּנָא [לְעוּמַת זֹאת] מָאן דְּלָא כָּרַע בְּמוֹדִים עָנְשׁוֹ מְאֹד מְאֹד (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קכ"א).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף יב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
כֵּן עֲשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה - "עֲשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה" גִּימַטְרִיָּא "תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה בְּמַלָּאכָה זוֹ". רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת
א. קֹדֶם אֲמִירַת "אֱלֹהַי נְצֹר", יֵשׁ לוֹמַר "שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי" (תְּהִלִּים קכ"א), וְאָז יִהְיֶה אָהוּב לְמַעְלָה וְנֶחְמָד לְמַטָּה. וְיֹאמְרֵנוּ בְּיִרְאָה גְּדוֹלָה וְלֹא יְצַפֶּה לְשׁוּם טוֹבָה חֲלִילָה.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן ב, סְעִיף לא)
ב. אַחַר סִיּוּם י"ח מִיָּד יֹאמַר "יִהְיוּ לְרָצוֹן", וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר תַּחֲנוּנִים. וּבְסוֹף תְּפִלָּתוֹ אֵין צָרִיךְ שֶׁיְּקַצֵּר בִּשְׁאֵלָתוֹ כְּמוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֶלָּא יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה (בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קי"ט). טוֹב שֶׁיֹּאמַר "יִהְיוּ לְרָצוֹן" פַּעַם אַחֶרֶת בְּסוֹף הַתַּחֲנוּנִים.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף טו, טוֹב)

מוּסָר
כְּשֶׁיְּסַיֵּם, יְדַקְדֵּק בַּאֲמִירַת "אֱלֹהַי נְצֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע", וְיָבִין מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר "וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה", וְתֵבֵת "לַכֹּל" כּוֹלֶלֶת בֵּין גָּדוֹל בֵּין קָטָן, בֵּין עָנִי וּבֵין עָשִׁיר, בֵּין חָכָם בֵּין טִפֵּשׁ, וְאֵיךְ יַקְפִּיד אַחַר כְּךָ וְיִכְעוֹס?! וְכָתַב הָרַב סֵפֶר חֲרֵדִים דַּף ע"ט (מִצְוַת הַתְּשׁוּבָה פֶּרֶק ה) כָּל בַּעַל תְּשׁוּבָה יֹאמַר נְצֹר לְשׁוֹנִי וכו' בְּדִמְעָה וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף לא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
הוּקַם הַמִּשְׁכָּן - "הוּקַם" אוֹתִיּוֹת "מְקֻוֶּה". אֶפְשָׁר לִרְמֹז מַה שֶּׁאָמְרוּ פֶּרֶק שֵׁנִי דִּבָּרְכוֹת לָמָּה נִסְמְכוּ אֹהָלִים לְנָחָלִים שֶׁמַּעֲלִין לְטָהֳרָה, וְזֶה הָרֶמֶז שֶׁבֵּית הַמִּדְרָשׁ הוּא כְּמוֹ מְקֻוֶּה, וְאִדֵּי וְאִדֵּי מָטוּ אַהֲדָדֵי, מְקֻוֶּה, הַמִּשְׁכָּן. וְרַבֵּנוּ אֶפְרַיִם כָּתַב "הוּקַם הַמִּשְׁכָּן", רֶמֶז לַמִּקְדָּשׁ שֶׁהָיָה עָתִיד לְהִבָּנוֹת עַל יְדֵי דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, כְּתִיב "הוּקַם הַמִּשְׁכָּן" וּכְתִיב הָתָם "נְאוּם הַגֶּבֶר הוּקַם עַל".

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. יִפָּסַע ג' פְּסִיעוֹת בְּהַכְנָעָה, וְיִשְׁתַּחֲוֶה כְּנִפְטָר מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ב, סְעִיף לב)
ב. יִפָּסַע ג' פְּסִיעוֹת וְיַעֲמֹד שָׁם עַד קְרֻשָּׁה.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף חַי)

מוּסָר

וְהָאִישׁ הַנִּלְבָּב אֲשֶׁר הוּא זָרִיז קָדִים בְּכָל דְּבָרָיו לַעֲבֹד עֲבוֹדַת ה' וְלֹא פָּנָה אֶל רְהָבִים וְשָׂטֵי כָּזָב הַסְּטָרָא אַחֲרָא. בְּיוֹתֵר צָרִיךְ שֶׁיְּזָהֵר בְּעִנְיְנֵי הֶחָמֵץ וּבְדִיקָתוֹ, וְחִפּוּשׂוֹ וּבְעוּרוֹ וּבִטּוּלוֹ, שֶׁהוּא נִמְשָׁל לִיצה"ר כִּמְדוּבָּר, וַיְצַוֶּה לַאֲשֶׁר עַל בֵּיתוֹ, בְּנַחַת רוּחַ, וּבְשָׂפָה בְּרוּרָה, עַל כָּל פְּרָטֵי הֶחָמֵץ וְיִפָּרֵשׁ אִסּוּרוֹ בְּמַשֶּׁהוּ, וְאִסּוּרוֹ אִסּוּר כָּרֵת וְכַיּוֹצֵא וּבְפָרָט בְּמָה שֶׁמּוֹצִיא וְנוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו, בְּעִנְיְנֵי הַמַּצָּה וַעֲרִיכָתָהּ וַאֲפִיָּתָהּ. וְאִם אֶפְשָׁר, יֵלֵךְ הוּא עַצְמוֹ לְעָמֹד עַל הַפּוֹעֲלִים וְיִתֵּיר לָהֶם פִּסַּת יָד, לְהִתְכַּשֵּׁר בְּמִלַּאכְתָּם בִּזְרִיזוּת וּמְהִירוּת הָאֶפְשָׁרִי.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שְׁלֹשִׁים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדֹת אֶל הָאָרֹן - לָמָּה אָמַר "וַיִּקַּח"? עַל שֵׁם "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם". אֲרוֹן הָעֵדוּת, עֵדוּת שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, כִּי מְקוֹם אָרוֹן אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה. לִקּוּטֵי גְּאוֹנֵי קַמָּאֵי קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַחַיִּים.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אִם הֶאֱרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ עַד שֶׁהִגִּיעַ שְׁלִיחַ צִבּוּר לִקְרֻשָּׁה וְתֵכֶף פָּסַע, יָכוֹל לַחֲזוֹר תֵּכֶף לִמְקוֹמוֹ לוֹמַר קְרֻשָּׁה (בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן קכ"ג).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף יט).
ב. בְּסוֹף תְּפִלָּתוֹ יֹאמַר "וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה", כִּי מַה שֶּׁשּׁוֹאֵל הָאָדָם וְסוֹבֵר שֶׁהוּא טוֹב לוֹ, אֶפְשָׁר שֶׁהוּא לְהֵפֶךְ, וְלָכֵן יֹאמַר "וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה", כמ"ש מָרָן בְּכֶסֶף מִשְׁנֶה בְּשֵׁם רַבֵּנוּ מְנוֹחַ זַ"ל.

(יוֹסֵף תְּהִלּוֹת כ"ז)

מוּסָר

גַּם יְצַוֶּה לְנַקּוֹת הַדְּבָרִים שֶׁקּוֹנֶה לָחַג, מִקְּאפְּ"י וְכַיּוֹצֵא, וּבְפָרָט הַתַּרְנְגֹלוֹת שֶׁאוֹכֵל בָּחַג, שֶׁכַּמָּה יָמִים קֹדֶם יְקָנֵם וְיַאֲכִילֵם דֹּחַן וְכַיּוֹצֵא מְנוּקִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְצָא בְּתוֹךְ הַמּוֹעֵד אֵיזֶה חִטָּה. וַאֲשֶׁר מֵקֵל בַּאֲכִילַת הָאֹרֶז בַּפֶּסַח, צָרִיךְ זְרִיזוּת בְּיוֹתֵר, לְצַוּוֹת לְנַקּוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, כִּי אֵרַע מַעֲשֶׂה שֶׁנִּקּוּ אוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וְנִמְצָא חִטָּה מְבֻשָּׁל בְּתוֹכוֹ וְנֶאֱסַר הַכֹּל, וְהָיָה חָמֵץ בִּרְשׁוּתוֹ בְּפֶסַח. וְהוּא הַדִּין אִם נִמְצָא מִמִּין זוּנִין בְּתוֹכוֹ, אוֹ בַּתַּרְנְגֹלֶת, שֶׁהוּא מִין חִטָּה וְאָסוּר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בַּעֲנָיוּתֵנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר.

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שְׁלֹשִׁים)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וגו' כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מַה בְּרָכָה בֵּרְכָם? יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֶׂה יְדֵיכֶם וִיהִי נֹעַם וכו'. אֶפְשָׁר דְּכָל הַדְּבָרִים צְרִיכִים מַחְשָׁבָה וְדִבּוּר מַעֲשֶׂה לִהְיוֹת הָעִנְיָן בְּתַכְלִית הַשְׁלֵמוּת. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה רָאָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁל קֹדֶשׁ דְּיֵשׁ כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא עָשׂוּ בַּכַּוָּנָה הָרְאוּיָה, וְזֶה שֶׁאָמַר "וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אוֹתָהּ", דַּוְקָא בְּעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה כֵּן עָשׂוּ כְּמִצְוַת ה', אַךְ אִיכָא בֵּינַיְיהוּ שֶׁאֵינוֹ בַּכַּוָּנָה הָרְאוּיָה, לָזֶה בֵּרְכָם שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֶׂה יְדֵיכֶם דַּיְיקָא, אַף שֶׁהָיָה מַעֲשֶׂה בְּלִי כַּוָּנָה, וִיהִי נֹעַם וכו' וּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָהּ אַתָּה עָלֵינוּ כְּאִלּוּ עָשׂוּי בַּכַּוָּנָה הָרְאוּיָה, וְאַחַר שֶׁכְּבָר הוּא מְתֻקָּן מַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָהּ לְעֵלָּא, כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ.

(פְּנֵי דָוִד)